

קבוצי אפרים

שנה ט'

קובץ מחי' תורה בענין הלכה דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרות
לשאלות המנסרות בעולם היהדות.

יופיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשט

בעל מחבר ספר אוצר התורה קמא ותנינא.

מתירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם אדפיס מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZEI EFRAIM

REVISTĂ LUNARĂ TALMUDICĂ-ȘTIINȚIFICĂ.

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL ANUAL
LEI 100.

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI, STR. TRAIAN 24.

SEINI, (România) — 1929.

TIPOGRAFIA JACOB WIEDER.

יִקְרָא דְחַיִּי כּוֹלֵל יוֹתֵר מֵאַלְף וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת זְכוּרוֹת מְרַבֵּנִים גְּאוּנִים וְצִדִּיקִים
מְדוּרוֹת רֵאשׁוֹנִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה זְמַן וּשְׁנַת פְּטִירָתָם וְאַצֵּל הֶרְבֵּה
מֵהֶם גַּם שְׁנַת לִידָתָם ע"פ סֵדֶר הַחֲדָשִׁים וְע"פ א"ב, מְלוּקֵט וּמְסוּדֵר מֵהֶרֶה"ג
אִפְרַיִם לֵנְדָא רַב בְּבוֹקָאָרְעֶשֶׁט, מִחִירוֹ אַרְבַּעִים לְעֵי וּבְחוּ"ל חֲצֵי דוֹלָר.
כְּמוֹ בְּכָל שָׁנָה וּשְׁנָה כֵּן גַּם בְּשָׁנָה זוֹ יְכוּלִים לְהַשִּׁיג אֶת רֹגִים מִוִּבְחָרִים
וְלוֹלְבִים יִחְוִקִים וְהַדְסִים מֵאֵהָ"ק אֲצֵל

Rabin Ef. Landau BUCURESTI 4 Traian 24.

פְּרָחֵי אֶהְרֵן קְבוּצַת מֵאֲמִירִים בְּדוֹת וְחֻכְמַת יִשְׂרָאֵל וְעוֹד עֲנִיִּים הֶרְבֵּה
מִמְדַּעִים שׁוֹנִים מֵהֶרֶה"ג אֶהְרֵן דֹּאֲבְרוֹזִינְסְקִי מִק' נְוִי־יָאָרְק, לְהַשִּׁיגוּ;
Rabbin Aron Dobrzinsky 1944 Andrews Ave Bronsc N. J.

יֵד יְהוּדָה חֶלֶק חֲמִישִׁי עַל ש"ע יוֹד מִן סִי' מ' עַד סִי' ס', מֵהֶרֶה"ג
הַמְּפוֹרָס מו"ה יוֹדָא לִיבוֹשׁ לֵאנְדָא ז"ל אֲבֻדָּק"ק סֹאדָאגֶאָרָא
מִחִירוֹ עִם פֶּאָרְטָא א' דוֹלָר, לְהַשִּׁיגוּ אֲצֵל נֶכֶד הַמַּחְבֵּר.

Rabin Efraim Landau, BUCURESTI. Traian 24.

דוֹלָרִים פֶּהן אֹנְזֶער צִיט מֵאֲנֶאגְרָאפִיעַס, כֹּאֲרֶאקְטֶער־שְׁטְרִיכֶען און זְכוּרוֹת
פֶּהן הַמְשְׁכִּיל הַמְּפוֹאָר הֶר' יַעֲקֹב מֶאָרְק, דֹּאס
עֲנִטֶה־אַלט 384 זֵייטען שְׁעָהן גַּעֲדְרוּקֵט אויף גוֹט פֶּאָפִיר און עֲלֶעגֶאנְט
נֶדֶען מִחִירוֹ 2 דוֹלָר פֶּרֶאכְט אויסגֶאבֶע 5 דוֹלָר
Jakob k 799 Brodway, NEW-YORK

כֶּרֶם חֶמֶר קוֹבֶץ תּוֹרֵנִי דוֹ-חֲדָשִׁי חִי' וּפֶלְפוּלִים אֲגִדָּה וּשְׁוֹת הֶלְכָה לְמַעֲשֵׂה
מִגֶּאוּנִי זְמַנּוֹ וּבְחֹרֵי חֶמֶד, י"ל ע"י תִּפְאֶרֶת בְּחֹרִים בְּגֶאָרְלִיק.
מִחִירוֹ לְשָׁנָה 3 זְהוּבִים וּבְחוּ"ל 60 סְעֻט, הַכְּתָבָת:
Baruch Hirsch Storch GORLICE Po onia.

בֵּית הַמַּעֲרַכַת נִמְצָא לְמַכִּירָה סֶפֶר „מִנַּחַת עֲנִי" עַל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת
עֲנִיִּים יִקְרִים מֵלֵאִים מוֹסֵר וִיר"ש בְּדֶרֶךְ פֶּרֶדֶס, מִחִירוֹ חֲצֵי דוֹלָר עִם הַמְשֻׁלוֹת.
בִּנְחַי יֶרֶחוֹן לִיהוּדוֹת וְלִסְפָּרוֹת בְּהַשְׁתַּתְּפוֹת טוֹבֵי הֶרְבֵּנִים וְהַסּוֹפְרִים, מִחִיר
הַחֲתִימָה לְשָׁנָה 2 דוֹלָר גִּלְיוֹן בּוֹדֵר 20 סְעֻט, בְּלִי כֶסֶף לְמַפְרֵעַ לֹא
יִשְׁוֹלַח כֹּל סֶפֶר הַנִּשְׁלַח לְהַמַּעֲרַכַת יוֹדֵפֶס מוֹדַעַה עֲבוּרוֹ, הַכְּתָבָת:
Rad. „Javne" Zolkiewska 25, LVOW.

אֵי־יִגַּע אֲמַתִּין פֶּהן סִפְרִים אוֹיֵד פּוֹנֵם לַעֲבֹעַן קִלְיִנֵעַ מַעֲשִׂיּוֹת אֵין שְׂאֲרַפֵּעַ
בְּאַמֶּעֲרֻקוֹנֶגֶען מֵאֵת הַמְשְׁכִּיל וּמִלִּיק הַמְּפוֹאָר מו"ה גֶּרְשׁוֹם
בֹּאדֶעֶר מִק' נְוִי־יָאָרְק.

הַתּוֹרָה יֶרֶחוֹן מַח"ת הֶלְכָה, אֲגִדָּה וּשְׁאֵלוֹת הַתְּלֻמוּדִים הַכִּלְלִים, עֲתוּנָה הַמֶּרְכּוּז
שֶׁל מוֹסֵד תּוֹמְכֵי יִשְׁבּוּת הָאוֹרֶטָה, בִּטְרַנְסִילְבַּנִּיָה, הָעוֹרֵךְ הֶר' אֵרִי
פֶּרִיעֶדְמָן מִחִירוֹ לְשָׁנָה מֵאָה לְעֵי בְחוּ"ל א' דוֹלָר, הַכְּתָבָת:
„Huora" DEJ Str. Codorului 19.

מִנּוּרָה אֶרְטֶאקְדֶּסִישֶׁער אֵילוסטְרִירֶטֶער יוֹגֶעֶנֶד זְשׁוֹרְנָל עֲרֵשִׁינֵט יַעֲדֶען הַחֹדֶשׁ
רֶעֶדֶאקְטֶאָר מ. א. מֵאֶשְׁקֶאוויטֶשׁ, מִחִירוֹ לְשָׁנָה 4.50 ז"ל, בְּחוּ"ל א'
דוֹלָר, אֲנֶאנְסִין 15 גֶּרֶאשִׁין א' וואָרט, הַכְּתָבָת:
M. E. Moszkovitz dla „Menora" Ustrzyki dolne, Polonia.

חדשות מעולם היהדות.

המאורעות המעציבות שאירעו בארץ ישראל, הרעישו לא אך את היהודים מכל הארצות כ"א גם האומות בני דתות שונות כולם מחאו נגד הברבריות והאכזריות שעשו הערבים הפראים לאחבי בארה"ק הרגו, חמסו ועשו כל תועבה בראש כל חוצות באין מפריע. גם בארצנו נעשו הפגנות ומחאות פומביות בכל עיר ועיר, ובעיר הכירה קראה הפדרציה הציונית לאספה כללית על יום א' 1 סעפ-טעמבער להאולם "מאמיס". יותר מחמשה אלפים אנשים לקחו חבל בהאספה הזאת, בה נאמו נאומים מלבד ראשי הציונים מכל המפלגות גם באיכת אגודת הקהלות מראמאני הישנה אגודת היהודים הראמנים ועוד. כולם כאחד הביעו את מחאתם נגד האכזריות שנעשה לאחבי בארה"ק ונגד העלמת עין וההתרשלות מצד ההנהגה השולטת שמה בהאספה הזאת נתקבלה התלטה להגיש מחאה להמינסטר האנגליא מפה וביום ג' 3 סעפטעמבער הגישו הדלגציא המחאה להציר האנגליא בהדלגציא לקחו חבל צירי הועד הרבנים דפה ובתוכם הרב העורך הירחון הזה, וצירי הציונים מכל המפלגות וצירי הקהלה העברית מפה. ע"פ התלמת הועד הרבנים מהקהלה העברית דפה התאספו ביום ד' ערב ר"ת אלול שעה 5 אחרי צהרים כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות ואחרי אמרו יו"כ קטן ותפלות ותחנונים דרשו הרבנים מעניני דומא וכל העם געו בכ"י, כל התניות נסגרו, גם הרבה אינם יהודים סגרו תניותיהם לאות ההשתתפות בצערנו. השיית יגדור פרצות עמנו ובמהרה בימנו יושע יהודה בנחמת ציון וירושלים.

המינסטריום לעניני השכלה פטרה את התלמידים העברים מלפקר את בתי הספר של הממשלה בימים האלו; בכ' ימים הראשונים והאחרונים של חג הפסח, ב' ימים של חג השבועות, ב' ימים של רה"ש, יום א' של יוהכ"פ וב' ימים הראשונים והאחרונים של חג הסוכות.

א.

שאלה

בכהן אבל בתוך ל' על אחיו אם מותר לו לישא את כפיו בשעה שלא יצא מבהכ"נ.

מעשה אירע פה עיר בראנזוויל בכהן אחד שמת לו אחיו לפני הפסח וישבו שבעה עד ער"פ וביום א' דחגה"פ לא יצא הכהן מבית הכנסת בשעה שהש"ץ אמר רצה ועלה לדוכן ואח"כ שאלו לרב אחד דעיר בראנזוויל אם מותר לכהן שהוא אבל על אחיו בתוך שלשים לישא את כפיו ופסק הרב שמותר. וכאשר ידוע שבטעוה"ר מחפשים אחרי ת"ח ובפרט אחרי רבנים כדי להתנגד להם נהיתה סערה גדולה בבית הכנסת והלכו אצל רב אחר והרב השני הראה להם את הבאה"ט שכתב באו"ח בס"י קכ"ח סע"ק ע"ה והיה לשאר קרובים כל שלשים יום ולכן אסור לכהן אבל בתוך ל' לישא את כפיו ואפילו אין שם כהן אלא הוא ואפילו לא יצא מבהכ"נ מחויבים לאמר להכהן שיצא מבהכ"נ כדי שלא ישא את כפיו. ויצא מזה מחלוקת גדולה עד שהרבה מהתברים דבית הכנסת אמרו שהם מחויבים לפטר את הרב שלהם אבל באסיפה של בית הכנסת עמדו הרבה בע"ב חשובים ויא"ב ועכבו בכל כחם שלא לשלוח את הרב מבית הכנסת מטעם שטפלי תלוי ב"י והוא אישישר מאוד ועבור השאלה שפסק שכהן מותר לישא את כפיו בתוך שלשים על אחיו נוכל לשאול רב שלישי הא"ך הוא הדין. ובאו אצלי וספרו לי את כל הענין וגם מה שהראה להם הרב השני את הבאה"ט. ואמרתי להם שהדין אינו כבאה"ט וכדי להרגיע את רוחם הראתי להם מה שהביא מרן הגאון הכהן הגדול מאתיו בעל חפץ חיים במשנה ברורה בס"י קכ"ח בשער ציון שלו באות קכ"ז שהביא בשם הכנסת יחזקאל בס"י י"ב שאין הדין כמש"כ המג"א שם. ות"ל שפעלתי אצלם שהרב ישאר על מקומו. ולמחר באו אלי שני הרבנים והרב השני אמר בפירוש שלא ידע כלל מהמאורע הזאת. ובקשו ממני לכתוב בענין של נשיאת כפים בכהן שהוא אבל על קרוביו בתוך שלשים ונעתרתי להם לכתוב דרך משא ומתן רק להלכה ולא למעשה והנה מבקש

מאת כל הרבנים בכלל ומאת העורך של „קבוצי אפרים“ הירחון הנעלה שיקחו חלקם בענין זה וישלחו את תשובותיהם להעורך של „קבוצי אפרים“ ובספרי עטרת מהרשי"ם אשר יצא לאור בקרוב אי"ה אדפים אותם כמו שהדפסתי את תשובות הגאונים בספרי השני תפארת מהרשי"ם.

תשובה.

גרסינן בגמרא סוטה ל"ח : אריב"ל מנין שהקב"ה מתאוה לברכת כהנים שנאמר ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם, ואריב"ל כל כהן שמברך מתברך ושאינו מברך אינו מתברך שנאמר ואברכה מברך, ואריב"ל כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בשלשה עשה כה תברכו אמור להם ושמו את שמי עשה, ולכאורא צריכין להבין למה אמר ריב"ל את המלה כל שני פעמים כל כהן שמברך וכו' וכן מה שאמר כל כהן שאינו עולה וכו' ומה איכפת ליה אם הי' אומר כהן שמברך או כהן שאינו עולה, ונקדים את הרמב"ם בפ' מ"ז הי"ב מה נשיאת כפים וז"ל שם, כל כהן שאינו עולה לדוכן אעפ"י שבטל מ"ע אחת הרי זה כעובר על שלש עשה שנאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם ושמו את שמי וכל כהן המברך מתברך שנאמר ואברך מברכיך וכתב שם מרן הכ"מ לאחר שהביא את המקור וסובר רבינו דלאו דוקא עובר אלא הרי כעובר משום דליכא לשון צווי אלא כה תברכו עכ"ל. ובהגהות מיימוניות שם באות מ' כתב אמנם אם לא אמר לו אדם עלה אינו עובר בעשה כדאמרינן בירושלמי ר' שמעון בן פזי כה הוה חייש הוי קאי אחורי עמודי ר' אלעזר נפיק לברא פי' כדי שלא יאמרו להם לעלות אבל אם עלה פעם אחת ביום טוב אינו עובר בעשה אפילו אם אמרו לו עלה כדמשמע בפ' ראודו ב"ד והוא בגמרא רה"ש כ"ח ע"ב דקאמר שם הכי אי בעי מברך אי בעי לא מברך פי' אחר שעלה כבר פעם אחת עכ"ל והטור באו"ח בס"י קכ"ח בסופו כתב לא הי' בו מדברים המונעים נשיאת כפים אעפ"י שאינו מדקדק במצות וכל העם מרגנים אחריו נושא את כפיו שמצות עשה היא לכל כהן לישא את כפיו ואין אומרים לרשע הוסף רשע

והמנע מן המצות וא"ל תתמה ותאמר מה תועיל ברכת ההיום שאין קבלת הברכה תלוי בכהנים אלא בהקב"ה שנאמר ואני אברכם והוא ממש כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ' מ"ו ה"ו מה נשיאת כפים. והנה הדברים המונעים את הכהן מנשיאת כפים חשב הרמב"ם בפרק זה בה"א וז"ל שם ששה דברים מונעים נשיאת כפים הלשון והמומין והעבירה והשנים והיין וטומאת הידים ואח"כ חשב הרמב"ם ז"ל כל אחד בפני עצמו וע"ש מ"ש הכ"מ ז"ל ולכאורה צריכין להבין מדוע לא חשוב הרמב"ם והמור שכהן שהוא אבל על אביו ואמו י"ב חדש ועל שאר קרוביו שלשים יום שלא ישא הכהן את כפיו והוא להם למנות את כהן אבל באלו הדברים שמונעין נשיאת כפים או לכל הפחות להזכיר בהלכות שם כמו שמונה שם כל הששה דברים המונעים נשיאת כפים. וכן לא הזכיר המור גם כן מהכהן האבל רק המחבר בשו"ע א"ח בסי' קכ"ח סעי' י"ג כתב אחר שבעת ימי אבילות נושא את כפיו ובתוך שבעת ימי אבילות יצא מבית הכנסת בשעה שקורא כהנים והרמ"א ז"ל שם בהגה כתב בשם המרדכי והגהות מיימוניות דכל זמן האבילות אפילו עד י"ב חודש על אביו ועל אמו אינו נושא את כפיו וכתב שם שכן נוהגין במדינות אלו שאין נושאים את כפיהם כל י"ב חדש על אביו ואמו עכ"ל.

ולענ"ד נראה שלכאורה צריכין אנו להבין את דברי המחבר והרמ"א משום שהמקור למה שכתבו בדון אבילות בכהן הוא מה שהביא הב"י ז"ל הוא מהירושלמי שהביאו המרדכי במגילה בסוף פרק הקורא עומד וז"ל שם גרסינן בירושלמי בשם ר"א כל כהן שהוא בבהכ"נ ואינו נושא את כפיו עובר בשלשה עשה ר' יודן בן פזי כד הוי חשיש וחדיק רישיה קם ליה אחורי עמודי ר' אלעזר נפיק לברא מכאן הצריך ה"ר יעקב הלוי משפירא לצאת לכהן מביהכ"נ קודם שיתחיל ש"ץ בעבודה כשהכהן אינו נושא את כפיו ע"י דחיק ראשו או כשהוא אבל על אביו ואמו בתוך י"ב חדש כי אז נוהגין שלא לישא את כפיו עכ"ל ובחידוש אנשי שם הביא בשם מהר"ם בסי' שכן כתב השבלי לקט בשם רבינו יצחק ב"ר יהודה והרשב"א בתשובה בסי' פ"ה כתב שלא מצא שום סמך לזה בתלמוד

ושמה מדרש אנדה הוא ומיהו בס' הזהר והוא כפ' נשא ברעיא
 מהימנא ד' קמיה נמצא שבהן שאינו נשוי פסול לעבודה ובהן העובד
 מברך שנאמר ויברכם וירד מעשות התמאת וגו' ומהאי טעמא אונן
 לא נושא את כפיו שהרי אינו עובד ומהאי טעמא אין נשיאת כפים
 בלילה וכדמוכת בתוספות בר"פ תפלת השחר וכמבואר בהגהות
 מיימוניות בפ"ג מה' תפלה ובפ' ט"ו מה' נשיאת כפים וכן הביאו
 בלוח הדינים על המרדכי שם במגילה בס"פ והב"י ז"ל בטור
 או"ח בס"י קכ"ח בדה"מ כתוב במרדכי וכו' תמה מאוד על זה המנהג
 והביא שם שאינו יודע שום טעם למנהג זה ואפילו בתוך שבעה
 ימי אבילות נראה שנושא את כפיו שהרי אבל חייב בכל מצות
 האמורות בתורה ובשבולי הלקט כתב שר"י בר' יהודה נתן טעם
 למה נהגו שבהן שאירע לו דבר בקרובים ושינה מקומו שלא לשאת
 כפיו כ"ז שאינו יושב במקומו כמדומה לי שהטעם לפי שכל מי שעומד
 לברך ראוי לו שיהא שרוי בשמחה עכ"ל פ"י דברי הב"י ז"ל דמה
 שאמרו שאין הבהן נושא את כפיו הוא דיוקא בבהן שהוא אונן ובאונן
 מפורש ביו"ד בס"י שמ"א סע' א' שהאונן פטור מכל המצות האמורות
 בתורה והגאון חכם צבי בשו"ת שלו בס"י א' כתב דדיוקא ממ"ע
 האונן פטור אבל במל"ת האונן חייב כשאר בני אדם וכן הביא ה"ד
 אפרים בה' אונן בסע"ק ו' ז"ל שם האונן פטור מכל מצות עשה
 אבל מה שהיא מצות ל"ת אף דרבנן האונן אסור כמו איש אחר
 ובספר בר"י כתב דמחויב בנטילת ידים משום גזירה דרבנן ועיין
 מה שכתב הפרמ"ג באו"ח בפתיחה כוללת בת"ב באות כ"ח בדין
 אונן בע"פ ולפ"ז צדק מרן הב"י ז"ל שאינו יודע שום טעם למנהג
 זה דבשלמא באונן שפיר אמרינן שהבהן לא ישא את כפיו משום
 דאונן פטור מכל מצות האמורות בתורה ורק משום שהמתבר כתב
 ביו"ד ע' בס"י שמ"א בסע' א' שהאונן פטור מכל מצות וכו' והמלה
 מכל משמע שהאונן פטור אף ממצות ל"ת ג"כ ולכן כתבו הח"צ
 והיד אפרים והבר"י והפרמ"ג משום שכתב "מכל" במ' משמע ולא
 כל וכמו דאמרינן בחולין דף ה' ע"א מכס ולא כלכם ולכן חלקו
 שדוקא במ"ע הוא פטור אבל במצות ל"ת האונן חייב כשאר בני

אדם ולכן כיון שנשיאת כפים הוא מ"ע האונן פטור אפילו להפוסקים
 שסוברים שהאונן חייב במל"ת אבל בימי אבילות שאב"ל חייב בכל
 מצות האמורות בתורה הן במ"ע והן במל"ת ומדוע לא יהא חייב
 הכהן בנשיאת כפים שהיא מ"ע דידה וכמו שהכהן חייב בכל מ"ע
 ואפשר שלפ"ז הביא הב"י ז"ל את דברי השבולי הלקט שכתב בשם
 ר"י בר' יהודה את המעם למה שנהגו שכהן שאירע לו דבר בקרוביו
 ושינה את מקומו שלא ישא את כפיו כל זמן שאין יושב במקומו
 כמדומה לי שהמעם לפי שכל מי שעומד לברך ראוי להיות בשמחה
 עכ"ל ובארצות האלו לא נהגו כן ומ"מ אפשר לסמוך ע"ז המעם
 שלא לישא את כפיו בעודו בשבעת ימי אבילות ואם יש כהנים
 בבית הכנסת צריך לו לצאת בשעה שהשיץ קורא כהנים כדי שלא
 יהא עובר בג' עשה ובשו"ת הרשב"א בס"י פ"ה השיב על מה ששאלו
 אם כהן שהוא פנוי ישא את כפיו ואם לאו משום שמצאו כתוב
 בשם רבינו יצחק בר' יהודה שמי ששרוי בלא אשה שרוי בלא
 שמחה וענה הרשב"א ז"ל שדבר זה לא מצא ולא שמע לאחר
 מרבותיו מעולם וגם לא ראה לאחר ממתברי הספרים שיכתוב כן
 ואולי הוא איזה מדרש אנדה אבל לפי הגמרא שלנו אינו נראה כן
 שלא הזכיר זה בשום מקום עכ"ל. ובב"ה של מרן הב"י ז"ל שם
 בטור או"ח בס"י קכ"ח כתב שנתיישבתי בדבר ונ"ל שאם יש שם
 כהנים אחרים פשיטא דעולה עמהם ואינו נמנע דהא קמן שהביא
 ב' שערות וראי אינו נשוי אפילו הכי נושא את כפיו עם אחרים
 ואפילו בפני עצמו נראה שעולה שכבר נתבאר שביון שהביא ב'
 שערות נושא כפיו בפני עצמו אעפ"י שסתמו אינו נשוי ולא חיישינן
 לד"ר יצחק בר' יהודה והדרכי משה שם בטור או"ח באות י"ח
 הביא על הא שכתב הב"י שאינו יודע טעם למנהג זה שבהגהות
 מ"מוניות כתוב דה"ה מי שנתאבל על שאר קרוביו כל זמן שמשנה
 מקומו לא ישא את כפיו עכ"ל. (המשך יבא)

ישעי' יוסף מארגאלין

רב ואב"ד לחברה תורה אנשי חסד בבראנוויל

מחבר ספרי דרושי מהרש"ם ותפארת מהרש"ם

ג"ח שו"ת הלכה ואגדה.

ב.

ילקוט משלי סי' ט"ז ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישרים אתו.
 ר' יוחנן אמר אויביו זו אשתו שנא' אויבי איש אנשי ביתו. המדרש הזה
 אומר דרשוני שבכל מקום הפליגו חז"ל בשבח האשה עד שאמרו אשה
 טובה מתנה טובה לבעלה (יבמות ס"ג) ובהרבה מקומות בש"ס וגם שלמה
 אמר בחכמתו מצא אשה מצא טוב (משלי) וכאן מגנה ר' יוחנן כ"כ את
 האשה עד שדרש אויביו זו אשתו? וג"ל לומר בזה רעיון נחמד עפ"י שדרשו
 חז"ל כיבמות ס"ב אעשה לו עזר כנגדו זכה נעשה לו עזר ואם לאו כנגדו
 היינו שאם יעשה הטוב והישר בעיני ה' וזה זכה תהי' לו לעזר ואם לא
 ילך בדרכי ה' תהי' לו כנגדו וזה שדרש ר' יוחנן ברצות ה' דרכי איש היינו
 שמקודם לא הלך בדרכי ה' שעשה מעשים רעים ועכשיו הוא חוזר מהם
 ועושה רצונו של מקום וזה ברצות ה' דרכי איש שהקב"ה מרוצה עכשיו
 ממעשיו גם אויביו זו אשתו שהיתה עד עכשיו לו כנגדו ישרים אתו
 ותהי' לו לעזר.

ומה יקרו הדברים האלו בבאור דברי הש"ס יבמות ס"ב ע"ב האוהב
 אשתו כגופו חמכבדה יותר מגופו עליו הכתוב אומר (איוב ה') וידעת
 כי שלום אהלך, שלכאורה קשה שהאיך תליא זה להמכבדה יותר וכו' להכתוב
 וידעת כי שלום אהלך, אך ע"ד מש"כ א"ש דהנה דרשו חז"ל בפ"ק דסוטה
 איש ואשה שזכו שכינה שרוי ביניהם ואם לאו אש אוכלתם ולפי שאמרנו
 שאם הולך בדרך ה' תהי' לו לעזר ואם לאו כנגדו וא"כ א"ש דברי חז"ל
 הנ"ל האוהב אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו וע"כ סימן הוא שעושה
 רצונו של מקום וא"כ שכינה שרוי ביניהם וע"כ שפיר דרשה הגמרא עליו
 אמר הכתוב וידעת כי שלום אהלך היינו שהאהל בטח יהי' שלום ולא
 יתפרד.

הק' אברהם ישראל עהרענבערג, גארליץ.

ג.

הקשה הפנ"י בסוגיא הכהנים שפיגלו (גיטין נ"ה) וז"ל מכאן
 נראה דהא דקאמרינן בעלמא פגול פסול מחשבה לאו מחשבה
 גרידא אלא לדבור קרי מחשבה כמו שכתבו התוס' בדוכתי טובא
 וכו'. אלא דקשיא לי לפי"ז הא דאמרינן בפרק ג' דזבחים אמר ר'
 ינאי מנין למחשב בקדשים שלוקה דכתיב לא יחשב ומקשה הש"ס
 לאו שאין בו מעשה הוא ומוקי לה ברבי יהודה וכו'. ואי ס"ד דלא
 הוי פגול אלא בדבור אמאי קרי לי לאו שאין בו מעשה הא קימ"ל
 עקימת שפתיו הוי מעשה היכא דבדבורי עביד מעשה וה"נ עביד

מעשה בדבורו לפגל הקרבן ולפוסלו ויש ליישב ואין להאריך עכ"ל
 ונראה לי לתרין קושייתו דהנה בב"מ צ' ע"ב לענין חסמה בקול
 וכו' מצינו פלוגתא ר' יוחנן ור"ל דר' יוחנן סובר דעקימת שפתיו
 הוי מעשה וכו', והקשו התוס' ד"ה ר' יוחנן וכו' מהא דאמרינן
 בשבועות כ"א אמר ר' יוחנן אומר ה"י ר' יהודא משום ר' יוסי
 הגלילי כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר
 ומקלל בשם, וקשה הלא שיטת ר"י בבאן דעקימת שפתיו הוי
 מעשה ואמאי מחשיב אותו לאו שאין בו מעשה, ותירצו הא דעקימת
 שפתיו הוי מעשה הוא רק אצל חסמה בקול בדבוריה עכ"ל מעשה
 שהולכת ודשה בלא אכילה אבל הכא בנשבע או מקלל בשם לא
 עכ"ל מעשה בעקימת שפתיו, ע"כ הוי לאו שאין בו מעשה עיי"ש.
 לפי"ז מתורין היטב קושית הפנ"י הנ"ל דשפיר אמרינן בזבחים דפגול
 הוי לאו שאין בו מעשה דומיא דנשבע כנ"ל, דהא דקי"ל דעקימת
 שפתיו הוי מעשה הוא רק דומיא דחסמה בקול, דעכ"ל מעשה
 בדבוריה, משא"כ בניד"ד ומ"ש.

שמואל האנער.

בהרה"ג מו"ה גרשון רב במחוז העשרים
 בפה וינה יע"א

ד.

„בקבוצי אפרים“ חוברת אייר-סיון תרפ"ח סי' כ"ז מביא שם
 דידי' הב' המו"מ מר שמואל האנער ג"י קושית החת"ס ז"ל בתוס'
 פסחים ג' ומביא דברי האור חדש דראיית התוס' היא מדכתיב ולא
 יחמוד איש את ארצך כו' וכתב ע"ז בזה"ל נמצא לפי"ז דמיירי
 בקרקע של ארץ-ישראל ע"ש ועל האחרון אני דן דמהיכי משמע
 שקאי על קרקע דא"י הא התורה אמרה אל כל יחיד ויחיד שאם
 יעלה לרגל לא יחמוד שום אדם את ארצו, ובאמת ראיתי בשו"ת
 חתן סופר בספרו שמסופק אם בעינן דוקא שיהי' לו קרקע בא"י או
 אפילו בחו"ל ולא בא כלל לידי החלטה כלל של דבר מתיבת
 -ארצך" לע"ד לא משמע כלום אמנם יש לקיים דבריו עי"פ מה שכתב

בהגהות להר"מ הארויין במס' פסחים ג' על דברי התוס' הנ"ל
דצריך שיהי' לו קרקע בא"י דוקא ע"ש. ובודאי דבריו נובעים מאיזה
מקום בש"ס ופוסקים.

הצער פנחם מייזיש וויען

ה.

ימין אפרים

מהרב מוהר"ר אפרים הלוי ז"ל בהרב מוהר"ר דוב מאיר זצ"ל
מכאליש ובסוף ימיו הי' מגורו בעיר ווילאהן.

לח"א. אשר שאל כ"ת בדבר מה שרבים מקפידים בסגירת
המלבישים להעלות דוקא הכנף הימני על השמאלי אם נמצא מקור
לזה. הנה במדרש איכה (בני ציון היקרים) במעשה דריב"ת. ד"א
מה היתה יקרותן של"ה אחד מהן הולך לסעודה אא"כ היפך יד
אינקלי שלו וכתב במת"כ הי' הפוך פיכלי השמאל לימין ומימין
לשמאל וזה הי' היכר כו' שהוא מזומן לסעודה כו' ושל"ה יזמינוהו
לסעודה אחרת. ומלת פיכלי כך מצאתי בירושלמי (פ"ד דדמאי ופ"ק
דע"א) ואולי הוא יד אינקלי הכתוב פה אינקלי פי' הערוך מלבוש
וכן פיכלי הוא מלבוש כו' עכ"ל ועי' מו"ק (כ"ד.) אבל מטי"ל
באונקלי בתוך ביתו פירש"י חלוק שקרעו. ובתוה"א להרמב"ן ז"ל
כתב פי' ר"ח אינקלי בעין מצנפת שמכסה בו הראש ורבינו שלמה
פירש בגד כו' וכן נראה שהוא מלבוש כדאמרי' כו' עכ"ל ואפשר
דגם כוונת ר"ח ז"ל כך מפני דיש מצנפות עשיות במלבוש עי' או"ח
סי' י' סי'). ומ"ש הפ"ט ומה"פ בירושלמי שם דהכוונה להא
דא"י בגמ' דילן ב"ב (צ"ג:) עוד מנהג גדול הי' בירושלים
מפה פרוסה ע"ג הפתח כו'. לא ידענא הרי במדרש איכה שם בא"ד
מייתי גם הא בפ"ע מנהג גדול הי' בירושלים פורשין מטפחת ע"ג
הפתח כו'. ועוד התם בעל הסעודה עשה ההיכר וכאן המזומן. וגם
התם אמרי' נסתלקה והכא רק היפוך מצד לצד ומשמע במת"כ
דפי' מלבוש. והנה בירו' דמאי שם גרסי' מפיך פילכא דשמאלא

לִימִינָא ובפ"א דע"ז ה"ג גרים דימינא לשמאלא משמע דכל אחד
הי' מהפך ממה שהוא רגיל תמיד וכ"ה לשון המת"כ משמאל לִימין
ומימין לשמאל כנ"ל דע"ז הבירו הרוצה להזמין לסעודה שסתמא
רגיל בו ויודע דרך לבישותו יכיר בו שכבר הוא מזומן. אי"כ משמע
לד"כא קפידא וכל היכא דבעי עבד.

ועוד הא קי"ל ביו"ד (סי' ש"ט סי"ג) בהריצ"ג דהא דעל
כל המתים כולן קורע מבפנים על אביו ואמו קורע מבחוץ. פי' מבפנים
בצנעה שמכנים ידו תחת מה שלבוש למעלה וחוץ מה שלבוש
למעלה שנראה בפני כל אדם עי' ב"י. והנה בש"ך שם סק"ט
דהמנהג על או"א מקרעין מצד שמאל. ואי נימא דצריך להעלות
צד ימין על השמאל דוקא אי"כ בשמאל הרי הקריעה מכוסה ואינה
בפני כל אדם. ומה שאומרים שכן דרך העכו"ם. הרי לא משום חק
ופריצות נהגו כך אלא טעם איכא בדבר כדי שיקל עליהם לשמש
בימין להוציא השעון שנושאים תחת מלבוש העליון כידוע ועי' יו"ה
(סי' קע"ח ס"א) בהג"ה.

והא דאו"ח (סי' צ"ה סי"ג) דיניח ידו הימנית על השמאלית ורבי'
ופרישה שהוא להבנעת היצר ולתגבורת הרחמים וכ"כ בטו"ז. וכן
לענין גמ"י בבוקר סי' ד' סי' ובטו"ז סק"ו. יש לחלק בין אברי הגוף
לבגדים שחונן ממנו יע"י סי' צ"ז ס"ב בהג"ה ומפרשים. והא דס"י ב'
ס"ד במנעלים להנעיל ימין תחילה היא משום מעלת האבר וכדקתני
בגמ' שבת שם כשהוא רוחץ כשהוא סך. וגם מסקי' דשניהם שוין
ועי' ב"י. ועוד אי"כ אתה בא לדון גם על שאר מלבושים וכיון שלבוש
של צד ימין תחילה אי"כ כשצד השמאל בא אחרון הרי עולה על
הראשון שקדם לו. ואפי' באברים עצמן מצינו ביעקב אע"ה (ויחי
מ"ח י"ד) וישלח ישראל את ימינו וישת על ר"א ואת שמאלו וגו'
שכל את ידיו מבואר מלשון הכתוב דתחילה שם יהו על ראש
אפרים וכן מובן מן הדעת כיון דאפרים הי' קודם לברכה כדכתיב
בפסוק כ' ודאי הקדים לשית עליו היד הראוי לו תחילה. וגם מצד
הידיים עצמן ראוי של ימין למעלת הקדימה. וא"כ כששכל את ידיו
והניח אח"כ שמאלו על ראש מנשה נמצא דהיתה השמאלית על
הימנית. ועי' דאין זה כלל קבוע וקיימא. ועי' ב"י שם בשם מהר"י
אבוהב דהכל לפי מנהג המקום ועי' בזה"ק בראשית (דף נג) אית
ימינא לעילא ואית ימינא לתתא כו'. לכן במקום שכבר נתלכךך
או נקרע אותו צד ימין של המלבוש ונוגע לכבוד הבריות או לכל
תשחית ודאי אין להקפיד בזה. והוא ית' יפנה את כל פנותינו לִימין:

ו.

1) בש"ס חולין (ג"ג ע"ב) נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו הרא"ש הביא ע"ז פירוש הי"מ וז"ל: וי"מ לענין נשבר העצם ויצא לחוץ דאמרינן לקמן בפ' בהמ"ק ע"ז ע"ב אם נשבר העצם ויצא לחוץ אם ע"ב ואפ"ן את רובו כשרה ועלה קאמר רב יהודה שאם נסמסמס אותו בשר אינו מגין עכ"ל ועיין במעיו"ט מו"ק ה' שכ' ע"ז: צריך לומר דהני י"מ לא גרסי בפבמה"מ ס"ס ח' (ובש"ס ע"ז ע"א) מסמסמס מהו מדלא פשוט לה מדהכא ע"כ. ע"ז אעיר שאני לא מצאתי בשום מפרש קדמון לא בבה"ג פרוש רגמ"ה, הראב"ן, האו"ז, סה"י לר"ת, חי' הרמב"ן, הרשב"א והריטב"א שלא יגריסו: „מתמסמס מהו“. ולפ"ד שהג' המעיו"ט מרפסן מיליהו שהי"מ אלו הם לפע"ד ברור הר"ח שהרשב"א בחי' פבה"מ צד 218 פירש בשמו על האיבעיא דשם ניקב מהו נסדק מהו וכ' שהעצם עצמו הוא שניקב ונסדק ולא כפירש"י שם שעל בשר החופה קאי. נמצא שה"ה נתמסמס פרושו ופר"ח שהעצם נתמסמס ולא הבשר. שכן פירש שם כל האיבעיות על העצם עצמו. וא"כ שפיר קאמר רב יהודה הכא שאם הבשר החופה את העצם הנשבר נתמסמס הרי הוא כאילו אינו וטריפה ושאני מסמוס הבשר ממסמוס העצם. והוא ברור לפע"ד.

2) חולין פ"ג ע"ב ברש"י ד"ה דם הניתו, דם הניתו ושעל הסכין חייב לכסות. פרש"י ז"ל למרחוק חוץ לגומא ששוחט בה ע"כ וכ"כ לקמן פ"ז רע"ב במשנה: דם הניתו חוץ לגומא ע"כ וכ"ה בר"ן במשנה שברייף (סי' תתי"ד). ותמה אני מה ראו לפרש כן והלא משנה ערוכה היא לעיל מ"א: אין שוחטין לגומא כל עיקר? ורציתי לתרץ עפמ"ש רש"י ז"ל לעיל במשנה: אבל שוחט הוא לתוך עוגה של מים. גומא ע"כ. ועיין ג"כ בתוס' שם (ד"ה אין) שכ' ג"כ דכשהגומא אינה נקיה מותר לשחוט לתוכה ולפ"ז יהי' שפיר מדויק לשון המשנה; דם הניתו שמיירי ששוחט לתוך גומא של מים ודרך היא כשנשפך דבר צלול לתוך גומא של מים אז נתזים מן המים רסיסים למרחוק. אולם באמת אי אפשר כלל לומר כן לפמ"ש התב"ש (סי' א' ס"ק כ"ג) דכ"ז בבהמה אבל בחיה ועוף דצריכים כסוי אסור לשחוט לתוך כלי ובור של מים אפי' עכורים? וצריך לדחוק ולומר שהגומא היא מלאה עפר שמתיר השמ"ח (ס"ק ע"ג שם) בשם המרדכי, אלא שצע"ג למה לו לרש"י ז"ל לדחוק ששוחט הוא לתוך גומא מליאה עפר מוטב הי"ל לסתום ולהשאיר הלשון כמו שהיא במשנה? וצלע"ג.

ישעיהו זלאטניק

חופ"ק ראדום.

ו.

במס' ברכות י"ב ברש"י בד"ה המלך המשפט כמו נושא הארון הברית וכו' עכ"ל.

הנה הפרי מגדים באו"ח סימן קי"ח במשבצות אות ב' נתקשה על דברי רש"י שכתב המלך המשפט כמו מלך המשפט ולא כתב כן על המלך הקדוש שהוא כמו מלך הקדוש, ורצה שם להוכיח מזה לדינא ע"ש, ובמחילת כבודו טעה בזה טעות גדול, דהא דלא פ"י רש"י הכי על המלך הקדוש, הוא משום דמלת הקדוש הוא שם התואר אל המלך המתואר בו, ואין זר אתנו במאמר המלך הקדוש כי כן ראוי להיות שהמתואר יחובר בה"א הדעת כמו התואר, כמו ההר הטוב הזה, הרעה הגדולה הזאת, האל הנאמן, כי כל אלה הם שמות התואר, ותפול בהם ה"א הידיעה גם המתואר אבל מלת משפט הוא שם המקרה, ולא שם התואר, וע"כ מאמר המלך המשפט לא יתחבר כי אם מדין סמיכות לא זולת זה כי המקרה הוא מופשט מהמתואר וכיון שלא יתחבר כי אם מדין סמיכות ידיעה הוא כי המלה הסמוכה לא תבא עליה ה"א הידיעה כי לא נאמר „הבעל הבית“, לפי שהוא סמוך בעל של הבית, וע"כ יאמר רק בעל הבית, ולכן מאמר המלך המשפט מאחר שמלת משפט הוא שם המקרה ודאי זר הוא הה"א הידיעה שבמלת המלך ולכן כתב רש"י ע"ז המאמר שהוא כמו מלך המשפט שהוא סמוך מלך של המשפט, וכן כל אלה שהביא רש"י הארון הברית וכו' הה"א הראשונה בהם הוא זרה כי הם מהסמיכות, וזה פשוט לכל מי שדרך קצת בדקדוק הלשון.

דוד ארנשטיין

יאסי.

ת.

בפ' החובל מנא הא מלתא דאמור רבנן כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה א"ש דכ' כו' עיי' בכל המפרשים והדיוקים בס' בלע"ת דרוש ס"ב בכל המאמר, אבל הדבר צריך טעם לגוף ההלכה דכל מי שצריך לאותו דבר והוא מבקש רחמים על חבירו והוא נענה תחלה נ"ל ע"ד שמצינו בדיני אדם קשוט עצמן ואחר קשוט אחרים, בהאי דאתא לקמי' דר' ינאי סוף פ' חזקת הבתים א"ל הא מר נמי אית לי אמר לי זול חזי אי קוז ידידי קוז דידך אי קוז ידידי לא תנקוק את כו' ע"ש א"כ מגיד דבר המשפט ע"י מעשה בשל עצמו סוף דבר הכל נשמע, עבל"ע דס"ד אדם שיש בו יראת שמים דבריו ועניניו מעצמם נשמעים היא הנותנת אם במירת הדין ובדיני אדם כך שצריך להיות השופט נשמע תחלה עניניו בדיני שמים ובמדת הרחמים לא כש"כ שצריך להיות המבקש רחמים ע"ה הוא נענה תחלה כי מדה טובה מרובה.

ליטמאן שו"ב פאטעשמאן

פראטיוויץ חדש.

ד' שותפים שמיטע ארגאן פון אגודת השוחטים אין פוילען, מחירו לשנה 7.20 זלי. תכתובתו: חסידי חסידות דשא ב"א

Dierszochim-Sztyme, Muranovska 4 m. 30 WARSZAWA

החל מן הנעשה בישראל, ביהדות בעולם החרדי בארץ ובגולה אל כל ישראלים
פעם בחודש. מחירו 3 שילינג בחו"ל דולר וחצי. הכתבת:
«HAHED» P. O. B. Mea Shearim 44 JERUSALEM.

פעם בחדש. מחירו 3 שילינג בארץ דולר וחצי. הכתבת:

«HAHED» P.O. B. Mea Shearim 44 JERUSALEM.

הגיון לב מהרה"ג המפורסם מו"ה יהודה ליב צירלסאה"ר סב"ה המלפ"ד דק"ט
קישונאב. כולל בתוכו דרושים לשבתות ולמועדים השנה הספרים
נאומים בעניני הכלל בחלק הנאומים מצאו מקום גם נאומיו בהפרלמנט
והסינט בהעתקה עברית שיש בהם נחיצות תמידית והספר הזה יועיל
לכל נפש. הן בעד השואפים לרוות צמאונם ברעיונות תורניים מדעים
וחברתיים. והן בעד הדרשנים והמטיפים שימצאו בו מה שנחוץ להם בשביל
ההטפה. הוא מלבב בסגנונו הצח הספרותי. וגם בחזונוותו. הנהדרה הנהו
חזיון חדש בספרות הדרוש וההטפה. מחזיק ארבע מאות וחמשה עשר
עמודים שמינית בויגטון. מחירו עם המשלוח שני דולרים ועשרים וחמשה
סנט. או 375 לעי למוכרי הספרים הנחה נאותה. להשיגו :

קישונאב, כולל בתוכו דרושים לשבתות ולמועדי השנה, הספרים

נאומים בענייני הכלל בחלק הנאומים מצאו מקום גם נאומיו בהפרלמנט

לכל נפש. הו בצד השואפים לרוות צמאונם ברעיונות תורניים מדעים

והחברתיים. והן בעד הדרשנים והמטיפים שימצאו בו מה שנוחץ להם בשביל

החטפה, הוא מלבב בסגנונו הצח הספרותי, וגם בחצונותו, הנהדרה הנה

חזיון חדש בספרות ההגות וההספחה. מחזיק ארבע מאות וחמשה עשר עמודים שמינית ביינון - מחירו עם המשלוח שני דולרים ופסגרים וחמש

סנט. או 375 לעי למוכרי הספרים הנחה נאותה. להשיגו :

Marele Rabin J. L. Zirelsohn CHISINĂU.

ממעונות אריות כולל הספדים על גאוני וקדושי האומה שנפטרו נהרגו ונרצחו בשנות הלחמה תרע"ה-ת"ו מהרה"ג עזריאל בן קושעלעווסקי אבד"ק אגוסטאוו.

ונרצחו בשנות ה'לחמה תרע"ה-פ' מהרה"ג עזריאל

קושעלעוויסקי אבד"ק אגוסטאו.

דרך נשר תשובה להלכה ולמעשה אודות העופות שנתחדשו ובאו במדינת
רוסיה ואיסטריא מהרה"ג ר' שמואל העלער ז"ל אב"ד ק"ק צפת
הובא לפרוס מחדש ע"י נכדו הרב ר' מרדכי דייטש מסיגעט, מחבר
25 לעי ובשאר ארצות רבע דולר למו"ס ראבאט. להשיגו:

רוסיה ואיסטריא. מהרה"ג ר' שמואל העלער ו"ל אבד"ק

25 לעי ובשאר ארצות רבע דולר למו"ס ראבאט. להשיגו :

Rabbi Deutsch M. Sighetul-Marmatiei.

אמרי חיים מאמרים לקוטים וחומר לדרוש מהמטיף לאומי ודרשן נפלא
הרב ר' חיים זונדל מכבי ז"ל המכונה המניד מקמניץ. להשיג
אצל המו"ל.

הרב ר' חיים זונדל מכבי ז"ל המכונה המגיד מקמיניץ. להשיג

M. Menzies, 111 Montross Ave. New York, N. Y.

M. Manski 111 Montgomery str. New York N. J.

דברו אל לב ספר רב הערך ונפלא במינו לרבנים ודרשנים, כולל סיו
דרשות לכל מועדי השנה לימים נוראים ולשבתות מאת הרה"ג
המפורסים והסופר הנודע מו"ה בן-ציון אייזענשטאדט אבד"ק בראנוויל
נמצא איזה עשרות אכס. למכירה במחיר 2 דולר עם המשלוח או ספרים
נכבדים כנגדו להשיגו :

דרשות לכל מועדי השנה לימים נוראים ולשבתות מאת הרה"ג

המפורסים והסופר הנודע מו"ה בן-ציון אייזנשטאדט אבד"ק בראנזוויל

נכבדים כנגדו, להשיגו:

Raabi B. Eisenstadt 117 Sutter Ave Brooklyn N. J.

הנחת משה מהדורא רביעאה על התורה מהגאון המפורסם רשכבה"ג מו"ת
יצ"ל בעהמ"ח שו"ת חתם סופר להשיגו :

צ"ל בעהמ"ח שו"ת חתם סופר להשיגו :

Oberrabiner Simon Schust

מגילת איבה תולדות רבנו תוסיו"ט יסופר הנס שעשה לו השי"ת בעתקה
 מהעתקה של גוף הכתב מה שכתב בעצמו בק' קראקא ונתוסף בה הוספה
 מרובה מבן המחבר הרה"ג מו"ה שמואל העלער זצ"ל מחירו 40 לעי למחברים
 תמיר ספריהם. להשיגו :

Abr. Ehrenberg Gorlice Polonia.

בין ישראל לעמים השקפה מדויקת בין שאיפת החיים של העם הישראלי
 והשתלמותו לבין עמי העולם והתפתחותם. מהרה"ג בנימין מנחם
 שווארצמאן. להשיגו :

Rabbi B. M. Schwarzman 35 Neiten's Hauses Jerusalem.

תולדות חבמי ישראל תולדות הגאון אפרים הכהן מווילנא גם השקפה
 על קורות ישראל בימים ההם והריסת עיר אובין
 בשנת תמ"ו מהרה"ג יקותיאל יהודה גרינוואלד אבד"ק קאלומביא אהי.

מחברים נכבדים

אם הפצים אתם

בעבודה יפה

בהגהה - משובחת

ובמחיר נמוך פנו לכם אל

בית דפוס
 של יעקב וויעדער
 סעאיני (ס. וואראהל) רומניה

המקבל להדפיס כל

מיני ספרים עתונים

וכו' בתנאים קלים

ובמחירים נמוכים.

הכל נדפס על אותיות

חדשות ויפות היוצאות

מבית יציקתו.

הכתבת :

JACOB WIEDER, SEINI

Jud. Sătmăr, Romania.

ANUL IX. No. 3—4.

חדשי אפריל-מאי

שנה ט'

קבוצי אפרים

שנה ט'

קובץ מחי' תורה בענין הלכה, דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרותי
לשאלות המנסרות בעולם היהדות.

יופיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשט

בעל מחבר ספר אוצר התורה קמא ותנינא.

מחירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם אדיפס מודעה פעם אחת עכורם.

KWITZEI EFRAIM

REVISTA LUNARĂ TALMUDICĂ-ȘTIINȚIFICĂ.

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL ANUAL
LEI 100.

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI, STR. TRAIAN 24.

SEINI, (România) — 1929.
TIPOGRAFIA JACOB WIEDER.

י' קרא רח"י כולל יותר מאלף וחמש מאות זכרונות מרבנים גאונים וצדיקים מדורות ראשונים עד היום הזה זמן ושנת פטירתם ואצל הרבה מהם גם שנת לידתם ע"פ סדר החדשים וע"פ א"ב. מלוקט ומסודר מהרה"ג אפרים לנדא רב בבוקארעשט. מחירו ארבעים לעי ובחול"ל חצי דולר.

פרחי אהרן קבוצת מאמרים בד"ת וחכמת ישראל ועוד ענינים הרבה ממדעים שונים מהרה"ג אהרן דאברזינסקי מק' ניו-יארק. להשיגו :
Rabbin Aron Dobrzinsky 1944 Andrews Ave Bronsc N. J.

יד יהודה חלק חמישי על ש"ע יו"ד מן סי' מ' עד סי' ס'. מהרה"ג המפורסם מו"ה יודא ליבוש לאנדא. ז"ל אבדק"ק סאדאגארא. מחירו עם פארטא א' דולר. להשיגו אצל נכד המחבר.

Rabbin Efraim Landau, BUCURESTI. Traian 24.

גדולים פון אונזער צייט מאנאגראפיעס. כאראקטער-שטריקען און זכרונות פון המשכיל המפואר הר' יעקב מארק. דאס בוך ענטהאלט 384 זייטען שעהן געדרוקט אויף גוט פאפיר און עלעגאנט געבונדען מחירו 2 דולר פראכט אויסגאבע 5 דולר צו בעקומען ביים מחבר :
Jakab Mark 799 Brodway, NEW-JORK

דיא עלטעסטע ארטאדאקסישע וואכענבלאט „דאס ווארט" ערשיינט אין ווילנא ביי דער מיטארבעט פון די בעסטע ארטאדאקסישע כחות פרייז פאר לחדש אין רומעניען 2 פוילישע זלאטיס. אדרעסא :
Das Wort ul. Wielko 47 Wilno.

בבית המערכת נמצא למכירה ספר „מנחת עני" על התורה והמצוה ענינים יקרים מלאים מוסר ויר"ש בדרך פרדס. מחירו חצי דולר עם המשלוח. יבנה ירחון ליהדות ולספרות בהשתתפות טובי הרבנים והסופרים. מחיר החתימה לשנה 2 דולר גליון בודד 20 סענט. בלי כסף למפרע לא ישולח כל ספר הנשלח להמערכת יודפס מודעה עבורו. הכתבת :
Red. „Javne" Zolkiewska 25. LWOW.

איביגע אמתין פון ספרים אונד פונם לעבען קליינע מעשיות און שארפע באמערקונגען מאת המשכיל ומליץ המפואר מו"ה גרשום באדער מק' ניו-יארק.

אחיאסף ירחון רבני להלכה פלפול ואגדה י"ל ע"י הרב חיים ספרין סטריזאב. מחירו לשנה 6 זלאטיס בחול"ל 2 דולר. הכתבת :
Chaim Safrin STRIZOW Polonia.

דגלנו ירחון לספרות ולעניני היהדות החרדית מופיע בפורמט זשורנלי גדול [24 עמודים] בעריכת הר' א. ז. פרידמאן. מחירו לשנה דולר וחצי. רצונו' על ספרים נדפס אחרי קבלת ב' עקומפלרים. הכתבת :
Red. Dyglejnu Graniczna 9 m. 3 WARSZAWA

חדשות מעולם היהדות.

הועד הרבנים דפה באקארעשט הרפים קול קורא ובו הזהיר את היהודים מפה. א) לבל יתגאלו נפשם במאכלות אסורות ולא יקנו בשר מעושן ומאלאמי מהחניות שאינם עומדים תחת השגחת ועד הרבנים. ב) * שיזהרו לעשות הברית מילה בזמנו ולא לדהות אותו במכוון על יום א' שבו עבד חפשי מאדוניו וגם המוהלים יזהרו לחקור ע"ז היטב ולא יהי' מסויעים ידי עוברי עבירה. הקול קורא הזה נחלק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בימים הנוראים.

הרב הכולל הסנטור דר. יעקב יצחק נימירובר השתדל בראשית שנת ה'למוד אצל שר ההשכלה להנהיג ה'למוד העברי ולמודי הדת הישראלי בבתי ספר של הממשלה וגם אדות שמירת הש"ק בבתי ספר הנ"ל.

מ.

[המשך מחוברת א"ב אות א']

ולענד"ג שזה שכתב המחבר באו"ת בסי' קכ"ח סע' מ"ג אחר שבעת ימי אבילות נושא כפיו ובתוך שבעת ימי אבילות יצא מביהבנים בשעה שקורין כהנים. פי' דבריו משום שהבי' הביא במור או"ת בזה הסימן שני דעות בענין נשיאת כפים באבילות דעה אחת כתב שם שאין יודע שום טעם למנהג זה מפני שהאבל חייב בכל מצות האמורות בתורה ולפי' מחויב הכהן אפילו בשעת שהוא אבל בתוך שבעה לישא את כפיו ורק אונן פטור והדעה השניה הוא מה שהביא בשם השבולי' לקט שכתב בשם ר"י ברי' יהודה שנתן הטעם למנהג למה כהן אינו נושא את כפיו כשהוא אבל על קרוביו משום ששינה

* עוד לפני איזה שנים כשראו הרבנים ובראשם נשיא הועד הרבנים הרב הכולל דר. נימירובר את הפרצה שנעשה פה בהמצוה הגדולה של הבר"מ בזמנו ונהגו בה מנהג בורות שדחו אותה במכוון על יום אידיהם ועל יום הראשון ועי"ז בטלו מילה בזמנו. הוציאו קול קורא בהזהרה גדולה וגם דרשו בקהל עם לבל יהיו שום איש לעשות הדבר הזה שהוא נגד דתוה"ק והיא מצוה הבאה בעבירה. ובי"ה יגיעתם לא היתה לריק. ולמען לחזק דבריהם הזהירו כעת עוד הפעם ע"ז.

את מקומו וכ"ז שאינו יושב במקומו אז אינו נושא את כפיו ממעם שמי שעומד לברך צריך להיות בשמחה וכיון שהוא משנה את מקומו אז הוא מראה שאינו שרוי בשמחה משום שבשינוי מקום מצינו ג"כ שפסק הב"י בטור וי"ד בס"י שצ"ג בסופו וז"ל שם כתב הנו"י בפ' המוכר פירות מכאן נראה לי פשוט שבאותן המקומות שנהגו לישב בשבת במקומו והם אבילות ואינם רוצים לשנות מקומם בשבת מפני שאומרים שאסור לנהוג אבילות ובחול דוקא משנים מקומם שזה מנהג טעות הוא שהרי התירו כאן מעמדות ומושבות בבית הקברות בשבת ופ"י רשבים המעם מאחר שלא היו עושים אבילות אלא מעמדות ומושבות בלבד משמע שבישיבה לכבוד האב"ל אין בו משום חששה כלל עכ"ל ואין הנהגון דומה לראיה דהתם שהיו עושים מעמדות ומושבות בב"ה כדי שיאספו רוב עם שלא היה בהכנס"ם מכילה אותם אבל בשמשנים מקומם בב"ה למקום אבילות מחזי כנוהגים אבילות בשבת וי"ש"ר כחם של הנוהגים שלא לשנות מקומם בשבת עכ"ל. והב"ח כתב שם בשם המהרש"ל על שינוי מקום אמרינן במוע"ק בשבת רביעית הרי הוא ככל אדם ולא חלקו בין אביו ואמו לשאר קרובים אלא מנהגא בעלמא הוא כפי חפצו של אדם לכבוד אבותיו וכ"כ מהר"ד מנחם מע"ל צדק עכ"ל ונהגו שמשנין את מקומם כל היום עד אחר ברכו ואעפ"י שמקצת היום ככולו אפ"ה נוהגין אבילות כל היום מפני הכבוד אף על אבילות של שאר קרובים שהוא שלשים נוהגין כן ואין לשנות עכ"ל וכן פסק המחבר ביו"ד בס"י שצ"ג בסע' ה' וז"ל הנוהגים כשהם אבילות שלא לשנות מקומם בבית הכנסת בשבת יפה הם עושים וכתב שם בביאורי הגר"א ז"ל באות י' משום שהוא דבר שבפרהסיא והברכי יוסף בח' יו"ד בס"י שצ"ג הביא מה שתמה הרדב"ז בח"ב בס"י תרס"ב על הב"י ז"ל איך חלק על הראשונים מסברא והביא שם שראיית הנו"י ברורה שאין שום חשש לשנות מקומו בשבת אבל האר"י זצ"ל נהג שלא לשנות מקומו בשבת וכמ"ש הב"י שמנהג יפה הוא ואיש חסיד שהוא מפורסם דלגבי ידידה ליכא יוהרא כי כל העם עונים אחריו מקודש מסתברא לו לעשות כמנהג האר"י זצ"ל אף שבעירו לא נהגו הכי וכל כי הני מילי אלו הן הנשקל"ין בשקל הקודש הכל לפי המקום והזמן וכו' עש"ה ולפ"ז כיון שהמחבר סובר שאין לשנות מקומו בשבת משום שהוא דבר שבפרהסיא ולכן כתב שדוקא בתוך שבעה שאז האב"ל בודאי בצער וכיון שהמברך צריך להיות בשמחה לכן לא

ישא את כפיו אבל לאחר שבעה שאז אין הצער גדול כל כך משום שהמת נשכח מן הלב וכדאמרינן במסכת סופרים בפ' כ"א אין מקבלין תנחומין על החי בשעה שהוא סובר שהוא מת אבל המת משתכח מן הלב שנאמר נשכחתי כמת מלב ובספרי תפארת מהרש"ם בח"ג הנקרא בשם עטרת יוסף דף נ"ג ע"ב ביארתי את הגמרא כל צרכה בעה"ת"ש ולכן כתב שלאחר שבעה נושא את כפיו והטעם שכתב שבתוך שבעה אינו נושא את כפיו משום שהביא הטעם של שבו"י הלקט בשם ר' יצחק בר' יהודה באחרונה ומשמע שלאחר שבעה שאז אין הצער גדול כל כך מפני השכחה בודאי מותר לישא את כפיו ולמדתי זה מהא שאמרו שם ושינה מקומו שלא לשאת כפיו כל זמן שאינו יושב במקומו משמע שדוקא כשהוא מראה בשינוי מקומו שיש לו אבילות או אינו נושא את כפיו אבל אם לא שינה את מקומו ומראה שהמת משתכח מלבו בודאי חייב לישא את כפיו והפ"ת בסי' זה כתב שאפילו בתוך שבעת ימי אבילות או אונן אם עלה לא ירד אעפ"י שאונן מחלל עבודה והמג"א באו"ח בסי' קכ"ח בסע"ק ס"ד בדה"ט ובתוך שבעה וכו' כתב ובש"כ באונן שמתו מוטל לפניו דהא אסור בעבודה ונ"כ עבודה וכו' וכתב הח"ש ונראה דאף אם אירע אם לא חל עליו דין אנינות כגון שאין דעתו לקבור היום מ"מ לא ישא את כפיו משום שאינו בשמחה וכמו שהביא המג"א וזהו תלוי בשני הטעמים דלמעס הש"ך כיון בכה"ג לא הוי אונן ישא את כפיו ואם הוי כמעס של המג"א לא ישא את כפיו עכ"ל.

ולעד"נ שלפי מש"כ הש"ך ביו"ד בסי' שמ"א סע"ק ט' שאין אנינות ביו"ט אם היה הכהן בביהמ"ס מותר לו לישא את כפיו וכמו שמצאתי בספר חכמת שלמה בזה הסימן מעשה שבא לידו בבית אחד שהיה שם מת והיה כהן ולו אח והמעשה היה ביו"ט והביהמ"ס היתה סמוך לבית באופן שלא היו יכולים הכהנים לישא כפיהם שם והיה נראה דמותר להאח הכהן לכנוס לבית הכנסת ולישא את כפיו כיון דיש דיעות בשו"ע אם מותרין קרובים לטמאות שלא לצורך קבורה והוא ביו"ד בסי' שע"ד סע' ה' כל אלו שמיטמא להם אפילו שלא לצורך וי"א דדוקא לצורך ונהו דאנן קי"ל דאסור לטמאות שלא לצורך מ"מ ספיקא הוי וגם דעת הש"ך ביו"ד בסי' שע"א דטומאה של טפת הסמוך הוי רק דרבנן ואף שהמג"א השיג עליו וכתב שהוא מן התורה מ"מ הפנ"י בפ"ג דברכות העלה שלא כדעת

המג"א אלא כמ"ש הש"ך ומידי ספיקא לא נפיק וא"כ הוי ס"ס שמא כדעת הסוברים דמותר לטמאות שלא לצורך קבורה ואת"ל כדעת הסוברים דאסור לטמאות שלא לצורך קבורה מ"מ דלמא מומאה הסמוכה היא רק מדרבנן כדעת הש"ך והפנ"י ושוב דבדרבנן אנן מקלינן לסמוך על הסוברים דמותר לטמאות אפילו שלא לצורך קבורה והמעם הוא פשוט משום שזהו רק ספיקא דרבנן ואזלינן לקולא והוי ס"ס וכמו שכתבו הפוסקים ואעפ"י דהוי האת הכהן אונן ואונן פטור מכל המצות האמורות בתורה ובפרט ממצות עשה הוא פטור אליבא דכו"ע אבל כיון דאין דעתו לקבור את המת היום או אם מתרמי בשבת שאין קוברין את המת ובמקומות שנושאים כפיהם בשבת מותר לאחי המת לישא את כפיו בבית הכנסת הסמוך ואעפ"י שאחרים אוסרים לישא את כפיו מטעם שהאונן אינו בשמחה וזהו המעם של המג"א בכ"ז כתב שם החכמת שלמה שביו"ט כיון שאין דעתו של האח לקבור את המת מותר להאח הכהן לילך לביהמ"ד הסמוך לבית שהמת שוכב שם ולישא את כפיו ודלא כמו שכתב המג"א וכן כתב הכנסת יחזקאל הביאו הבא"ה שם בס"י קכ"ח במקומו עש"ה. (המשך יבא)

ישעי יוסף מארגאלין

רב אב"ד לחברה תורה אנשי חסד בברוקלין
מחבר ספרי דרושי מהרש"ם ותפארת
מהרש"ם ג"ח שו"ת הלכה ואגדה.

י.

לחקר התלמוד ואגדותיו.

(1) (בקדושין ל"א ע"ב) אסת"עא מילתא ודרש אבימי מזמור לאסף. ע"ן בפירש"י שאבימי דרש שהקב"ה בלה חמתו בעצים ומתוך כך הותיר פליטה בישראל עי"ש. אבל קשה איזו שייכות יש להך דרשה של אבימי עם הענין הנדון של כבוד אב? וכן הקשו כל המפרשים ופירוש התוס' הוא יותר מכון שבשביל הכבוד זכה אבימי לדרוש שאסף שיצא ממשפחת קרח אמר מזמור על שנמבעו בארץ שעריה ויעלה עם השערים אבי אביו קרח ע"ן בתדא"ר (פר' ל') ובתוס' לפנינו יש גמגום לשון ואי-הבנה בהעתקת המדרש

אבל פירש"ן הוא קשה להבין? אולם לאחר עיין במדרש תהלים הנקרא שוח"ט אשר אעתיק כאן לשון המדרש בזה הצורה: משל למלך שהי"ל בן והיה קשה ולא היה שומע לאביו מה עשה המלך כיון שכעס נכנס לחופתו של בנו והיה מתחך ומקרע וכו' כך אמר אסף לא יפה עשה הקב"ה שהפיג את חמתו בעצים ובאבנים ולא בבניו. ע"כ יובן שפיר פרש"י כאן שבאמת יש שייכות חזקה לדרשות אבימי על מה שאסף אמר מזמור עם המסופר בש"ס אדות גודל הכבוד של אבימי את אביו שלכן זכה לדרוש על מה שאסף אמר מזמור ולא קינה משל לבן המלך שלא כבד את אביו והיה מכעיס הרבה עד שהמלך קרע חופתו וכו' כך ישראל בשביל שלא שמעו לאביהם מטה כעס עליהם הקב"ה וכילה חמתו בעצים ובאבנים ולא בבניו ושפיר יש התאמה להמסופר והמצויר כאן בש"ס אדות גודל הכבוד של אבימי את אביו.

הרב ישעיהו זלאטניק
רדום.

יא.

מהרב מוהר"ר אפרים הלוי זצ"ל בהרב מוהר"ר דוב מאיר זצ"ל מקאליש ובסוף ימיו היו מגורו בעיר ווילנא.

בראשית (א' ז') מעל לרקיע וגו' ומפ"מ לא נאמר כי טוב ביום שני לפי של"ה נגמר מלאכת המים כו' (רש"י), והא דבאמת לא גמרם, י"ל כיון שבאותו היום הי' בהם מחלוקת כדאיתא במדרש (פ"ד) וגמר מלאכתם ה"י ענין התחברות יקוו המים ואין לעשות שני הפכים בנושא אחד ביום אחד דוגמת אל תרצה את חבירך בשעת כעסו, והוא למוד הגון על כל ענינים ועי' חינוך שרש מצוה תקן, אמנם לא לדינא קאמרינן הכי שהרי בנדרים (ע"א:) מצינו וגרשה ואהדרה ביומי', ואף דבאירוסין מיירי כמ"ש הר"ן מ"מ קירבת מיהא איכא, אלא שא"ה דגדול השלום בכ"מ.

ומדי דברי ארשום מה דיש לעמוד ברהיטא בד' הר"ן (שם) דאהדרה לאו דוקא והה"ד באחר, דא"כ הלא צריכה להמתין ג"ח הבחנה כיבמות (מ"ב) וקיי"ל כר"מ דאפי' מאירוסין משא"כ בעלה (אהע"ז סי' י"ג סעי"ד), ואולי זהו כונת הר"ן דכ' אלא מילתא דשכיחא נקט, היינו משום דאטו בעברייך עסקי', דאי לא"ה הרי שכיח טפי שתנשא לאחר משיחורנה בעלה אחרי דגמר בדעתו לגרשה.

ומפני מה באמת עשה הבריא ית' מחלוקה במים, יתכן כדי לתת

בהם הסגולה מתחלתן לשמש בהם בדבר המהלוקת שבין איש קנאי לאשתו סוטה.

לך (י"ז א') התהלך לפני והי' תמים, עכשיו אתה חסר ה' אברים ב' עינים ב' אזנים כו' (רש"י), אע"ג שגוף האברים היו לו, ובגדרים (ל"ב:), איתא המליכו שתחלה לא היו ברשותו כמ"ש בר"ן אבל רש"י ז"ל דק' חסר היינו של"ה משמשים כראוי של"ה ראייתו ברורה וכן שמיעתו כו', ומכאן אתה למד שמי שאינו מתהלך לפניו ית' אין ממש בראייתו ושמיעתו לסמוך עליהם ומה אברהם אבינו מתחילה כך אחרים אעכו"כ, ומה הטעם י"ל רשע פסול לעדות וכמו בישעי' (ו' ט"ו י') שמעו שמוע ואל תבינו וראו ראו ואל תדעו וגו', ועי' סמ"ע (סי' ל"ד סק"מ) כתב וז"ל וכיון דנהנה ונתגדל במעות איסור הללו פסלוהו וחשדוהו שיעיד נמי שקר, כוונת ד"ק דמפאת פחיתות מעלתו בחלק אלוה ממעל לא ירגיש את הגנות שבעשיותיו אשר לא טובים ועד כמה ההכרח להתרחק וכדכתיב (שם) השמן לב גו', וכמ"ש הראשונים בטעם איסורי המאכלות שמטמטמים.

יב.

זמר כל מקדש שביעי כראוי לו וכו' י"ל ע"פ מה דידוע שיש גו"ן שערי בינה ושכל האנושי אינו יכול להשיג — גם איש המעלה — רק עד שער המ"ט ושער הנ' סגור ומסוגר אך לה' לבדו, עי' נדרים ל"ה רב ושמואל דאמרי' תרווייהו ג' שערי בינה נבראו בעולם וכולם נתנו למשה חסר אחת שנאמר ותחסרהו מעט מאלקים — וידוע דשבת הוא מקור ההשפעה — והגם שהוא בעצמו לית לי' כלום, שבשבת לא ירד המן, וכן אנחנו כעת בשבת אסור לעשות שום סחורה ושום מלאכה להרויח, ואעפ"כ הוא מקור ההשפעה לכל ששת ימי החול, כדאיתא בזהר הק', וכן ג"כ מצינו בר"ח בן דוסא שכל העולם ניזון בשבילו והוא בעצמו די לו בקב חרובין מע"ש לע"ש, ולא נשכח מאמרם כוכה מ"ה לא פחות עלמא מל"ו צדיק דמקבלי אפי' שכינה בכל יום וכו', ועתה נבא באר"ה, דבתיבת "כל" יכנה להקב"ה ועל שהוא בגמטריא, חמשים, והוא השער לד' לבדו שאף צדיקים לא יבאו בו, והוא הקב"ה מקדש שביעי שקידשו בזה שישפיע לששת ימי המעשה, כי הוא מקור הברכה, דמקד"ש הוא אותיות דמ"ש"ק מל' דולה ומשקה כמו שפירשו חז"ל כי שבת קודש דולה טוב ההשפעה כאין סוף ב"ה ומשקה לכל ו' ימי החול, ודומה אותו המזמר כראוי ל"ו היינו הל"ו צדיקים שבכל דור ודור שהם ג"כ ממשיכים ומשפיעים הטובות לעולם, וכמו ששבת קודש בעצמו לית לי' כלום כן הצדיק אינו רק שליח ערטלאי ולית לי' כלום לגרמא כר"ח בר דוסא, ועי' בזהר וישב צדיקא אחרנין מתברכין בגיניהו ואינן לא יכלו לאתזנה בזכותיהו וסיים אח"כ כל שומר שבת דידוע קושיות המפרשים על דרשת חז"ל, שבת קי"ג, ודבר דבר שלא

יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול והקשו ע"ז דאם אסר לנו הבוי"ת מלאכה בשבת למען ננוח ונשבות אבל דיבור מדוע נאסר? והתי' ע"ז דהנה הקב"ה פעל ועשה הכל בששת ימי בראשית רק במאמר שנאמר בדבר ד' שמים נעשו ונמצא שבשבת שבת גם מהדיבור ולזה אנו ג"כ כן צריכים לעשות. אבל עדין יש לפקפק ע"ז דהן אמת אצלו יתברך דלא שייך כלל שעשה מלאכה מוכרהים אנו לאמר ששבת מדיבור, אבל אנו שנעבוד בזיעת אפים בששת ימי המעשה היש היכר גדול מזה לשבת שבו ננוח ממעשינו ומעצבון ידינו? ומה לנו ולפינו? אבל האמת דהנה במה שנשבות ממלאכה אין היכר, דהרי כל עם ולשון יש להם יום לנוח בו ממלאכה. וגם משה רבינו ע"ה פעל אצל פרעה שישבותו בני ישראל יום אחד בשבוע וד' סייעו לכיון יום שבת ובקבלו התורה ישמה משה במתנת חלקו, א"כ מה נעדיף אנו מכל האומות ובמה יוכר שאנו נעשה רק לשם ד' ולמען נשמור מצותיו? ולזה ציונו יוצרינו שנשבות גם מדיבור יען כי בו שבת השי"ת ג"כ מדיבור, ודיבור אין בו שום עבודה וידעו הכל כי כל עשיותינו אינה רקי לשם ד', ונקדים, עוד מה שפי' בעקדה שער רביעי על אמרם ז"ל במד"ר בראשית פ"א שטענה שבת לכולן נתת בן זוג אך לי לא נתת בן זוג א"ל הקב"ה כנסת ישראל הוא בן זוגך וכיון שעמדו ישראל על הר סיני אמר להם הקב"ה זכרו הדבר שאמרתי לשבת כנסת ישראל הוא בן זוגך עכ"ל. דהנה כל המצות יש להן פועל ונפעל כתפלין ואתרוג וכדומה שהן בקום ועשה. אבל שבת אינו רק בשב ואל תעשה, ואין לה נפעל וכש"כ פועל והשלימת הוא בפועל לא בבטלה, ולזה השיב לה הקב"ה כנ"י הוא בן זוגך דבמה שישראל משמרים השבת ובוה מכחישים דעות הכוזבות מקדמות העולם רק חידוש העולם היתה בריאה חדשה לגמרי יש מהאפס המוחלט כ"א כדעתם ח"ו מאי זה כי בו שבת מכל מלאכתו, מאי שייך מלאכה, ומאי שייך שביתה? כמבואר כ"ז בעקידה וע"ז אמר הכתוב ושמרו בנ"י את השבת לעשות את השבת כי בשמירתם השבת בשב ואל תעשה הם עושים מעשה ופעולה גדולה להעיד על חידוש העולם, וסיים שם וראה זה חדש ונפלא שזאת השביתה שהוא ענין של בטילה והעדר הפעילות כאן נשתנה להיות הפועל היותר שלם, להעיד ולהגיד על חידוש העולם, נמצא לפי האמור דבמה שישראל שומרים שבת מדבור כדי לזכור שהבוי"ת שבת ג"כ מדיבור וזה נחשב להם לפעולה לקבל שכר כמו על קום ועשה ששכרו גדול משב ואל תעשה.

וכעת נבוא "בקישור" עם מה שלפניו שדימה השבת לצדיק לאמר דהנה אם אנו שומרים שבת גם בדיבור שלא יהיו כשל חול הלא בזה הכל יכירו וידעו שכונתנו אך לשם ד' ש"כ"ל היינו הקב"ה שומר שבת והוא שומרו מדיבור גם אנו כן נעשה, ובשב ואל תעשה זה אנו עושים פעולה גדולה להעביר דעות הכוזבים מן הארץ בקדמות העולם, וזה שאמר שכרו היינו שכר של שבת הרבה מאוד כי על פי פער"ו שבמה ששומר שבת בדיבור לזכרון שאחר שברא ד' העולם בששת ימי המעשה שבת ג"כ.

וסיים איש על מחנהו ואיש על רגלו שאם ילמדו דעת העם שד' ברא העולם יש מאין לכן יתנהו לאשר ישר בעיניו ולא יוכלו העכו"ם לטעון לסטים אתם וישבו בשלום איש על מחנהו. ובזה יצהירו נגד עיניך דברי המד"ר שסיים שכיוון שעמדו ישראל על הר סיני וכו' וכשנתן להם התורה אמר זכרו הדבר וכו' שתלמדו התורה בהתמדה ולהעמיק שאלה בחקיקה למען יוכלו להשרש ע"ז עקרי אמונתנו האמיתיות למען תהיו בן זוג לשבת שאתם תלמדו בפה והשבת תלמוד בפועל.

הק' יוסף צבי כ"ץ
הרב דפה באקארעשט.

יג.

הארות ספרותיות.

נפולה נטולה גלודה.

בתלמוד בבלי מסכת חולין [דף מ"ג.] נאמר: "אמר עולא שמונה מיני טרפות נאמרו לו למשה בסיני נקובה ופסוקה נטולה וחסורה קרועה ודרוסה נפולה ושבורה..." רש"י כתב על דברים אלו. בזה הלשון: "נטולה, ניטלה הכבד, נפולה, נפלה מן הגג וגלודה בכלל נטולה שניטל עורה ונחתכו רגליה בכלל חסורה ושף מדוכתיה בכלל נטולה..." כך כתב שם רש"י. לכאורה יש לדיק בדברי רש"י מדוע שינה את הסדר מן "בסג"ר ושב שמעתתא"? [עיי' שם ברש"י דף מ"ב: בראש העמוד, הפרוש מן "בסג"ר ושב שמעתתא"] היה לו לומר: "נפולה, נפלה מן הגג ונחתכו רגליה בכלל חסורה וגלודה בכלל נטולה..." ואז הם על סדר "בסג"ר..." אמנם כאשר התעמקתי בזה מצאתי שבצדק שינה רש"י את הסדר. למעלה בדף מ"ב: כתב רש"י: "והאיכא גלודה, שניטל עורה והופשטה כולה (או) מחמת שחין או מחמת מלאכה..." וזאת לדעת שבהרבה אכסמפלרים ראיתי כתוב: "שנפל עורה והופשטה..." [כן יש גם כן בש"ס הנדפס בועניג על-ידי דניאל בומברגין]. וגירסה זו נראה לי הנכונה, כי תחת "ניטל עורה" אנו מבינים "ניטל עורה על-ידי אדם", אמנם רש"י כתב: "והופשטה כולה מחמת שחין או מחמת מלאכה", הרי שלא על-ידי אדם ניטל עורה, ואם לא ניטל עורה בידי אדם, לא יתכן לומר רק "נפל עורה" כמובן. ועתה נראה היאך צדקו דברי רש"י ששינה את הסדר מן "בסג"ר..." כי כאשר אמר: "נפולה, נפלה מן הגג", ה' לו לומר מיד ש"גלודה" אינה בכלל נפולה, [כי למעלה אמר: "והאיכא גלודה, שנפל עורה..." וה' מקום לחשוב שגם "גלודה" היא בכלל נפולה] אלא בכלל "נטולה".

חותו לדינא.

בתלמוד בבלי מסכת כתובות (דף י"ט.) נאמר: "זילו קיימו שטרייכו וחותו לדינא". בעל ה"ערוך" גם בעל "ערוך השלם" לא עשו ערך למלת "חותו", והרבה משתבשים בהוראתו, ולפי דעתי מקורו ממלת "נחת" (Niederfahren, hinabsteigen.)

לא כי אלא...

במכתב-עתי "אוצר-החיים" (יוצא לאור בדעווא בעריכת הרב ח. י. עהרענרייך) משנת תרפ"ט צד 227 כתב הרב העורך בזה הלשון: (שבועות מ"ג.) "המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשכון אמר לו סלע הלוייתך עליו (שקל) [ושקל] היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלוייתי עליו וסלע הי' שוה..." הלשון "לא כי אלא" — כך כותב שם הרב העורך — צריך באור, כי מלת "אלא" מיותר, "דאמר ריש לקיש כי משמש בארבע לשונות אי דילמא אלא דהא" (ראש-השנה ג.)... ולפי זה הוה ליה למימר רק: "והלה אומר לא כי סלע הלוייתי..." וגראה ברור, כי מלת "אלא" הי' כתוב על הגליון מאיזה תלמוד, שבא לפרש מלת "כי" שבמשנתנו בלשון "אלא", ולאחר זמן הכניסו המדפיסים מלת "אלא" לפנים, כדרכם במקומות אין מספר". כך כתב שם הרב העורך. אמנם לאו כל מוחא יוכל לסבול סברא זו, שבכל מקום שאנו מוצאים הלשון "לא כי אלא", לא בא מלת "אלא" רק לפרש מלת "כי", ומשנה זו אשר מצטט הרב העורך עומדת בחזק נגד סברתו, כי ארבעה פעמים מוצאים אנו "הלשון" "לא כי אלא" במשנתנו, והיאך יתכן שבכל פעם הוסיף התלמוד מלת "אלא", למען לפרש מלת "כי"? די היה לו בפעם אחת. ועוד יותר, אנו מוצאים גם במקום אחר הלשון "לא כי אלא", עיין במסכת כתובות תלמוד בבלי דף י"ב: "והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך..." ולהלן שם דף י"ג: "והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את", ולהלן שם בדף ט"ז. נמצא שני פעמים הלשון "לא כי אלא". חזרת הלשון כמה פעמים עומד נגד סברתו, ולא יתכן לומר שבכל מקום הוסיף תלמוד אחד מלת "אלא" למען לפרש מלת "כי". ולפרש מלות אלו, נראה לי ברור שצריך לומר "לא כן, אלא..."

נפתלי פריעד.

פראנקפורט-אם-מיין.

יד.

ואגב אציע להדרג שאלה נחוצה להלכה, אם מותר ישראל להדליק נר העלעקטערי ביו"ט, והנה ראיתי בשו"ת אבן יקרה מהד"ג סי' קס"ח שהתיר בזה, וכן מצאתי בקונט', "חשמל" מהמח"ס ידות נדרים שהתיר ג"כ בזה, ולענ"ד אפשר דאסור מדינא משום נזלה.

ואף אם נימא כדבריהם דמותר מדינא עכ"ז יש לאסור משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור כמ"ש בפסחים דף נ"א. ואף שכתבו שם התוס' בד"ה אי דמנהג מחמת טעות מותר להתיר. ואפשר דגם בנ"ד החומרא הוא בטעות מ"מ יש לאסור משום גדר וסייג ובמו דאמרינן בריש מס' ביצה י"ט דק"ל ואתו לזלזולי ב"י וכבר כתב המג"א בס' תס"ת סק"ד דאף דבר המותר ונהגו בהם איסור מחמת גדר וסייג אסור ועיי' בה"י סי' תפ"ט סק"א. גם יש לאסור לעני"ד משום דהוי הוראה התמוה לרבים וכמ"ש ביו"ד סי' רמ"ב סעי' י'. אף שבי' שם הש"ך סק"ז. ובמפרש הטעם ומראה פנים מותר, מ"מ אפשר דבנ"ד לא שייך זה כ"י הוא דבר המסור לנשים ולתינוקות ויש חשש לזלזול יו"ט. וכ"פ מצינו בש"ס הוראות הרבה שאין לפרסם אותם בפני ע"ה. ולדוגמא הוא במס' שבת דף י"ב ע"ב גבי שמא יטה דדוקא באדם חשוב לא גזרינן. ושם בדף קנ"ג ע"ב עוד אחרת היתה ולא רצו חכמים לגלותה. ושם בדף קל"ט ע"ב התירו הערמה רק לצורבא מרבנן ופסחים נ"א ע"ב ותענית י"ג ע"א ברש"י ד"ה כשאמרו הובא גם במג"א סי' תקנ"ד סק"ג. ובש"ס חולין דף י"ב ע"א ברש"י ד"ה פסח בנאבדה הריאה. ומנחות צ"מ ע"ב גבי ק"ש שו"ע. הובא גם בש"ך יו"ד סי' ק"ס סק"ב וש"ך יו"ד סי' רמ"ז סק"א ומס' ב"מ דף ע"א דת"ח שרי בלקיחת רבית מנכרי. ושם בדף ע"ה ע"א ת"ח מותרים ללות זמ"ז ברבית וש"ס נדרים י"ד ע"ב הרי את באימא. ושם דף מ"מ ע"א לוליבא דכיתא ורש"י שם ותוס' ב"ק צ"ט ע"ב ד"ה מנעך. ובהנה רבות גם בש"ע. במג"א סי' רע"ז סק"י ואו"ח סי' ש"ח סעי' מ"ב ויו"ד סי' קכ"ד סעי' כ"ד ברמ"א וסי' ק"ס סעי' ט"ז ברמ"א וב"י בשו"ד סי' קצ"ה ופמ"ג או"ח סי' תס"ה א"א סק"א. וגם אפשר מטעם מנהג בסייג וכבר האריך בזה בשו"ת דברי חיים ח"ב חיו"ד סי' מ"ז. ושו"ת מהר"ם שיק חיו"ד סי' קנ"ב וסי' רכ"ז. איברא י"ל דמהני התרה בשחוא רק מסייג ויש ראי' ממג"א סי' תקנ"א סק"ז. ושו"ת חת"ם חיו"ד סי' ק"ז ד"ה שבת ושו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' רמ"ט ושו"ת תשורת ש"י סוס"י רס"ז. הצעיר **מרדכי דייטש** סיגעט.

מן.

(א) בירחון קבוצ"א תמוז-אב תרפ"ט סי' ו' אות ב' הקשה

הרב מר ולאמניק נ"י על פירש"י הולין והגית בצע"ג עיי"ש ואחר
 החיפוש מצאתי שכבר קדמו גדול אחד בהמאסף „אהל מועד“ (שיצא
 בעיר רישא) שנת תרס"א ס"י ל"ה אות ג' ותירץ שם וז"ל והנראה
 דיהי' הוכחה מדברי רש"י למ"ש „בם“ דברי שמואל לעשות גומא
 בהאפר שמכסה בה וישחוט לשם ובדעת קדושים ס"י י"ב „סק"ג
 בלשם כנפי יונה מפקפק בזה והרי מרש"י מוכח ראי' ברורה להוב"ש
 ופלא שלא זכרו מזה ועתום שבת ל"ט ע"א ד"ה א"ב עכ"ל המאסף הנ"ל.
 (ב) ב"מ ה' והא קא עבר אלאו דלא תחמוד כו' בלא דמי משמע
 להו לאינשי והקשו בתום שם תיפ"ל מלא תגזול וי"ל לעבור עליו
 בשני לאוין ע"ש. והנה יש לדקדק דהא אמרי' בכמה דיבתו דכל
 היכי דאיכא למידרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי וא"כ אמאי
 לא אמרינן נמי הכא דלא תחמוד היא בדמי ולא תגזול היא בלא
 דמי אך לכאורה ה' אפשר לומר דהנך אינשי לא גמרו ולא ידעו
 מזה אבל א"א לומר כך לפימ"ש התום בסנהדרין כ"ה דתיבות משמע
 להו לאו דוקא רק דכך הוא האמת דלא תחמוד היא בלא דמי
 וא"כ קשה כנ"ל נראה לע"ד עפימ"ש הצ"ח פסחים כ"ד : על פירש"י
 ד"ה לרבות את האימורין שיעבור בב' לאוין לאו דורות ולא דטומאה
 והקשה דלעיל מזה אמרינן דלא מוקמינן בלאוי יתירי ותירץ דכאן
 לא הוי משם אחד רק חד משום זרות וחד משום טומאה ע"ש וא"כ
 ה"ג לאו משם אחד נינהו דחד משום לא תגזול וחד מלא תחמוד
 וא"ש דברי התום. אחר כתבי זה מצאתי בהגהות מר"ב רנשבורג
 ז"ל (ש"ס ווילנא) על התום ב"מ ס"א ד"ה לעבור דדברי התום
 לעיל איירי בשני שמות ושמחתי מאד שכוונתי להעתו הגדולה ז"ל.
 (ג) שקלים ד' ע"א הכא את אמר תובעין והכא את אמרין
 תובעין כאן כשהביא ב' שערות כו' ועיין בקרבן העדה וצ"ע דאכתי
 תיקשי מנשים ועבדים דלעיל לאנשים ועבדים דהכא ודו"ק.
 הצעיר **פינחס מוזיש** וויען.

טז.

הרב מ. י. גוטמן לעאובה.

אמונה ואישר.

ליל שבת.

בית המדרש מלא אנשים. על פני כלם מרחפת שכנת השבת. העינים
 נוצצות. הנשמה היתרה מזהירה מבעד למחשכי הגויה. הפנים מאירים.

כל בית המדרש הומה מקולות המתפללים. הקולות משתפכים בחירות קדש:

„לכו נרננה לד' גריעה לצור ישענו...”

באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ד' עושינו...”

אש-הנשמות מתלהטת לאט לאט בחזקה. ההתלהבות הולכת ומתרבה:
„התעוררי, התעוררי כי בא אורך קומי אורי, עורי עורי שיר דברי כבוד ד' עליך נגלה...”

„כד עייל שבתא איהי אתיחדת ואתפרשת מסטרא אחרא... ואיהי אשתארת ביחודא דנהירו קדישא. ואנפין נהירין בנהירו עלאה... וכלהון מתעטרין בנשמתין חדתין...”

ואני בעל הרגש הדקי האצילי המכשר להתלהב ולהתלהט, אטמוספירה זו רוממה רוחי מלאה אותי אש קדש. שכחתי בו בעצמי בביתי במשפחתי ובכל העולם כלו. בנעימה קדושה התמלטו מפי מאליהם מלות התפלה ושירי הקדש. הקול יוצא מאליו. שלהבת עולה מאליה.

לעומתי ישב הסופר הכופר... באירוניה וברוח לעג הוא מביט בפני בתחלה. אני מרגיש בכל מבט ומבט שלו כמו בעוקץ חד אבל אינני מתבטל בפניו. אשי אינה מתקררת, מעט מהאור מגרש הרבה מהחושך. והקדושה מתגברת על הסטרא אחרא... מאשי הגדולה הגיעו נצוצי אש אליו ונגעו בנפשו הוא, אומרים „אסור להסתכל בדמות אדם רשע”, אני אומר זה רק בשעת נפילתך, שלא להוסיף נפילה על נפילתך. אבל בשעת התרוממותך הסתכל והסתכל בו. זה יוסיף בך אש ואור. רשמי פניו יעידו על האפלה העצומה שבנפשו. קמטי מצחו יעידו על ה„קרח הנורא” שבלבו, אז תראה ותרגיש כי לך יתר שאת ויתר עז. לא בו הוא לך אלא מקנא הוא בך. יודע הוא כי האושר והחיים אך בך נמצאים. והוא גם הוא שואף וצמא לחיים, לאושר ושלות נפש.

אחר התפלה נגש אלי בנמוס וביראת הכבוד ואמר

— שבתא טבא!

— שבת טוב עניתיו. אחזתיו בידו ואמרתי לו: החיים מלאים כעס ומכאובים, צער-ספקות ויגון-פקפוקים, התאבקות ומלחמות פנימיות, אבל השעה האחת הלזו של ערבי שבתות דיה לכפר על כל עמל החיים. שעה קצרה זו שקולה כנגד כל הימים הארוכים והמשועממים.

— כן, ענה הסופר, מדרגה גדולה היא אמונה והתלהבות כזו, אבל לאן היא מוליכה?

— אל האושר! השבתי תוך כדי דבור.

טראנסילוואנישע פרעסע רעדאקטארן הר' משה ליפסטוק והר' אייזיק
מנחם פאלאק ערשיינט יעדען פרייטאג מחירו
לשנה 220 לעי. הכתבת :

Transilvanische Presse Olarilor 51 BAIJA-MARE,

בית יער עה"ת ואיזה שו"ת ופלפולים מהרה"ג ר' עזריאל יחיאל רובין ז"ל
דומ"ץ בק' מיהאלעוויטץ. י"ל ע"י בנו הרב ר' יהושע רובין. להשיגו :
S. Rubin Horna u. 17 MICHALOWCE Ceho-Slovacia. •

נפש דוד עה"ת נדרוש ע"ד פרד"ס. הי' גנוז בכת"י יותר מששים שנה
מהרה"ג מו"ה דוד נתן דייטש ז"ל אבד"ק קרעטשנאב והגליל
מחירו 60 לעי

דרך נשר תשובה להלכה למעשה אודות העופות שנתחדשו ובאו במדינת
רוסיא ואוסטריאה מהרה"ג ר' שמואל העלער ז"ל אבד"ק צפת
מחירו 25 לעי למחברים תמור ספריהם. להשיגם :

Rabin M. Deutsch str. J, Creanga 10 SIGHETUL-MARMATIA.

לפלגות ישראל באונגריא עם קונ' זכר צדיק מהרה"ג יקותיאל יהודה
גרינוואלד אבד"ק קאלומבוס (אהי"א) מחירו א' דולר. הכתבת :
Rabbin L. Greenvald 471 South Mowroe Av. COLUMBUS
Ohio America.

לעבענס געשיכטע פון וועלט גאון רבי יצחק אלחנן ז"ל מהר'
נטע הלוי ליפשיץ מק' ווילאמפאלע. הכתבת :
Notel Lipschitz WILJAMPOLE Lituania.

חקי חיים על הל' פסח. מלוקט מספרי האחרונים אחרי הבאה"ט מהרב
ר' יהודא ישכר מערמלשטיין מק' באטארטש. להשיגו :
Mermelstein Berko BATARCIU Jud. Satu-mare.

קרנות המזבח ק"מ אופנים לתרץ קושיות התוס' (יומא נ"ז : זבחים ע"ז
מנחות כ"ב) בסוגיא דמין במינו לא בטל בדם הפר ודם
השעיר של עבודת יום הכפורים מהרה"ג ר' אברהם שמואל צבי
וילבערשטיין אבד"ק טאראנסא (קאנאדא)

ממענונות אריות כולל הספדים על גאוני וקדושי האומה שנפטרו נהרגו
ונרצחו בשנות המלחמה תרע"ה-פ' מהרה"ג עזריאל נח
קושעלעווסקי אבד"ק אגוסטאו.

סגלת ישראל על ספר שמות פי' חדושים בהלכה ודרושים נעומים מהרה"ג
המפורסים ר' ישראל בנימין בעגדט פייוולזאהן אבד"ק שוקיאן.
מחירו א' דולר. כן נשאר עוד מספר מצומצם מספרי „מוסר ישראל"
על מס' אבות וצרור החיים הספדים מהרה"ג הנ"ל מחירו כל אחד ואחד
1/2 דולר הכתבת :

Rabin J. B. Faivelzono ŠAUKENAI, Siaulin apskr. Lituania.

אמרי-חיים מאמרים לקוטים וחומר לדרוש מהמטיף לאומי ודרשן-נפלא
הרב ר' חיים זונדל מכביז"ל המכונה המגיד מקמניץ, להשיגו
אצל המו"ל.

M. Manski 111 Montgomery str. NEW-YORK N. J.

דברו אל לב ספר רב הערך ונפלא במינו לרבנים ודרשנים, כולל ט"ו
דרשות לכל מועדי השנה לימים נוראים ולשבתות מאת הרה"ג
המפורסים והסופר הנודע מו"ה בן-ציון אייזענשטאדט אבד"ק בראנזוויל
נמצא איזה עשרות אכס. למכירה במחיר 2 דולר עם המשלוח או ספרים
נכבדים כנגדו. להשיגו :

Rabbi B. Eisenstadt 117 Sutter Ave BROKLYN N. J.

תורת משה מהדורא רביעאה על התורה מהגאון המפורסם רשכבה"ג מו"ה
משה סופר זצ"ל בעהמ"ח שו"ת חתם סופר להשיגו :
Oberrabiner Simon Schreiber EGER Ungaria.

בן ישראל לעמים השקפה מדויקת בין שאיפת החיים של העם הישראלי
והשתלמותו לבין עמי העולם והתפתחותם, מהרה"ג בנימין מנחם
שווארצמאן, להשיגו :

Rabbi B. M. Schwartzman 35 Naiten's Hauses Jerusalem.

שורה למחברים

מחברי יוראפ

ואמעריקא, הרוצים

בדפוס טובה ויפה במלאכה

נקיה ומשמחת הלב ; הדורשים

שורות מדויקה והמקזים לשיעור רצון ;

המצפים למחירים אנוחים ולתנאים קלים,

פוננו אלי ושלוחים לי

ספריהם להדפיסם בדפוס.

בית דפוס מן הגדולים אשר ביוראפ ונלוח לו גם

בית יציקה לאותיות ובית כריכות-ספרים.

במסותא מכס רבני ומחברי אמריקה

שליט"א עשו כחביהיכם רבני

ומחברי יוראפ שליט"א ובאו

אתי במשא ובמתן ותמצאו

נחת ועונג ! דוגמאות

אשלח באהבה רבה

לכל דורש ! בכבוד רב ודרך ארץ

יעקב ווידער

קבוצי אפרים

שנה ט'

קובץ מח' תורה בענין הלכה, דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרותי
לשאלות המנסרות בעולם היהדות.

יופיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשט

בעל מחבר ספר אוצר התורה קמא ותנינא.

מחירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם אדפים מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZEI EFRAIM

REVISTĂ LUNARĂ TALMUDICĂ-ȘTIINȚIFICĂ.

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL ANUAL
LEI 100.

Redacția și Administrația
BUCUEȘTI, STR. TRAIAN 24.

SEINI, (România) — 1930.

TIPOGRAFIA JACOB WIEDER.

יִקְרָא דְחַיִּי כּוֹלֵל יוֹתֵר מֵאַלֶּף וּחֲמֵשׁ מֵאוֹת זְכוּרוֹת מְרַבֵּינִים גְּאוּנִים וְצִדִּיקִים
מְדוּרוֹת רֵאשׁוֹנִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה זְמַן וּשְׁנַת פְּטִירָתָם וְאַצֵּל הָרַבָּה
מֵהֶם גַּם שְׁנַת לִידָתָם ע"פ סֵדֶר הַחֲדָשִׁים וְע"פ א"ב, מְלוֹקֵט וּמְסוּדֵר מֵהֶרֶץ
אֶסְרִים לֵאנְדָא רַב בְּכוֹקָא רַעֲשֵׁט, מַחִירוֹ אַרְבַּעִים לֵעִי וּבַחוּ"ל חֲצִי דוֹלָר.

פִּרְקִים יִרְחֹן לְעֵנִי חֲנוּךְ וּסְפֻרוֹת, יו"ל ע"י הַסְּתַדְרוֹת הַמּוֹרִים הָעִבְרִים
בְּרוֹמֵנִיא, הָעוֹרֵךְ י. רוֹסְפֶלֶר, מַחִירוֹ לִשְׁנַת 200 לֵעִי בַחוּ"ל 2 דוֹלָר הַכְּתָבָה:

Red. Perakim str. Antim 54 BUCUREȘTI.

יֵד יְהוּדָה חֶלֶק חֲמִשִּׁי עַל שְׁעֵי יו"ד מִן סִי' מ' עַד סִי' ס', מֵהֶרֶץ
הַמְּפֹרָסִים מו"ה יוֹדָא לִיבוֹשׁ לֵאנְדָא, ז"ל אַבְדֵּק"ק סֵאדָא גֵּאָרָא,
מַחִירוֹ עִם פֶּאָרְטָא א' דוֹלָר, לְהַשִּׁיגוֹ אֶצֶל נֹכַד הַמַּחְבֵּר.

Rabbin Efraim Landau BUCUREȘTI. Traian 24.

יְגִדִּיל תוֹרָה שְׁנָה ג' חוֹבֶרֶת א"ב, קוֹבֵץ רַב־נִיתֵלְמוּדִי וְבוֹ שו"ת חֵי
וּבִיאוּרִים בְּהִלְכָּה וְאֵנְדָא וּפְלִפּוּלֵי הַש"ס מְגֻאוּנֵי קְדָמָאִי,
וּגְאוּנֵי חֲכָמֵי זְמַנָּנוּ וְגַם מַצְעִירִים לומְדֵי תוֹרָה, הַמַּחְבֵּרִים הַשּׁוֹלְחִים סְפָרֵיהֶם
יודֵפִס מוֹדָעָה עֲבוּרִים, מִתְקַבֵּלוֹת סְפָרִים תָּמִיד דְּמֵי הַחֲתִימָה, מַחִירוֹ לִשְׁנָה
10 זְהוּבִים בַּחוּ"ל ב' דוֹלָר וְלִרְוֵמֵנִי 200 לֵעִי, חוֹבֶרֶת בּוֹדֶדֶת זְהוּבֵי אֶחָד הַכְּתָבָה:

Red. A. B. Glowiczower Szeroka 38 m. 7 WARSZAWA-
PRAGA Polonia.

דִּי עֲלֵטְעֶסְטֶע אַרְטֵאדֶאקְסִישֶׁע וואַכענבלאַט „דאָס וואַרְטִי ערשײַנט
אין ווילנא ביי דער מיטאַרבעט פֿון די בעסטע אַרְטֵאדֶאקְסִישֶׁע כּחוֹת
פֿרִיז פֿאַר לַחֲדָשׁ אין רומעניען 2 פּוֹלִישֶׁע זֵלֶאטִיס, אַדְרֵעֶסְטֶע:

Das Wort ul. Wielko 47 WILNO.

בְּבֵית הַמַּעֲרַכֶּת „נִמְצָא לִמְכִּירָה סֵפֶר „מִנְחַת עֲנִי" עַל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת
עֲנִיִּים יִקְרִים מֵלֵאִים מוֹסֵר וִיר"ש בְּדֶרֶךְ פֶּרֶדֶס, מַחִירוֹ חֲצִי דוֹלָר עִם הַמְּשֻׁלוֹת.

דְּגִלְנוּ יִרְחֹן לִסְפֻרוֹת גְּלַעֲנִי הַיְּהוּדוֹת הַחֲרָדִית מוֹפִיעַ בְּפוֹרְמֵט זְשׁוֹרְגִלִּי
גְּדוֹל (24 עֲמוּדִים) בְּעֵרִיכַת הַר"א ז. פֿרִידמָאן, מַחִירוֹ לִשְׁנָה
דוֹלָר וְחֲצִי, רִצְנוֹז' עַל סְפָרִים נִדְפְּסוּ אַחֲרֵי קִבְלַת ב' עֲקוּמְפִלְרִים, הַכְּתָבָה:

Red. Dyglejnu Graniczna 9 m. 3 WARSZAWA.

אֲבָן עוֹרָא לְסֵפֶר שְׁמוֹת נִדְפְּסוּ עֲתָה ע"פ ג' כ"י וְע"פ נוֹסְחָאוֹת הַנִּמְצָאוֹת
בְּסִפְרִים עֲתִיקִים עִם הָעֲרוֹת שׁוֹנוֹת בְּשֵׁם „תְּקַנָּה

עוֹרָא" וּמְבוֹא לְקוֹרוֹת פְּרוּשֵׁי רַאבִּי"ע ז"ל לַתּוֹרָה וְעַם פִּי' מִשְׁנֵה לַעֲזֵרָא
הַחוּזֵר וְשׁוֹנָה אֶת כָּל דְּבָרֵי רַבְּנוּ אֲבָן עוֹרָא בְּסִגְנוֹן קָל וּמְפֹרָשׁ,
מֵאֵת הַתּוֹרָנִי הַמְּשְׁכִּיל הַר"י יְהוּדָה לֵיב פֿלִישֶׁער מִק' טִימִישׁוֹוָאָר,

שר וגדול נפל בישראל

הרב הגאון האמתי רשכבה"ג המפורסם
מרה בצלאל זאב שאפראן ע"ה
אבד"ק באקוי איננו!

ביום ב' י"ד בסלו חשבו המאורות ונצחו אראלים את המצוקים ונפלה עטרת ראשינו. הרה"ג המפורסם מרה בצלאל זאב שאפראן אבד"ק באקוי גוע ויאסף אל עמיו לדאבון משפחתו קהלתו ויהודי ראמני. וכל בית ישראל יבכו את האבדה הגדולה הזאת שאין לה תמורה. ביום ג' הובל למנוחת עולמים כל היהודים סגרו חנויותיהם ובטלו ממלאכתם ביום ההוא ובאו לחלוק בבוד לרבם הגדול. בחמשים אנשים טבלו א"ע במקוה של טהרה ונשאו את הגוף הטהור על שכמם עד ביה"ק. בהלוי לקחו חבל אנשים לאלפים ולרבבות מכל הסביבות ובתוכם גם מושל העיר ויועציו. הרבנים הגדולים מהמדינה כמו הרב הראשי ציר בית המחקקים [סנטור] דר. י. י. נימירובר מבאקארעשט. הרבנים הגדולים הר' חיים מרדכי ראלער ממג. ניאמין. הר' חיים לעבל מפואטרא נ. הר' שלמה איזאקזאהן מראמאן. הר' בנציון ראלער מבאהאש. הר' יעקב האגער מפאשקאן. בנו וחתנו הרה"צ מפאשקאן ובאהאש ממשפחת פריעדמאן ועוד. בביתו של הנפטר הגדול נשאו קינה ונהי הרה"ג מפואטרא נ. וממג. ניאמין ומראמאן. בחצר בית העלמין הרב משה בלאנק מבאקוי. הרב הכולל דר. נימירובר מבאקארעשט. המנהל ביה"ס מבאקוי דר. מאיראוויטש. בשם הקהלה מבאקוי דר. שאלער ובנו של הנפטר הרב חנוך העניך שאפראן מבאקארעשט.

השמועה הנוראה הזאת עשתה רושם מעציב מאד בכל המדינה ובכל עיר ועיר אבל גדול ליהודים ובכי ומספד. כי המנוח לא היה אך רצוי לרוב אחיו כ"א לכל אחיו. גם היה הנפטר אחד מראשי הכותבים בהירחון "קבוצי אפרים" מעת צאתו לאור ומאמריו היקרים והמסולאים הפיקו רצון מכל הקוראים. ולמען להעמיד להמנוח מצבת קודש בהירחון הזה מצאתי לחוב קדוש להעתיק את ההספד שנשא עליו בחצר ביה"ק הרב הכולל דר. י. י. נימירובר מבאקארעשט וזה החלי:

כשאנחנו רואים את ארון הקודש שבו נגנו גוף המכובד על

הבריות. גוף קדוש וטהור של הרב הגאון ר' בצלאל זאב שאפראן ורוח אלהים רוח התורה מרחפת עליו אנו קוראים עם יעקב אבינו, מה נורא המקום הזה אין זה כ"א בית אלהים וזה שער השמים! אם בית שנבנה מעץ ואבן קדוש לנו בבית המקדש, חיו אדם עליון חיים שיש בהם תורה וחכמה הם בודאי בבחינת בית המקדש ואנו קוראים מה נורא המקום הזה. חכמינו ז"ל בספרו אמרו שכשראה ישראל סבא בעינו הברדלש את ביהמ"ק על מכונו צוה מה נורא המקום הזה, ובשנחרב המקדש אז אמר אין זה אולם ברוח קדשו ידע שהבית יבנה לעולמים וכשראה אותו בנוי ומשובלל לעתיד לבוא אז צוה בחדוה רבה בית אלהים וזה שער השמים. רבותי! מי שזכה להכיר את ערך חיו הרב הגאון ר' בצלאל שעמד בצלאל שבנה בית מקדש של תורה בודאי היה משתומם על המראה הנפלאה הזאת ואמר מה נורא המקום הזה. על הנפטר הזה אנו יכולים להמשיך את דברי חז"ל במס' שבת עה"פ ויחן את פני העיר רב אמר שמטבע עשה להם ושמאל אמר שוקים עשה להם ור' יוחנן אמר בית מרחצאות הבין להם. הרה"ג ר' בצלאל זאב ע"ה שיצאה מינוטין שלו בעולם החכמה שתיקן מטבע אופן חדש בלימודו שחידש בכל יום ובכל שעה חידושי תורה, עשה מטבע בחכמתו, הוא עשה שוקים של תורה בבאקו. בקארלסבאד שמעתי את שמו הטוב מכל הגדולים שבאים שמה מארבע כנפות הארץ בולם הגידו שהרב מבאקו הוא שר התורה. ע"י נעשתה העיר הזאת שוק של תורה, יען שאב"ד מבאקו קבל שאלות להלכה למעשה מכל העולם, האדם ויהודי הגדול הזה עשה גם בתי מרחצאות בעבור נפשות ישראל באתרא הדין ובכל אתר ואתר מארץ ראמני. הוא מהר את נשמותנו, הוא הבין מקוה רוחניות, יען כי הוא לא שמח בחלקו, לחדש חידושין דאורייתא, לא נח ולא שקט עד שעלתה בידו לעשות גדולות ונפלאות גם בעולם המוסרי לזכך את מדותינו, את כשרוני נפשותינו ויבא יעקב שלם רב אמר שלם בגופו בממונו ובתורתו, אין אנתנו יכולים לפרש את המאמר הזה בפשיטות, אנתנו רואים שהרה"ג ר' בצלאל זאב לא היה יכול להיות שלם בגופו, ואנתנו יודעים שרב בכלל ובמדינותינו בפרט אינו יכול להיות שלם בממונו ובכ"ז אנו אומרים שהוא היה שלם בגופו, בממונו ובתורתו. גוף היהדות הוא חלק הדתי והוא היה רב ששמר בכל לבו ונפשו את חלק המצות שבין אדם למקום ופסק הלכה למעשה מדיני איסור והיתר, לכבודו אנו

יכולים לומר שעוב את ד' אמות של הלכה כדי שיתעסק את עצמו עם שאלה הכלכלית של עם ישראל. הוא היה מהסנהדרין ששאלו את דוד המלך חי וקים השאלה העתיקה עמך ישראל צריכים פרנסה וע"י עבודה הזאת הוא נעשה שלם בממונו. היינו ; בשאלה הכלכלית של עם ישראל. ידידנו הר"ג ב"ר שאפראן הוא הכיר את ערך התנועה הציונית והקדיש כחו לעבודת בנין ציון וירושלים הוא לקח חלק גם בבנין אגדת הקהלות בראמני' הוא נתן מהודו גם בשעה שנתקנו התקנות של אגדת הקהלות ע"י צירי הקהלות. ויען שהוא היה באמת שלם בתורתו הישיבה של מטה שבה לקח חלק נעשית לישיבה של מעלה. הוא הבין שפה בארץ ראמני' המצב של הרבנים תלוי ממצב הקהלות. מאורגן שלהם אם אין סדר לקהלה אז אין סדר גם לתופשי התורה בהקהלות ויען שהוא היה שלם בתורתו היה גם כח של השלום בין הרבנים ובין הקהלות ובכח זה בנה עמנו יחד את אגדת הרבנים מראמני' הישנה והיה מיושבי ראש באספת הרבנים. אם נחרבה בית הזה בודאי אנו בוכים וקוראים ממעמקי לבנו "אין זה" אנו לוקחים חבל בדיגון של משפחתו וגם דמעותינו יתערבו בהדמעות של אשתו ובניו ובנותיו הם אבדו אבדה שאין לה תמורה. ביתו זו אשתו ילדיו הגדולים והקטנים היו תמיד דאגת לבנו בכל פעם ופעם שבא לבאקארעשט דבר אתי אדות בנו שהוא חבר לועד הרבנים בעיר באקארעשט. בזמן האחרון חי' שאלתו ובקשתו תמיד שבנו הקטן שהוא משתלם כעת בתורה וחכמה יחד בחו"ל ימצא עזר וסעד כדי להוציא מכת אל הפועל את מחשבתו. מובטח אני שאנשי קהלת באקוי יכבדו את מורם ורבים גם לאחר מותו וימלאו את חובתם בשלמות ויהיו למשען ולמשענה בעבור משפחתו. מובטח אני שאין שום נחוצות להזהיר את מנהיגי העיר בענין הזה בשעה הזאת שהוא עת ספור שכל יהודי המדינה מצותים "אין זה".

רבתי ! פה אצל המטה שנושאת את גופו של הר"ג ר' בצלאל זאב אין אני יכול להיות רק מקונן פה אני גם מנחם. יען כי אני רואה את בנין חייו של המנוח הזה שהוא משוכלל ובנוי לעתיד לבוא אני מאמין באמונה שלמה שהר"ג ר' בצלאל זאב שאפראן הוא חי וקים. יען כי מעשיו הם נפשו הם זכרונם. הספר הרם והנשא שו"ת רב"ז שהוא כעת תחת מכבש הדפוס והנפטר לא זכה לראותו לאור יהיה מקדש לעולמים בנין לדורות וגם אגדת הרבנים מראמני' הישנה תהיה מזבח וזכרוננו לעולם. רבתי ! לא אובל להתאפק ולומר

לכם עוד דבר אחד. יעקב אבינו אמר על המקדש המשובלל ובנוי לעתיד לבוא וזה שער השמים. "זה" בהספרות שלנו הוא סימן האחות והאחיות. על אחי יוסף אמרו נסעו מזה. מן האחות. יען כי "זה" מכיל כל השבטים. מי שעובר על לאו של לא תתגודדו ורוצה שיהיה כתות כתות בקהלת ישראל הוא נסע מזה מאחדות כל ישראל. הגאון הקדוש ר' בצלאל זאב שאפראן לחם מלחמת הקודש בעבור אחדות הקהלות ורצה שכל השבטים כל המפלגות כל השמות יהיו קשר של קיימא בקהלה אחת שעומדת תחת כנפי שכינת ישראל. יש לי רשות לומר וזה שער השמים. המדה הזאת שרצה שיהיה "זה" היינו כל השבטים ביחד. המדה הזאת תנהל אותו לעולם הנצחי ותפתח לו שער השמים. ר' בצלאל זאב זה ישאר לעולמים חי וקים לא רק במשפחתו ובקהלתו ובספרו כ"א גם באגדת הרבנים ובאגדת הקהלות ובלב ישראל ובצרור החיים אמן.

יך

הערה קטנה

לשנת היוכל לפטירת הרב מלבי"ם ז"ל.

ביום א' ר"ה תר"ץ. מלאו חמשים שנה מאז שנפטר הגאון ר' מאיר ליבוש ב"ר יחיאל מיכל. הידוע בפי כל בכנוי הר"ת מלבי"ם. ענקיהרות הזה שמש בכתר הרבנות גם בבוקרשט (וכידוע. נגזרה עליו כאן חובת גלות בשנת תרכ"ד). ולזכרו נקראים על שמו עד היום בית-מדרש בנוי לתלפיות מחדש. בית-ספר עממי נהדר של הקהלה המקומית. חברות צדקה וכו'. אעפ"כ. בזמן הזה שאומות העולם וגם לרבות עם ישראל חוגגים יובלות. לכל אנשי השם הגדולים והקטנים — כדאי להעיר שלא נמצא בעיר-הבירה ובמדינת רומניה אף אחד ממעריצי הרב מלבי"ם הרבים. שיוזר את שנת היוכל לפטירתו יצא מן הכלל מאסף אחד בעיר-השדה שהזכיר את הדבר כמעט בדרך אגב.

ראוי הוא אותו צדיק שמימיו שותים עד היום הזה רבבות אלפי ישראל. בין בפירושי הנפלאים על התנ"ך ובין בשער ספריו. ראוי הוא עוד שדורשי הרשימות יקדישו לשמו ולזכרו ספר-תולדות שיודיע לעולם ולדורות הבאים את חייו בעוני ומעשיו המובים!

קובל אנכי בכלל על רוב החברים הרבנים במדינה זו, שתורתם אומנתם בביכול, שאינם שמים על לבם לחקור ולדרוש אחרי תולדותיהם ומעשיהם של קדמוניהם הם בקהלתם, האם עליה במחשבה ובמעשה של אחד מהם לאסוף ידיעות ותעודות על אודות הרבנים אשר ירשו מהם את כסא רבנותם? יבא נא ויגיד ויודיע בשער בת רבים את צדקתו. באמת, כלם מתוחסים באדישות לענינים כאלה, שנחשבים בעיניהם להבל-הבלים, ובכן, הבל חולץ לטמיון, הבל נשבת מן העבר! אבל, במדה שאדם מודר מודין לו, וכשם שהרבנים המתים נשכחים מלב הבאים אחריהם, כן נשכחים גם החיים מלב אלה שצריכים לכבד אותם, מלב המון העם ומנהיגיו, הם מקבלים שכרם בחייהם.

יהי הרצון שהערה קטנה זו תעורר ענין כל שהוא בקרב רבני רומניה, שישתדל כל אחד ואחד בקהלתו לחבר כעין הסתוריה של כסא רבנותו, "החברה לחקמת ישראל" נבונה תמיד להיות בעזרם ולהראות להם את הדרך המדעית, הטובה והישרה, למטרה זו, ולעת-מצא תפרסם החברה את חבורתם לזכות כס את הרבים — ותהי משכורתם שלמה: מאת מדע היהדות ומאת הקהל.

דר. מאיר בן אברהם הלוי בוקרשט.

יח.

נאום שנשא הרב הכולל דר. יעקב יצחק נימירובר מבאקארעשט בהקבלת פנים שעשתה הקהלה העברית דפה לכבוד מר נחום סאקאלוב בהאולם באראשעום לרגל ביקורו בבוקארעשט.

נתכבדתי לדבר בשם חברי מועד הרבנים ובשם חברי מהנהגה הציונית שבראמני, וע"כ אדבר באופן רבני ע"פ נוסח הישן המוקדש זה אלפי שנה וברוח ציונית המדברת מתוך גרונו ומוחו של מר נחום סאקאלוב. הכל יודעים את האגדה המספרת (במס' ברכות) מר' יוסי שהי' מהלך בדרך ונכנס לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל, אליהו הנביא ז"ל שמר לו על הפתח עד שגמר, ולאחר שפרסו שלום ביניהם, נביא הזמן ר"י עם נביא ישראל שהוא חי וקים לדורות שאל אליהו ז"ל את ר"י מדוע נכנס לחורבה? ועל תשובתו שנכנס מפני עובדי דרכים שיכולים להפריע אותו מתפלתו, פסק הנביא שהי' מחויב להתפלל בדרך תפלה קצרה. ר' יוסי שהיה למד מכל אדם, קבל מאליהו הנביא שלשה דברים העומדים ברואו של עולם; אין נכנסין לחורבה, ומתפללים בדרך, ואם אי אפשר באופן אחר מתפללים תפלה קצרה, האגדה הזאת שיש לה ערך גם עבור

הלכה בודאי צריכים אנחנו להבין אותה גם ע"פ פשוטה. אולם יש לנו רשות כרבני דאגדתא לדרוש אודותה ולבאר אותה באופן כללי. עם ישראל הוא ההולך האמתי ודרכו בדברי ימי העולם זה אלפי שנה. עם ישראל נודד בין העמים ובין הארצות ע"ד ההתפתחות ומתפלל על הדרך. היינו ; מקשר א"ע עם העבר שלו, עם נביאיו וחזויו של דור ודור. עם אלהיו אלהי ישראל ואלהי העולם. אולם ישנם שעות רעות המתרגשות לבוא לעולם שבהן היהודי נכנס עם נשמתו לחורבה אחת מחורבות ירושלים ונלכד במצדות הספקות והדאגה ומוחו יורד אחורנית, גם בהתקופה שלנו עת בנות ירושלים, שחובבי ציון והציונים רוצים לבנות את החורבות ולהקים את סוכת דוד הנופלת וזמן שרוח רעה מנשבת בין הערביים ורוצה לפרק את הבנין החדש והישוב הישן בארץ ישראל, הרבה מאתנו גם אנשים חשובים מבחינת ומדרגת ר"י נכנסו לחורבה היינו ; נעשו עבדים להספקות והדאגה לאי-מאמינים בנצחון של הרעיון הציוני ובתקות הבנין. המה מתפללים תפלת מדוכא ביסורים וכוכים בכיית של נאנחים על חורבן העם והארץ. על חורבן התקוה והעבודה, אולם על הפתח ממתין הרעיון הציוני שיש בו נצוץ מאלהיו הנביא שמבשר ואומר תקוה ותחי' בישראל. לעירנו בא עתה המנהיג הציוני נחום סוקולוב שאנו מכבדים אותו כערכו הרם. גם ממנו אנו למדים שלשה דברים ; הוא מראה לנו שאין נכנסין לחורבה, שאין לנו רשות להשאר בחורבת היאוש ואי-בטחון שצריכים אנו להאמין שבעה-שי"ת תבנה ציון וירושלים. האדם הגדול המוכתר בכתר תורה המזוין בכלי זיין של חכמה המכיר את דברי ימי ישראל ודברי ימי העמים, מזהיר אותנו להתפלל גם מהיום והלאה על הדרך של התפתחות, אם אנחנו רוצים באמת, העובדי דרכים מהאומות העולם אינם יכולים לנצח את רוח ישראל ולהפריע אותו מצבודתו הפוריה, כמה מדינות וממלכות שרצו להכניע אותנו נפלו על שדי קטל של ההיסטוריה ואנחנו זכינו לעשות גדולות ונפלאות בארץ ישראל בזמננו. האגדה אומרת שמהכותל המערבי נזלה דמעות על שבר עמנו, ובאמת אם כל אלה שבאים מארצות הגולה מתפללים אצל הכותל שהוא שארית הפליטה מביהמ"ק גם אבן מקיר תועק ובוכה בכיות רבות על צרות ישראל בכל מקום ומקום, אבל אם החלוצים הבונים שמנדבים את כוחם ומוחם לבנין הארץ באים להתפלל ולדבוק את נפשם עם בוראם ומקשרים העבר והעתיד השמים והארץ של האומה, אז גם האבן שנשארה מביהמ"ק ושהיא מצבת העבר היא שוחקת ומרננת ומכותל המערבי נשמעת שורת העתיד המנהיג הציוני מר נחום סוקולוב שהוא מכיר את כל צרות הזמן מוכרח הוא לומר לנו שאם אנחנו שומעים קיל ענות מלחמה מארץ ישראל וקשה עלינו לעשות ברגע הזאת את כל מה שבלבנו ולמלאות את כל חובותינו צריכים אנחנו לצמצם את כחותינו ולהתפלל תפלה קצרה למלאות את החובה שהיא הוראת שעה וליתן יותר מה שבכחנו בעבור קרן היסוד וקרן הקימת לנצח את היאוש וללחום מלחמת שלום בקשתינו ובחרבנו. היינו אם זה שיש לנו בצלותן ובבעותן של עם ישראל, ר"ל ; עם כחותנו הרוחניים עם כלי זיינו של חורת עם ישראל.

בשם ועד הרבנים תופשי התורה הלוחמים בציון בשערים המציונים בהלכה ובאגדה ובשם הציונים מפה המוכנים והמוכשרים בכל זמן וזמן להקריב את נפשם על מזבח הציונית אנו מביעים להמנהיג והסופר ישראל מר נחום סוקולוב את תקותינו החזקה שדבריו יהיו נשמעים מיהודי ראמני'.

י"ט.

[המשך מחוברת ג'ד אות ט']

ולענ"ד שמכח ס"ס מותר משום דהא דקיי"ל שאין עושין ספיקא דרבנן או ס"ס לכתחלה הוא דוקא בדבר הרשות אבל לדבר מצוה נראה דמותר ספק דרבנן ואפילו לכתחלה דהטעם דאין עושין ספק דרבנן או ס"ס לכתחלה הוא משום דהוי כמו מבטל איסור לכתחלה וכמו שאין מבטלין איסור לכתחלה כן אין עושין ס"ס לכתחלה וא"כ לדבר מצוה בודאי מותר לבטל איסור לכתחלה וכמו שכתב בה' סוכה בסי' תרכ"ו דגבי מצוה לא שייך איסור דאין מבטלין א"כ מותר גמי לעשות ספק דרבנן או ס"ס לכתחלה ולכן לדבר מצוה מותר לכנוס מהאי טעמא אבל לדבר הרשות בודאי אסור משום דאין עושין ספק וס"ס דרבנן לכתחלה ועוד נ"ל דהוי ס"ס בדבר שיש לו מתירין ולא מהני אך לדבר מצוה לא שייך יש לו מתירין משום דלמחר לא יהיה דבר מצוה ובביאורי הגר"א שם באו"ח בסי' קכ"ח בסע"ק מ"ג הביא שאפילו בתוך שבעת ימי אבילות ראוי הוא דחייב בכל המצות האמורות בתורה כמ"ש בפ"א ובפ"ב דברכות וטעם הגה משום שצריך להיות המברך בשמחה וכמ"ש טוב לב הוא יברך ואמרינן בגמרא סוטה וכן מצינו בזהר שצריך להיות המברך בשמחה והב"י כתב שאין לסמוך על זה אלא דוקא בתוך שבעת ימי אבילות ודוקא כשיצא מבית הכנסת כי בלא"ה עובר בעשה וצריך לעלות עכ"ל.

ולענ"ד שזהו שכתב הרמ"א באו"ח בסי' קכ"ח בסע' מ"ג בהגה ויש אומרים דכל זמן האבילות אפילו עד י"ב חדש על אביו ועל אמו אינו נושא כפיו וכן נוהגים במדינות אלו עכ"ל ולכאורה יש להעיר מדוע לא כתב הרמ"א כאן כמ"ש בדרכי משה בסור או"ח בזה הסימן באות י"ח דה"ה מי שנתאבל על שאר קרוביו כל זמן שמשנה מקומו והכא בהגה שלו לא הזכיר קרובים רק אביו ואמו וגם לא הזכיר כלל אם שינה מקומו ואם לאו וצריכין אנו לאמר שהרמ"א ז"ל כתב זאת בכונה משום שהדרכי משה כתב בטור יוד"ע בסי' שצ"ג באות ד' בשם הגהות מיימוניות שרשות בידו שלא לישב במקומו עד שבוע ד' וכו' ואפשר דע"י זה נהגו שלא לישב במקומו כל שלשים יום ועל אביו ואמו י"ב חדש וחומרא גדולה היא ובלא שום טעם ובשו"ת הרא"ש בכלל כ"ז בסימן א' מובא שהרא"ש ז"ל עשה מעשה וישב על מקומו עש"ה ומהרי"ל מיישב את המנהג עכ"ל וביו"ד בסי' שצ"ג בסע' ד' בהגה כתב הרמ"א ויש אומרים שגם בשבת ישנה מקומו וכן המנהג ששום ואין לשנות המנהג ולכאורה דברי הרמ"א ז"ל סותרים

זה את זה משום שבדרכי משה כתב שזהו חומרא גדולה היא ואין למנהג זה היינו מה שמשנים את מקומם שום עיקר ובהגה כתב שגם בשבת ישנה מקומו וכן המנהג פשוט ואין לשנות המנהג משמע שהמנהג יש לו עיקר ובפרט שכתב שאין לשנות. ולענ"ד נראה ליישב את דברי הרמ"א עפ"י מה שכתב המג"א באו"ח בסי' קכ"ח סע"ק ס"ה על הא שכתב שם המחבר שבתוך שבעת ימי אבילות יצא האבל הכהן מבית הכנסת וז"ל אפילו בשבת מהשבעה אפילו אין שם כהן אלא הוא מיהו אם קראו צריך לעלות דאם ימנע הוי פרהסיא ול"נ אפילו בחול צריך לעלות דאל"כ עובר בעשה ובסע"ק ס"ו כתב המג"א על הא שהביא הרמ"א בהגה שאין נושאין כפיו על אביו ואמו י"ב חדש וז"ל וה"ה כל ל' יום על קרובים אפילו אין שם כהן אלא הוא ולכאורה אינו מובן ראשית מה שכתב המג"א שאפילו בחול צריך לעלות דאל"כ עובר בעשה ובסע"ק ס"ו בקרובים כתב שלא יעלה הכהן האבל לדוכן לישא את כפיו אפילו אם אין שם כהן אלא הוא והלא אם אין שם כהן אלא הוא ואינו עולה הלא הוא עובר בעשה אלא צריכין אנו לאמר שיש נ"מ בין חול לשבת והטעם כי אנו רואים שיש נ"מ בשינוי מקום ג"כ בין חול לשבת וכמ"ש המחבר והרמ"א ביו"ד בסי' שצ"ג סע' ד' שלפי דעת המחבר מי שאינו משנה את מקומו בביהכנ"ס בשבת יפה הם עושים ולפי דעת הרמ"א שם בהגה הביא שאפילו בשבת ישנה את מקומו והש"ך שם בסע"ק ז' הביא דס"ל שאין זה דבר של פרהסיא שאין אבילות ניכר בזה כל כך שהרבה פעמים אדם מחליף מקומו אפילו אינו אבל וכ"כ העט"ז מהנ"י ולמש"כ לקמן ר"ס ת' דאבילות הנוהג כל שלשים נוהג אפילו בשבת בלאו הכי נוחא עכ"ל ובשו"ת נחלת שבעה בח' ב' בסימן י"ז הביא דמה שכתב הש"ך דאבילות הנוהג כל ל' נוהג אפילו בשבת דינו אינו אמת וכן הוא בשו"ת אא"ז פמ"א בח' ב' בסי' קכ"ג שפסק גם כן דאין צריך לשנות את מקומו והביא שם שאעפ"י לפי מה שכתב הש"ך ביו"ד בסי' שצ"ג בסע"ק ז' שהאבילות נוהג כל ל' ונוהג אפילו בשבת ואין לחלוק אבל כיון דשינוי מקום גופא בשבת יש דעות שונות והדעת מכרעת שלא ישנה מקומו בשבת משום דבמילי דרבנן אולנין לקולא ועיין בשו"ת שכו"י בח"ב בסי' צ"ט ובחמודי דניאל ובמג"א באו"ח בסי' צ' סע"ק ל"ד ובגליון מהרש"א ובחידושי רעק"א שם בד"ה הולך עש"ה. ולענ"ד נראה שהרמ"א ז"ל גופא מחלק בין חול לשבת משום שהוא בעצמו הביא ביו"ד בסי' ת' בסופו בהגה שלו וז"ל אם פגע יום ל' בשבת ויום כ"ט בע"ש מותר לו לרחוץ בע"ש אף במקומות שנוהגים שלא לרחוץ כל ל' דהואיל מדינא שרי לאחר שבעה אלא שנהגו להחמיר כל ל' בכהאי גוונא שרי משום כבוד השבת וה"ה כל כיוצא בזה כגון לחזור על מקומו בליל שבת וכו' דהא נמי אינו אלא מנהגא בעלמא וכו' ואעפ"י שיש לחלוק בין רחיצה שאסורה בשבת ובין דברים אלו שאפשר לו לעשות בשבת מ"מ אין נראה לי לחלוק בכך עכ"ל וכתב שם הדגול מרבבה אינו אלא מנהג בעלמא אבל לספר אסור מדינא דגמרא ואעפ"י שמבואר בסימן הקדום דאם חל שמיני שלו בשבת ערב הרגל מותר לגלח מערב שבת התם משום

כבוד המועד וכן מבואר להדיא בגמרא מוע"ק י"ט: בתוספות בדה"מ הלכה כאבא שאול ותמה שם על המהרי"ל במה שכתב בה' ל"ג בעומר שאבל שחל יום שלשים שלו בשבת מגלה בע"ש ובש"ת אא"ז פמ"א בח' ב' בסימן קמ"ח ובש"ת תשואת חן בסי' ל"ג האריכו הרבה בזה הענין ולפ"מ שכתב הרמ"א ביו"ד בסי' ת' בסופו דהואיל מדינא שרי לאחר שבעה אלא שנהגו להחמיר כל ל' אנו רואים שהרמ"א בעצמו מחלק בין שבעה לשלשים והא שכתב מדינא שרי לאחר שבעה ולכאורה אינו מובן דהא דאפילו המחבר שכתב באו"ח בסי' קכ"ה סע' מ"ג שבתוך שבעה יצא מבית הכנסת הוא מטעם המנהג משום שאין שרוי בשמחה והאיך כתב הרמ"א הכא ביו"ד בסי' ת' שלאחר שבעה שרי ומשמע שבתוך שבעה אסור מדינא וצריך לדעת מהיכן למד הרמ"א שבתוך שבעה אסור מדינא. (המשך יבא)

ישעי' יוסף מארגאלין

רב אב"ד לחברה תורה אנשי חסד בברוקלין

מחבר ספרי דרושי מהרשי"ם ותפארת

מהרשי"ם ג"ח שו"ת הלכה ואגדה.

ב.

מהרב מוהר"ר אפרים הלוי זצ"ל כהרב מוהר"ר דוב מאיר זצ"ל
מקאליש ובסוף ימיו חי' מגורו בעיר ווילנאה.

לך (י"ז ט"ז) וגם נתתי ממנה לך בן וברכתי והיתה לגוים מלכי עמים ממנה יהיו, ההרגשים מבוארים א', אמרו ממנה דמשמעותו לשלול ולא ממנו ובאמת גבי דידי' כתיב (וישלח ל"ה י"א) ומלכים מחלצין יצאו וברשי' ז"ל שאול ואיש בושט וכן לעיל (פסוק ו') ומלכים ממך יצאו ב', מה הבטחה היא זו וכי שרה הצדקת דעתה ניחה בכך שיצאו ממנה מלכי עמים, ואולי יתכן דזאת הי' אאע"ה יודע שבהכרח עתידין לצאת ממנו גם שאר אומות ומלכיהם כמו עשו ואלופיו ובניהם, והנה אותן שהוליד בחייו הי"ל עצה לשלחם ולהרחיקם מאתו ומאת יצחק שלא יתיחסו אחריו כמו שעשה לישמעאל (וירא כ"א י"ד) ולשאר בני קטורה (חיי"ש כ"ה ו') אבל באלו שבדורות שלאחריו הי' לבו דואג עליו מה יעשה ישראל אם יאמרו שגם הם מורע אברהם המה, ומדוע יתנשא עם הישראל בכל ההבטחות העתידות להם בשביל זכות אבותם ולא הם, ויבואו לערער על ירושת הארץ לקחת גם הם חלק בה לעתיד, לכך בא מאמרו ית' להרגיע את רוחו. ושיעור הכתוב כך, וגם נתתי ממנה לך בן, רצ"ל בן אחד ממנה הנני נותן לך שיקרא על שמך יצחק בן אברהם כדכתיב (וירא כ"א י"ב)

כי ביצחק יקרא לך זרע, אבל אותן מלכי עמים יתחשבו רק ממנה וייתחסו אחרי' וממילא אין טענתם טענה, כי לא לה הובטח כל אלה, כש"כ שסופה למות בחייו שבעלה יורשה, ולא יהי' לאוה"ע כל טענה בזמן האחרון לזכות בשל ישראל כלום, והרי הבטחה היא זו גם לשרה, ומ"מ נסתבב מה"ש מפאת מעלתו העודפת עי' ויקר' (פ"ב) ד"א אדם אחד מאלף מצאתי זה אברהם כו' ובעץ יוסף שם.

כא

הערה בדברי חכמינו.

ישר כחו של האי גברא רבא הרב ישעיה זלאטניק אשר הורה אותנו כונת המאמר „והכשר שבטבחים שותפו של עמלק“ [קדושין דף פב.] ב„קבוצי אפרים“ שנה ח"ת צד 36.

הנה רעיונו של הרב זלאטניק, אנו מוצאים בפרושו של רש"י על מאמר זה — „והכשר שבטבחים...“ — וזה לשונו: „טוב שבטבחים“ ספיקי טרפות באות לידו וחס על ממונו ומאכילין. הקורא מקופיא לא יבין דברים אלו, „דמה ענין עמלק, למאכיל טרפות“? ה„תוספות יום טוב בפרושו על משנה זו כתב: טוב שבטבחים, ספיקי טריפות באות לידו, וחס על ממונו ומאכילין, עד כאן לשון רש"י. ושותפו של עמלק, לא נחא דמה ענין עמלק למאכיל טרפות? ולכן נראה לפרש, טוב שבטבחים הוא אכזרי, ומגזר, והוא שותפו של עמלק האכזרי, שויגב כל הנחשלים, ולא היה אומה ולשון שנזדווגו בישראל אחר שיצאו ממצרים, והנסים שנעשו להם, כי אם עמלק ראשונה, וזה מורה על אכזריות לבו, שלא שם אל לבו הנסים והנפלאות שנעשו לישראל, והמכות של מצרים במצרים, ועל הים, אלא אכזריותו וזדונו הכריעו לכך, כמו שכתוב [דברים כ"ה, י"ח] „ולא ירא אלהים“. עד כאן דבריו. אנו יושבים ומתמיהים אותנו על גדול זה, שלא השיג, כונתו של רש"י, והורה אותנו בעבור זה כונה אחרת בדברי המשנה: דבר שיש לו ערך גם מצד עצמו — ודברי רש"י ברורים למדו, וכונתו: ספיקי טרפות באות לידו — ליד הטבח — וחס על ממונו — „וממהר“ להכשירן ולא חש לעין שיצא לו דין ברור — „ומאכילין“. הנה זה ממש רעיונו של הרב זלאטניק, ופלא לי על הרב זלאטניק שלא העיר כלום על דברי רש"י אלו, והביא ממרחק לחמו.

שעות חזור.

במאמרי „הערות בדברי פרקי רבי אליעזר“ הנדפס ב„קבוצי אפרים“ שנה ח"ת צד 71 נפל טעות הדפוס העליל לבלבל את הקורא והנני לתקנו.

בשורה הראשונה צריך להיות כך: „בפרק ששי נאמר: „ראשי מחזורות של תקופה...”

נפתלי פריעד.

פרנקפורט-אם-מאין

כב.

בירחון קבוצי אפרים שנה ח' חוב' ז"ח סי' י"ט נחקשה מר דוד ארנשטיין מיאס בברכת רוקע הארץ על המים לדעת אחרונים והניח דעתו מעט במה שהביא בשם בעל „נחמד ונעים” והוא אינו לפני ואני ראיתי כן באו"ג על הכוזרי מה' ס"ו ד"ה ושהמים בשם הטבעיים עד שיתכן לומר רוקע האצה"מ ע"ש. ומהרד"א שם בקבוצ"א כתב בהחלט שאלה הדברים אינם נופלות תחת רוח"ק ע"ש. ולענ"ד לדון בדבר ויש תשובה כי איך יעלה על הדעת לומר כך אשר כל רז לא אנס להם לחז"ל ומכל מציאת העולם ידיעתם יותר דקה אשר לא בעיני בשר ראו כ"א אשר זכו בזה ברוב קדושתם מצד רוח"ק ובחז"ה שיראה בלי עינים וישמע בלי אזנים וע' כוזרי מ"ב סי' ס"ד וסוף מ"ד ידיעתם ז"ל בכל החכמות יותר דקה מכל מה שזכר אריסטו או גאלינוס וע"ס עתל"ב מ"ב בפעולות שבעה כוכבי לכת על קשיית חכמי העמים איך נעלם מעיני חז"ל ממצאת שאר כוכבי לכת שנתגלו בימינו היום האראנוס וכדומה ומבאר שידעו בבירור ע"י הקבלה מהצופים ברוה"ק רק שלא נחשב להם לכלום להכניס בגדר האחרים בפעולתם בעולם וע"ס יע"ד ח"ב הסיבה שנתגלו ברבות הימים לחכמי העולם והנה מצינו גם השיטה החדשה של קופרניקוס וסיעתו מסביבת הארץ שכבר נמצא זאת לחז"ל הביא מהר"ע במעמדות ליום ג' בשם הב"ר שם ארץ לשון רוצה וגם ממצאת אמעריקא איתא בזהר הק' אית ארעא תחות ארעא נשמט מזכרונני מקומו. גם יכול להיות שמציאת ראדיץ הוא שמוזכר בש"ס יומא ריש דף ק"א בתוך הקולות שהולכין מסוף העולם ועד סופו וי"א אף רדיץ ע"ש. ומ"ש בש"ס פסחים ח"י אומרים וכו' וחאוה"ע אומרים וכו' והודו ח"י לחאוה"ה והרשמ"ק הקשה איך יחזרו חז"ל שדבריהם בנוי על קבלה מפי נביאים להוראת הגוים שבנוי הכל עפ"י מושכל וסברא שיש בו מהטעות וכזב ע"ש ביע"ד דף ל"ו פי' נכון שלכך אמרו והודו לא אמרו וחזרו ופירוש והודו ושבחו גם לאוה"ע בבחינה אחת מתנועות ההפכיות אלו שבכוכבים ע"ש וכבר אמרו ז"ל האומר דבר חכמה אפי' באוה"ע נקרא חכם.

והנה לפי דברי הרד"א הנ"ל על המים שבבטן הארץ והוא מנהג הטבע ומשוי' לי' בזה ברכת רוקע על המים כברכת הרואה כרואה הם הגדול ולפי הרמ"א ריש סי' רק"ד ומ"א שם מה שראה בקטנותו אין רואים

תמיד איך מברכין כל יום רוקע האעה"מ עכ"ר אינה אלא ברכת הנהנין הנאה לו והנאה לעולם כבש"ע או"ח סי' מ"ו כי נחית לארעא בשחר. נלע"ד יותר אמת לאמיתו הולמתו המטבע שטבעו חכמים רוקע האעה"מ שיבין עפ"י הכוזרי שם תהום כלבוש כסיתו כפי טבע המים ורוקע האעה"מ כפי היכולת והחכמה וכ"ז מכוון לתועלת חחיים וע"ס העקרים מ"ד פ"ח שהגלות היבשה הוא רא"י רצון רוצה מכריח הטבע ומעמיד ומקיים העולב שלא ע"ד ומנהג הטבע וע' עקידה סוף שער י"ב י"ג פיה"פ שמתי חול גבול לים וע' אלשיך פיה"פ לרוקע הארץ ופיה"פ כי הוא על ימים יסדה שאצבע א' הוא שתעמוד הארץ עה"מ וע"ס חו"ה שער חה"נ הששי ויצאו מי הים וכסו פני הארץ ההי' אדם נשאר ע"פ האדמה. ובוה נבין השיר שהי' כו' בביהמ"ק בשלישי א' נצב בעדת וכו' סוף תמיד ובש"ס ר"ה דף ל"א עי"ש שגילה ארץ בחכמתו ית' והכין תבל לעדתו ופירש"י שנ' ותראה היבשה בשלישי נאמר וע"ש ח' מהר"ש מלהביא מכול לכסות הארץ שנחתם לכך וע' עקידה שער י"ב היתר ספק ד' בעונש המבול מזולתו מהעונשין ובסנהדרין ק"ח בה בטובה שמכעיסין בה אני דן וע' ב"ר פ"ה המשל לשומרים אלמים ואח"כ פקחים כו' ולמבול ישב וישב ה' מלך לעולם. הוא התוכחה בזה השיר עד מתי תשפטו עול וכו' ימוטו כל מוסדי ארץ וידוע אמרם ז"ל בפ' ג"פ רובן במול ושם בפירושו. הוא שאמרו ז"ל במשנה על ג' דברים העולם קים ולא עומד כברי' פרקן ע' ברטנורא ותו"ט נ"ל כך החילוק בין עומד לקים כי אשר נבלע בטבע מעב"ר הוא העומד ואשר בשינוי ממעב"ר לטובת העולם שייך בו קים בשינוי ההוא ברצונו ית' והנראה דלכך אינו מברך מעמיד האעה"מ אלא רוקע לומר בטבע אינו כך אלא ברצונו ית' וע' תענית פירש"י ד"ה בבראתו ש"ע ריש דף י' ושם בגמ' כל העולם ממי אוקיינוס הוא שותה אשר נראתה פעולת המים מעל הארץ כפעולת ז' כוכבי לכת מהשאר שנתגלו אח"כ כנ"ל וכמה יפה הסדר בתהלים הודו. לעושה נפלאות. השמים. לרוקע. לעושה אורים. השוה"י לאשר דלהלן מפעולת יצמ"צ הפלאים עד אין מספר מה שלא נראתה כן מהמים שבבטן הארץ ובכן גדולים מעשה א' ברוקע הארץ עה"מ. וכן נ"ל הטעם ברכת הרואה בתקופת החמה לבד לא על השאר כבש"ע סי' רק"ט כי אין לנו ידוע נקודתן הראשונה רק בחמה שנמסר לנו חשבון בצורך האביב והאסיף ושם בשע"ת הובא בשם הב"א שיש טעם בודאי מעין זה הטעם ואינו לפני לעיין בו כ"ז ראיתי לטעם טעם בברכה ברכת רוקע האעה"מ והוא גם לתועלת האמונה.

ליטמאן פאטטערשמאן

שו"ב פראטאוק חדש בוק.

נפיש דוד עה"ת ודרוש ע"ר פרס. הי' גנוז בכת"י יותר מששים שנה
מהרה"ג מו"ה דוד נתן דייטש ז"ל אבד"ק קרעטשנוב והגליל
מחירו 60 לעי.

דרך גשר תשובה להלכה למעשה אודות העופות שנתחדשו ובאו במדינת
רוסיה ואוסטריאה מהרה"ג ר' שמואל העלער ז"ל אבד"ק צפת
מחירו 25 לעי למחברים תמור ספריהם. להשיגם :

Rabin M. Deutsch str. Joan Creanga 10
SIGHETUL-MARMAȚIEI.

סיני ספר-השנה של החברה לחכמת ישראל ברומניה. יו"ל בעריכת דר.
מאיר בן אברהם הלוי. כרך ב' (ספר היובל לכבוד דר. א. שטערן)
עם מאמרים בעברית, אשכנזית ורומנית. מחיר הספר 1 דולר מחיר החלק
העברי בלבד 25 סנט. לכל מחבר או מו"ל השולח מספריו החשובים יושלח
ספר-השנה תמורתם. הכתבת :

Dr. M. A. Halewy, Vultur 54 BUCUREȘTI IV.

לעבענס געשיכטע פון וועלט גאון רבי יצחק אלחנן ז"ל מהר' נטע
הלוי ליפשיץ מק' ווילאמפאלע. חכתבת :

Note Lipschitz WILIJAMPOLE Lituania.

קרנות המזבח ק"מ אופנים לתרץ קושיות התוס' (יומא ג"ז : זבחים ע"ז
מנחות כ"ב) בסוגיא דמין במינו לא בטל בדם הפר ודם
השעיר של עבודת יום הכפורים מהרה"ג ר' אברהם שמואל צבי זילבערשטיין
אבד"ק טארנאטא (קאנאדא).

סג"ת ישראל על ספר שמות פי' חדושים בהלכה ודרושים נעימים מהרה"ג
המפורסם ר' ישראל בנימין בענדט פייולזאהן אבד"ק שוקיאן.
מחירו א' דולר. כן נשארו עוד מספר מצומצם מספרי „מוסר ישראל”
על מס' אבות וצורר החיים הספדים מהרה"ג הנ"ל מחירו כל אחד ואחד
1¹/₂ דולר. הכתבת :

Rabin J. B. Faivelzono SAUKENAI, Siaulin apskr. Lituania.

דברו אל לב ספר רב הערך ונפלא במינו לרבנים ודרשנים, כולל ט"ו
דרשות לכל מועדי השנה לימים נוראים ולשבתות מאת
הרה"ג המפורסם והסופר הנודע מו"ה בן-ציון אייזענשטאדט אבד"ק
בראנוויל נמצא איזה עשרות אכס' למכירה במחיר 2 דולר עם המשלוח
או ספרים נכבדים כנגדו. להשיגו :

Rabbi B. Eisenstadt 117 Sutter Ave BROOKLYN N. J.

מחברים נכבדים!

אם חפצים אתם

בעבודה יפה.

בהגהה משובחת

ובמחיר נמוך פנו לכם אל

בית דפוסו
של יעקב ווידער
סעאיני (ס. וואראהל) רומניה

המקבל להדפיס כל

מיני ספרים עתונים

וכו' בתנאים קלים

ובמחירים נמוכים. —

הכל נדפס על אותיות

חדשות ויפות היוצאות

מבית יציקתו.

הכתבת :

JACOB WIEDER, SEINI

Jud. Sătmă, Romania.

קבוצי אפרים

שנה ט'

קובץ מח' תורה בענין הלכה דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרותי
לשאלות המנסרות בעולם היהדות.

יופיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשט

בעל מחבר ספר אוצר התורה קמא ותנינא.

מחירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם אדפים מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZEI EFRAIM

REVISTĂ LUNARĂ TALMUDICĂ-ȘTIINȚIFICĂ.

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL ANUAL

LEI 100

Redacția și Administrația

BUCUREȘTI, IV STR. TRAIAN 24

SEINI, (România) — 1930.

TIPOGRAFIA JACOB WIEDER.

יִקְרָא דְחַיִּי כּוֹלֵל יוֹתֵר מֵאַלְף וּחֲמֵשׁ מֵאוֹת זְכוּרֹנוֹת מֵרַבָּנִים גְּאוּנִים וְצַדִּיקִים
מְדוּרוֹת רֵאשׁוֹנִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה זֶמֶן וּשְׁנַת פְּטִירָתָם וְאַצֵּל הִרְבֵּה
מֵהֶם גַּם שְׁנַת לִידָתָם ע"פ סֵדֶר הַחֲדָשִׁים וְע"פ א"ב, מְלוֹקֵט וּמְסוּדֵר מֵהֵרָה־ג
אִפְרִים לֵאנֹדָא רַב בְּבוֹקָאֲרַעֲשֵׁט, מַחִירוֹ אַרְבַּעִים לְעִי וּבַח"ל חֲצִי דּוֹלָר.

יִבְנֶה יִרְחוֹן לִיהָדוּת וּלְטַפְרוֹת בְּהַשְׁתַּתְּפוֹת טוֹבֵי הָרַבָּנִים וְהַסּוֹפְרִים, מַחִיר
הַתְּחִימָה לְשָׁנָה 2 דּוֹלָר גַּלְיוֹן בּוֹדֵד 20 סְעֻטָּה, בְּלִי כֶסֶף לְמַפְרַע לֹא
יִשׁוּלַח, כָּל סֵפֶר הַנִּשְׁלַח לְהַמְעֲרַכַת יוֹדֶפֶס מוֹדַעַה עֲבוּרוֹ הַכְּתָבָת :

Red. „Javne“ Zolkiewska 25 LWOW.

יִד יְהוּדָה חֶלֶק חֲמִישִׁי עַל ש"ע יו"ד מִן סִי' מ' עַד סִי' ס', מֵהֵרָה־ג
הַמְּפֹרָסִם מו"ה יוֹדָא לִיבוֹשׁ לֵאנֹדָא, ז"ל אֲבֹדָק סְאֹדָאֲרָא,
מַחִירוֹ עִם פֶּאֶרְטָא א' דּוֹלָר, לְהַשִּׁיגוֹ אֲצֵל נֶכֶד הַמַּחֲבֵר.

Rabin Efraim Landau BUCURESTI. Traian 24.

קוֹל תּוֹרָה יִרְחוֹן רַבְּנֵי מֵרְכוּזֵי לַח"ת בְּהִלְכָּה וְאַגְדָּה יו"ל מִטַּעַם וְעַד הָרַבָּנִים
הַמְּאוֹחֵד בְּעִיָּה"ק יְרוּשָׁלַיִם, הָעוֹרֵךְ הָרַב ר' שְׂמוּאֵל אֶהֱרֹן וְעֶבֶר,
מַחִירוֹ לְשָׁנָה 3 דּוֹלָר, הַכְּתָבָת :

Red. Kol Thora P. O. B. 692 JERUSALEM.

מְלִיצֵי אֵשׁ עַל חֲדָשֵׁי נִיסָן וְאִיִּיר, כּוֹלֵל תּוֹלְדוֹת וְקוֹרוֹת גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל
מְסוּדָרִים עַל סֵדֶר יְמֵי הַשָּׁנָה וּמְרֻבָּא דְּרֻבָּא גַם מַח"ת שְׁלוֹ
מֵהֵרָה־ג ר' אֲבֵרָהָם שְׁטַעֲרֵן דּוּמ"ץ דְּקַה"י נְאוּוֹעֲזָאמְקִי, לְהַשִּׁיגוֹ :

Rabin Abroham Stern NOVE ZAMKI Cecho Slovacia.

אֲגוּרַת זֹבְחִים אֲרָגָן דְּעַר אֲרֵט' שׁוּחַטִים פֶּעֶרְבָּאֲנִי דְּעַר גֶּאֲנֶצֶען וְעֵלֶט
מַחִירוֹ לְשָׁנָה 200 לְעִי בַח"ל 2 דּוֹלָר, הַכְּתָבָת :

J. Weinstock Str. Olarilor 8. BAI A MARE.

דְּרַכֵּי שְׁלוֹם כָּלִּי הַשֵּׁם וְהַפּוֹסְקִים, כּוֹלֵל דְּבָרִים חֲדָשִׁים שְׁלֹא נִזְכְּרוּ בַּסְּפָרִי
הַכָּלִלִים מֵהֵרָב הַגָּאוֹן רִשְׁכֵּבֵה"ג מו"ה שְׁלוֹם מֵרְדְּכִי הַכֵּהן וְצ"ל
אֲבֹדָק בְּרַעְזָאן, מַחִירוֹ 4 זְלָאָטִים אֹו 80 לְעִי לְהַשִּׁיגוֹ אֲצֵל בְּנוֹ הֵרָה־ג
ר' צִבִּי נ"י, הַכְּתָבָת :

H. Schwadron Starozokono 5. LWOW.

דְּבַר מֵאִיר פִּלְפוּלִים נַחֲמָדִים בְּכִמָּה סוּגִיּוֹת הַשֵּׁם וְדִרְוִשִׁים בְּהִלְכָּה וְאַגְדָּה
קַל"ד סִימָנִים, מְכוּרֵךְ חֲצִי דּוֹלָר גַּם בַּחֲלִילוֹף, סְפָרִים, לְהַשִּׁיגוֹ אֲצֵל הַמַּחֲבֵר

Maier Rok Szeroka 6 KRAKOW.

בְּבֵית הַמְעֲרַכַת נִמְצָא לְמַכִּירָה סֵפֶר „מִנְחַת עֵינִי“ עַל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת
עֵינִינִים יְקָרִים מְלֵאִים מוֹסֵר וִיר"ש בְּדֶרֶךְ פֶּרֶדֶס, מַחִירוֹ חֲצִי דּוֹלָר עִם הַמִּשְׁלוֹחַ.

אֲחִיאֶסָף יִרְחוֹן רַבְּנֵי לְהִלְכָּה פִּלְפוּל וְאַגְדָּה י"ל ע"י הָרַב חַיִּים סַפְרִין
סְטְרִיזָאן, מַחִירוֹ לְשָׁנָה 6 זְלָאָטִים בַּח"ל 2 דּוֹלָר, הַכְּתָבָת :

[Chaim Safrin STRIZOW Polonia.

חדשות מעולם היהדות.

בשנתפרסמה הידיעה בהעתונים שבחנית התלמידים שמכנים את עצמם בכיתם בעבור בתי ספר הבינונים ובתי ספר למסחר — האנדעל שולע — שבכל ארץ ראמני הגדולה תהי ביום החמשה ועשרים לחודש יאנר שבשנה זו היה חל בשבת. אז היושב ראש מועד הרבנים מבוקרשט הרב הבולל דר. נימירובר עשה מחאה נגד חלול שבת אצל המיניסטרוס לעניני השכלה, וב"ה עלתה בידו והבחינה נדחתה על יום ב' בשבעה ועשרים יום לחודש יאנר, כל היראים והחרידים לדבר ה' והשומרי שבת ממדינה זו שמחו על הנצחון של הש"ק.

ביום א' י"ט טבת כתום שלישי ימי אבל במות הרב הגאון האמתי רשכבה"ג המפורסם מו"ה בצלאל זאב שאפראן ז"ל אבד"ק באקוי ערכו הקהלה העברית מקי באקוי אוכרה לכבוד רבם כל בני העיר והרבה אנשים מהסביבה נקהלו והשתתפו באספת האבל שהיתה בבית מדרשו הגדול של רבם הגאון המנוח ז"ל, והספידו בהלכה; בנו הגדול הרב ר' חנוך העניך שאפראן מבוקרשט הרבנים ר' משה בלאנק מבאקוי והר' בנציון ראלער מבאהוש. ראש הקהלה העברית מבאקוי מר סטינקא. התורני הנכבד מר זאב איסר, ולאחרונה נשא מספד ארוך ומציון בנו הצעיר של הגאון המנוח ז"ל מר אלכסנדר שאפראן שמשתלם כעת בתורה בעיר וויען, ועליו נשאו עיניהם תושבי הקהלה לחיות ממלא מקום אביו הגאון ז"ל בכהונת הרבנות בבאקוי.

כג.

[המשך מחוברת היו אות י"ט]

ולענ"ד שצדק הרמ"א ז"ל בהא שכתב שבתוך שבעה אסור מדינא משום שהישועות יעקב כתב ביו"ד בהלכות אבילות שיש מקצת רבנותא דס"ל דאבילות כל ז' הוא מדאורייתא עיין בהרי"ף והרא"ש בפ"ב דברכות בסו"ט מ"ו ובלשון לימודים בחי או"ח דף ל"ו ע"ד

והבית אהרן הביא בשם הספר הנקרא שולחן גבוה דמקצת גאונים ומכללם הבה"ג ס"ל דכל ז' ימי אבילות הם מן התורה וכן הביא בשם"ג בברכות שם ולפי"ז יפה כתב הרמ"א משום דכיון שיש מקצת גאונים שסוברים שכל שבעת ימי אבילות הוא מדאורייתא בודאי אסור מדינא ואפשר שלזה כוון המחבר באו"ח בס"י קכ"ח ג"כ שמחלק בין שבעת ימי אבילות לשאר ימי אבילות משום שלכאורה אינו מוכן כיון שנשיאת כפים בבית הכהן הוא מ"ע הא"ך היא נדחת משום מנהג שאין בו טעם אלא כיון שיש מקצת גאונים דס"ל ששבעת ימי אבילות הוא דאורייתא יפה כתב שם המחבר שבתוך שבעה יצא הכהן מבית הכנסת אבל לא מפני המנהג וכן מחלק הרמ"א שם ביו"ד בס"י ת' בין חול לשבת בענין שינוי מקום משום שכתב שם וכן כל כיוצא בזה וכו' כגון לחזור על מקומו בליל שבת נמי מותר משום שאינו אלא מנהגא בעלמא ומהא שכתב הרמ"א לחזור על מקומו בליל שבת משמע שבחול הוא משנה מקומו ובכ"ז הביא שם שאינו אלא מנהגא בעלמא ובגליון מהרש"א שם במקומו הביא שע"ז סמכתי להקל בימי אבלי על אבא מרי מאורן של ישראל וצ"ה"ה שלא לשנות מקומו בשבת כי ודאי הרב בעירו אין דרכו לשנות והוא בפרהסיא ומשמע שהרבה תלוי בשינוי המקום והטעם הוא פשוט כיון שהוא משנה מקומו בבהכ"ס הוא מראה בזה שהוא עוד בצער ולכן כיון שאין מתחיל באבילות כמו שאם מת לו מת ברגל שאינו מקברו אין צריך לשנות את מקומו ובמ"ש מהר"ם מלובלין בס"י ק"ז דכיון דעדיין לא התחיל אבילות אינו משנה מקומו וכתב עליו בכה"ג א"ב ה"ה במת לו מת בשבת ובאמת אינו כן משום שבשבת מתחיל אבילות וכמבואר ביו"ד בס"י ת"כ בסע' ז' השומע שמיעה קרובה בשבת עולה לו ליום אחד ולמחר קורע והוה לו יום ששי שביעי לאבילות ואף לדין דלא קי"ל כמו שכתב הרמב"ם גם במת לו מת ברגל נוהג דברים שבצנעה מ"מ הא יש חילוק בין שבת לרגל משום דשבת עולה למנין ורגל אינו עולה והטעם שמחלקין בין שבת ליום"ט מבואר בר"ן משום שבשבת כתיב רק עונג אבל לא כתיב ביה שמחה וביום"ט כתיב שמחה ולפי"ז יש חילוק בין חול לשבת ובין שבת ליום"ט ולכן כתב הרמ"א ביו"ד

בסי' שצ"ג סע"ד בהגה שיש אומרים שגם בשבת ישנה מקומו וכן המנהג פשוט ואין לשנות פי' כיון שהשבת עולה למנין משום שנאמר ביה רק עונג ואין לו שמחה אבל ביו"ט שנאמר בו שמחה ואינו עולה למנין כמו שבת אין לו להראות בו שום אבילות כלל ולכן הדרבי משה בטור בזה הסימן וכן בהגה ביו"ד בסי' שצ"ג בסע' ב' ועבשו נהגו שאין יושבין במקומם כל שלשים יום ועל אביו ואמו י"ב חדש וחומרא גדולה היא בלא טעם ואין למנהג זה עיקר משום שיכול להיות יו"ט בתוך ל' ובתוך י"ב בודאי יהיה ימים טובים ואז אינם משנים את מקומם משום שנאמר בהם שמחה ואין מראין בהם אבילות כלל. והראיה שכ"כ הרמ"א בפירוש שאין למנהג זה עיקר וזהו ממש כמו שביארתי שהרמ"א מחלק בין שבת ליו"ט ואעפ"י שלענין תפלה כתב הרמ"א ביו"ד בסי' שע"ו בשם ב"ז שהביא בשם ר"י מקורבני"ל שהאבילים אומרים קדיש אפילו בשבת ויו"ט אבל לא נהגו להתפלל בשבת ויו"ט אעפ"י שאין איסור בדבר וכתב שם הש"ך בסע"ק י"ד בדה"מ אבל לא נהגו וכו' וכן בימי נוראים אסור וב"פ מהר"ל מיהו היכא דליכא עדיף מיניה מותר לו להתפלל בן פסק מהר"ו בדינים והלכות בסי' מ"ז ובשול"ת נוב"י במה"ק בח' או"ח בסי' ל"ב כתב דמותר להתפלל לאבל בימי הסליחות ועשיית ובשול"ת מאיר נתניבס בסי' פ' האריך להתיר לאבל להתפלל בשבת ויו"ט והכנה"ג כתב בסי' שצ"א שבר"ת ותנוכה ובפורים מותר לאבל להתפלל אפילו תוך ז' והגליון מהרש"א ביו"ד בסי' שצ"ט הביא בעובדא דק"ק פוזני בש"ץ דביהכ"ס הישנה שמת לו מת בשבת א' דחיה"מ סוכות והורה שיתפלל בחוה"מ ובשמיני עצרת אעפ"י דמנהג שלא יתפלל תוך שלשים ביו"ט כדלעיל בסוף סימן שע"ו בהג"ה מ"מ כיון דהוא ש"ץ מותר לו להתפלל ואם לא יתפלל יהיה נראה קצת בפרהסיא ואפשר שגם כבר התחיל באבילות הוה ראוי להתיר להתפלל לאבל בשבת ויו"ט ודאיתא ביו"ד בסי' ת' סע"א בשם וכש"כ שלא להתפלל תוך ל' אינו אלא מנהג בעלמא ותו דמה דאסר המג"א באו"ח בסי' תקמ"ח בסע"ק ח' ללמוד ראיתי שא"ר שם במקומו והדגול מרובה שם באו"ח והגאון חכם צבי בסי' ק' השיגו על המג"א וגם אבל בתוך שכעה שאינו מתפלל להוציא רבים אינו דין גמור

דהא בדליכא אחר יכול להתפלל וכמ"ש המחבר ביו"ד בס"י שפ"ד
בסע' ג' שאם אין שם מי שיתפלל להוציא את הרבים ידי חובתן
יכול האבל להתפלל להוציאן. ועיין בשו"ת חומת ירושלים בס"י
י"ד מה שהביא שם בשם תב"ש עש"ה.

ולענד"ג שלא דמי לאבל שכתב הרמ"א ביו"ד בסוף סימן
שע"ו שהמנהג שלא יתפלל בשבת ויו"ט לשנוי מקום בשבת ויו"ט
משום בתפלה אינו נראה שהאבל מראה כזה שום אבילות ואין שום
נפקא מיניה בזה אם הוא מתפלל ואם לאו והראיה שבש"ץ קבוע
דביון שנראה כמו בפרהסיא פסקן הפוסקים שמותר לו להתפלל
וכמו שהבאתי לעיל אבל בשנוי מקום שמראה כזה שהוא מתאבל על
מתו וזהו ממש בפרהסיא לכן בשבת שעולה מן המנון וכמ"ש המחבר
ביו"ד בס"י ת' סע' א' וז"ל שבת אינו מפסיק אבילות ועולה למנין
שבעה והרגל מפסיק את האבילות ומבטלם וכמו שפסק המחבר
ביו"ד בס"י שצ"ט סע' וז"ל הקובר מתו קודם הרגל בענין שחל
עליו אבילות ונהג בו אפילו שעה אחת קודם הרגל מפסיק האבילות
ומבטל ממנו גזירת שבעה וכו' ולפי"ז יש נ"מ בין שבת ליו"ט ולכן
כתב הרמ"א ביו"ד בס"י שצ"ג בסע' ב' בהגה דמה שנוהגין שלא
לישב במקומם כל שלשים ועל אביו ואמו כל י"ב חדש אין למנהג
זה עיקר ומעמא משום שבשבתות שעולה מן המנון ואינו מפסיק
אבילות יכול לשנות מקומו כדי להראות את צערו אבל ביו"ט
שמפסיק את האבילות אין צריך לשנות את מקומו והטעם שנאמר
ביו"ט שמחה ולא עונג וכמו שביאר הר"ן ובה"נ"ל שיש ליישב ג"כ
את דברי המג"א במה שכתב באו"ח קכ"ח בסע"ק ס"ה שיצא הכהן
האבל מביהבנים אפילו בשבת מהשבעה ואפילו אין שם כהן אלא
הוא ול"ג דאפילו בחול צריך לעלות דא"ל"כ עובר בעשה משמע
שהמג"א מחל"ק בין שבת לחול והטעם הוא כמ"ש שבשבת של
שבעה יש בו אבילות ולפי דעת מקצת הגאונים האבילות של כל
שבעת הימים הם מדאורייתא ולכן צריך הכהן האבל לצאת מבית
הכנסת כדי שלא ישא את כפיו אבל בחול צריך לעלות היינו אם
קראו אותו כדי שלא יהא עובר בעשה ובמילא מצינו לפי דברי
המג"א שיש נ"מ בין שבת לחול והוא בהוד' השבעה ולפי"ז דמה

שכתב המג"א שם בסע"ק ס"ו על הא שהביא הרמ"א שם בהגה בשם המרדכי והגהות מיימונית דכל זמן האבילות אפילו עד י"ב חדש על אביו ועל אמו אינו נושא את כפיו והביא ע"ז המג"א שה"ה כל ל' על קרובים. מחויבים לאמר שהמג"א מירי דוקא בחול אבל לא בשבת. והראיה מהא שהשמיט הרמ"א את השלשים יום כאן ולא כתב הכא כמ"ש ביו"ד בס"י שצ"ג בהגה בשינוי מקום ששם הביא ל' על הקרובים וי"ב חדש על אביו ואמו וכן בהרבה מקומות הביא הרמ"א את הקרובים ביחד עם אביו ואמו רק שחלק קרובים בל' יום ואביו ואמו י"ב חדש ובהגה זו דבאו"ח לא הזכיר קרובים כלל והמעט משום שבמרדכי שהוא המקור לדברי הרמ"א אלו לא הזכיר הל' יום כל עיקר וגם מה שהביא בטור באו"ח בזה הסימן בשם הגהות מיימונית על כל הקרובים מירי דוקא בשינוי מקום אבל בין שברגל ליכא שינוי מקום כלל וכן בשבת שדוקא בתוך האבילות של שבעה או אינו נושא את כפיו אבל בחול מחויב לישא את כפיו דוקא כשאומרים לו לעלות אבל אם לא אמרו לעלות יצא מביהבנים ולפ"ז אנו מוכרחים לאמר דמש"כ המג"א בסע"ק ס"ו ה"ה כל ל' לקרובים מירי דוקא בחול ולא בשבתות אחר שבעה ופשיטא דלא מירי ברגל משום שאין אבילות ברגל משום שנאמר ביה שמחה ומפסיק את האבילות ומש"כ שם העטרת זקנים וה"ה שאם אין שם כהן אלא הוא ג"כ לא ישא את כפיו רק שאז צריך לצאת מביהבנים וכו' הלא כבר כתב השע"ת באות ע"ה שבבגדי כהונה בס"י ב' כתב שבש"ץ שהוא כהן והוא אבל שאינו יכול לצאת מביהבנים יעלה וישא את כפיו ובלבושי שרד הביא על מש"כ המג"א דעובר בעשה וז"ל שם דמה שאנו אומרים שאין הכהן אבל נושא כפיו הוא משום המעט שהמברך צריך להיות בשמחה וזהו רק מנהגא בעלמא אבל נושא את כפיו וכן כתב הפ"ח בסימן זה שהכהן האבל מחויב לישא את כפיו עש"ה. (סוף יבוא)

ישעיה יוסף מאדגאלין

רב אב"ד לחברה תורה אנשי חסד בברוקלין

מחבר ספרי דרושי מהרשי"ם ותפארת

מהרשי"ם ג"ח שו"ת הלכה ואגדה.

כד

בסי' כ"א בענין המאמר כשר שבטבחים כו' הנה פי' רש"י הוא לפי גרסתו טוב שבטבחים ולא שייך פי' תויו"ט ואמנם לפי גרסתינו כשר שבטבחים ל"ש פי' רש"י אמנם בס' דברי חבר בן חיים חלק ח' מביא בשם מורו מרן הגאון חתם סופר זצוקלל"ה ששמע מפיו הקדוש ע"ד הלצה הנה הטבח הוא הנכשל ביותר במדת שקר כי א"א לו לכוון לשקול עצם כמגיע לכל ליטרא בשר והכשר בהם המתיירא שיתקיים בו זכור את אשר עשה לך עמלק שהוא העונש על מדות שקר וכמ"ש רש"י פ' כי תצא עושה עם עמלק שותפות שמתקיים בזה קללת רז"ל עכ"ד, [ובילה"ג (אגדות הש"ס) תענית (דף ל') על הא דאיתא שם כל האוכל בשר ושותה יין בט"ב עליו הכתוב אומר ותהי עונותם על עצמותם מביא בשם חמיו הגאון רבי עמרם בלום זצ"ל בעל שו"ת בית שערים שאמר בדרשה אחת בש"ק נחמו, ובעמדו לייסר בשבט פיו ולהוכיח את קצב בשר אחד, שאמרו עליו שאכל בשר ושתה יין בט"ב, דלכאורה מגיע עונש גדול לקצבים על שנותנים הבשר לעשירים והעצמות להעניים, כי הלא העניים משלמים ג"כ מחיר הבשר כמו העשירים, ולמה גוזלים ממון עניים בתתם להם העצמות לבד, אך הנה אפשר להמליץ בעדם שעושים כדין, כי הלא אמרו חז"ל משחרב בית המקדש, ניטל טעם בשר וגיתן בעצמות" א"כ דטבא להו עבדי להו לעניים שנותנים להם העצמות שהוא חלק המובחר שכן טעם הבשר, אך באמת הלא אוכלים ושותים בט"ב וא"כ כופרים בגמרא הנ"ל דמשחרב בית המקדש וכו' דהא אין מאמינים בהחורבן כלל, א"כ שפיר עליהם הכתוב אומר ותהי עונותם על "עצמותם" כלומר על שנותנים העצמות שלהם להעניים, ודפח"ח] ועפ"ד ח"ס ז"ל אמרתי לפרש מה דאיתא במגילה (דף כ"ח ע"א) תיתי לי דלא עבדי שותפות בהדי כותי (עיי' בתוס' שם) אפילו באופן זה לא עשיתי שותפות עם עמלק שיתקיים בזה העונש וקללת רז"ל וא"ש.

ישראל וועליץ

רב דחברה ש"ס ומ"מ בקה"י בודאפעסט,

כה.

ותאמר רחל נפתולי אלקים נפתלתי עם

אחותי וגם יכולתי וצ"ע לפי הפשט בפרש"י נתחברתי עם אחותי ומה ענין וגם יכולתי כנגד אחותה אשר היתה לה בנים שלה ארבעה במה הוא מכרעת בנגדה עם שני בני שפחתה? אך ידוע אשר כלפי גלות דברו ברוה"ק כאשר ועיני לאה רכות על חורבן (תמוז ואב שהם בחי עונים כמבואר בס' יצירה) עתה נתחברה עמה רחל כי רחל מתלהל על בניה כי איננו ובזה גם יכולתי כי נתקבלה תפלתה ב"כ כה אמר ה' מנעי קולך מבכי — ושבנו בנים לגבולם ע"כ בזה כל הבנים על שמה נקראין כי היא גרמה להביאם ולהצילם והיא עקרת הבית כי אך ורק בזכות רחל עם דמעותיה הם ישובו לגבולם וכמבואר אשר כל תפלות אבות העולם לא הועילו ורק רחל באשר מסרה סימניה לאחותה ועם קול ברמה ע"כ יפה אמרה גם יכולתי להכריע בזכות כנגד אחותה ועם דמעותיה ועם יוסף שהוא הגואל הראשון ועם בנימן אשר רוב בהמ"ק ומזבח הוא בתלקו של מורק ובזכותה ורחל באה עם הצאן.

ויבך על צואריו פרש"י ואמדו רבותינו שהי' קורא את שמע וצי"ב וא"ל כי בחוה"ל מביא מכת הקדמונים שהאמינו בשתי רשויות פועל רע ופועל טוב. וא"ל כי המופת כנגדו ממעשה יוסף שהי' דבר רע שאין כמוהו ויצא ממנו דבר טוב שאין כמוהו ומי עשה כזה. ומה נשמע כי הי' שהוא רחמים אלוקינו שהוא דין אחד הוא. וזה באשר ראה יוסף בגדולתו פתח ואמר שמע ישראל מעתה לך הבינה הי' אלוקינו ד' אחד בפרשת ויחי בס' מי אלה פרש"י שהראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה.

וצ"ע בין שהראה שטר כתובה למי' גם שטר אירוסין. אך הענין כי ברמב"ם ז"ל (ה' אי"ב פ"ג) כי לא יעלה על הדעת כי שלמה לקח נשים נכריות סתם ח"ו ב"א גיורות שטבלו עצמן ליהדות אך בין שלכבודו של שלמה גיירו עצמן נחשבו כנכריות. ע"ש. אי"ב ה"ג מן שטר כתובה אין ראיה אולי טבלה עצמה בשביל גדולת יוסף ע"כ הראה גם שטר אירוסין מן כבר איך כי היתה עברית מקודם בפרט כי היתה אסנת בת דינה אחותו.

יוסף חיים שכטר רב בקנסטנצה.

כו

„בקבוצי אפרים” סי' ג' כתב לתרג' קו' הנאון הפנ"י גימין
 (ל"ה) אמאי לא לקי על פיגול ע"י זבחים (כ"ט:) דהוי לאשאב"מ
 הלא בדיבורו אתעביד מעשה והי' עביד מעשה לפסול הקרבן עכ"ל
 עמש"כ. הנה באמת הוא קו' השיטמ"ק כ"מ (מ"ג) שקדמו בזה ועיי"ש
 כמה תרוצים ומה שכתב שם לתרג' עפ"ד התוס' כ"מ (צ':)
 דעקימת שפתיו הוי מעשה רק דומיא דחסמה בקול מחוסר הבנה
 בדבריו הלא קו' הג' הפנ"י מכת ד' הג"מ דתמורה (ד') דמימר
 חשוב לאו שיש בו מעשה משום דבדבורו איעביד מעשה וע"ז
 קשה מפיגול דגם מעשה הוי לפסול והתוס' בעצמם כתבו דמימר
 הוי לאו שיש בו מעשה ודמי לחסמה בקול ופיגול ג"כ דמי לחסמה
 בקול דפועל בבחמה שדשה כ"כ פיגול דפועל לפסול הקרבן וכ"מ
 מתוס' שם והבריו צ"ע ועיי' בנוב"י מהר"ת יו"ד סי' קס"א דכתב להיפך
 מד' השטמ"ק ולא ראה ד' השיטה הג"ל ועיי' בס' אור שמח להגאון
 רמ"ש מדווינסק וצ"ל שבזמן לתי' השטמ"ק ביותר ביאור עיי"ש ובעיקר
 ד' השטמ"ק כתבתי לפלפל בקונטרס. יגדיל תורה שנה ב' חוברת
 ח' סי' פ"ח עיי"ש דבר נכון בשמי ויותר דברתי בכתבי חידושי ואכמ"ל.
 בירושלמי יומא פ"ה ה"ו ר' בון בעי למ"ד דהשירים מעכבין
 מקומן מעכב. נתנן בלילה ושוחט עליהם בתחלה. חבריא בעי מחשב
 להן ובפ"י הקרבן העדה כתב בזה"ל מחשב להן אם חישב על
 השירים ליתנן חוץ לזמנן או חוץ למקומן הזבח פסול או לא וכו'
 הנה כתב הבעיא אם עשה עבודה וחשב על השירים ליתנן חוץ
 לזמנן אם פיגול דבשירים עצמן ל"ש פיגול אם אומר הריני נותן
 חוץ לזמננו ע"י רש"י זבחים (י'). עיי"ש אבל דבריו צע"ג דהלא בשם
 זבחים בשם הברייתא זבחים (י"ג:) הא במקבל ע"מ לשפוך
 שירים למחר מהני מחשבה אף דלא מעכבי השירים באם קבל
 ע"מ ליתן השירים למחר מהני אבל בשעת השפיכת השירים ל"מ
 מחשבה מכיון דלא מעכבי אבל בא' מד' עבודות מהני אף בחישוב
 על השירים א"כ מאי בעי לפי הקה"ע הלא בכה"ג באחד מד' עבודות
 מהני בחישוב גם על השירים החיצונים ובעג"ד הקל"שה פשוט הבעיא

אם שפך השירים ע"מ לאכול הבשר או להקטיר האמורים חוץ
לזמנן בשעת שפיכת שירים ע"ז בעי בירושלמי בשירים הפנימים
למ"ד דמעבבי אי מהני מחשבה והבן ופי' הקה"ע צע"נ.

כז

(א) כס פרי החדש "שו"ת גנזי יוסף" סימן ע"א (אות ב')
הארכת ליתרין קושי' היטב פנים (על תי' הב"י בנס דחנוכה)
דהאיך ה' מותר להדליק בהשמן שנתרבה והלא אסור ליהנות
ממעשה נסים (ועיי' שו"ת מנחת אלעזר חלק ב' סי' ע"ח). — עתה
מצאתי בס' מעשה למלך על הרמב"ם (דף ק"ח ע"א) שהעיר ג"ב
בזה. וב': דזה שאסור ליהנות ממעשה נסים שייך רק במה שנעשה
גם לצורך האדם. אבל בנ"ח נעשה הנס לצורך גבוה שלא לבטל
עבודת הקודש בזה שפיר רשאי ודו"ק.

(ב) ב"ס י' ע"ג (שם) הבאתי הקושי' למו"ז דדבר המפורש
בתורה להיתר אין כח ביד חכמי' לאסור איך אסרו פת של עכו"ם
והלא מפורש בתורה להתיר שנא' ע"ד אשר לא קדמו אתכם בלחם
ובמים? שמחתי לראות בס' כלי חמדה (דברים) שהעיר בזה
ותי' עפ"מ"ש בשו"ת הלכות קטנות דנהי דחבול' גזרו על פת עכו"ם
מ"מ יש עצה להתיר ע"י בישול. דבישול של ישראל מבטלו מתורת
פת ונתקע ממנו איסורו הפת עכו"ם. וקאמר קרא ע"ד אשר לא
קדמו אתכם בלחם והי' עצה להתיר ע"י בישול. והבן. —

(ג) שם. סימן צ"ח (אות ב') פלפלתי על קושי' העולם מה
השיבו רבנן לר"י (בריש מס' יומא) א"כ אין לדבר סוף. הא תוס'
בכתובות פ"ג כתבו דהא דמיתה שכיחה בנשים הטעם משום
דמסתכנת בלידה והא גבי בה"ג הרי צריכי' לתקן לו בתולה דייקא
(דאסור אף באלמנה) ובבתולה הא לא שייך טעמא דאשה מסתכנת
בלידה? הנני לציין בזה על שער המלך הל' סוכה סוף פרק ד' ובשו"ת
השיב משה בהסכמת הגאון מו' יוסף שאול זצ"ל. ושו"ת לבושי
מרדכי חאו"ח סוס"י ק"ה. שכבר האריכו בזה.

יוסף הכהן שווארטיץ

רו"מ דחברת מחזיקי תורה בק' אראדיא-מאדע.

כה

פסחים ג' ע"ב. האי ארמאה דהוי סליק לאכול פסחים כו' וקטלוהו. והנה בס' ברית משה שעל הסמ"ג מצוה ל"ת שנ"ד חידש שהרגוהו יען שלמד תורה וידע מה שכתוב בתורה כל בן נכר כו' [וזאת מצאתי בהמאסף אהל יצחק (סאטמאר) שנת תרס"ח חוב' ניסן ס"י ז'] והקשו ע"ז הגי' מצינו בשבת ל"א בהאי נכרי דשמע ואלה הבגדים אשר יעשו ובא לפני הלל ולא הרגו ואדרבה קרבו וגיייר אותו ונלעד"ל עפימ"ש בס' יערות דבש חלק א' דרשה ג' ד"ה שמעון במאי דאמרו אתם קרוים אדם כו' והקשו התוס' הא אמרי' אלה המצוות אשר יעשה כו' אפי' נכרי שעוסק בתורה ה"ה ככה"ג ומתרץ דיש חילוק בין עכו"ם שאין מאמין בד' זה אינו בגדר אדם כלל וע"ז נאמר אין עכו"ם קרוים אדם אבל נכרי שעוסק בתורה ומאמין בד' ה"ה בכלל אדם ע"ש. ועכשיו נחזה אנן ההפרש בין העכו"ם דמס' שבת והאי דפסחים דבפסחים איירי בעכו"ם שלא האמין בהשי"ת דהרי שחק על מ"ש בתורה כל ערל כו' וכל בן נכר כו' והי' מתפאר עצמו שעשה להיפך ממ"ש בתורה והאי נכרי אינו בגדר אדם ושפיר הרגוהו כנ"ל משא"כ במס' שבת שבא לפני הלל להתגייר והי' התורה חביבה בעיניו ומאמין הי' בד' ובתוה"ק ואף כי נראה לכאורה שעיקר כוונתו להתגייר הי' ע"מ לקבל פרס ולהיות כה"ג אבל באמת אי אפשר לומר כך כמ"ש המהרש"א ז"ל שם כי "מתחילה" למד עמו הלל שאסור לו להיות כהן גדול ואעפ"כ הי' מרוצה ליכנס תחת כנפי השכינה ואח"כ גיירו הרי שהי' גר צדק שלא ע"מ לקב"פ ועל עכו"ם כזה נאמר שאם עוסק בתורה ה"ה ככה"ג ובזה יש ליישב קושיית מהרש"א שם האיך למד עמו והא עכו"ם שעסק בתורה חייב מיתה ולהנ"ל א"ש ודו"ק ואולי שזה הוא כוונת מהרש"א בתירוצו שכתב כיון שבא להתגייר מותר לו ללמוד ר"ל כי בודאי לבו לשמים ומאמין בתוה"ק כמ"ש היע"ד הנ"ל שהוא בכלל אדם. (סוף יבוא)

פנחס מו"ש. וויצע

כז

(א) עיין רש"י ב"מ דף ג"ב ע"א שחשב על סעודות שבת ברבורים ושליו ודגים וכן הוא בזמירות ולכן בטור יו"ד ס"י קט"ז ובאו"ח ס"י קצ"ב איתא שלא לאכול דגים אחר בשר וכן הוא בתשו' מהר"ם בר ברוך כי היה המנהג לאכול לבסוף וכן הוא להדי' באו"ה ובתשו' ר"י מינץ. ועיי' תרגום יונתן פ' כי תבא לעשות את השבת תפנוקי שבת. ב) עיי' בשו"ע

או"ח בשם מהרי"ל שלוקחים קמח חטים למצות ועיי' תקוני זוהר חטה בגימט' כ"ב נגד כ"ב אותיות התורה ועיי' מדרש שה"ש עה"פ בטנך ערימת חטים וברש"י מנחות ע' ע"ב תבואה הוא חטה. ג) עיי' בס' זכירה ששמע שהתינוק שהוא פֶּאֶרְשָׁאט (ווילד) זה הוא סימן שיהי' גברא רבא. עיי' איוב י"א פרא אדם יולד שפי' התרגום ואולין דמסרבין דאוסבן גברא רבא יתעבד. ד) עיי' יומא ל"ה ע"ב גבי הללד אמרו ראוי זה לחלל עליו שבת ולכאור' מ"ש הילל משאר חושיבס"כ שמותר לחלל שבת עבורו ואפשר שיש ראוי' מזה להראשונים לאדם גדול שהעולם צריכין לו מותר לחלל עליו שבת אף שבאדם אחר אין רשאין עוד לחלל את השבת וכ"מ בר"ן דשבת בשם בה"ג. ה) מצאתי במנהגי מהרי"ל שבפורים הי' מכסה את החלונות בלאדין והדליק נרות אצל הסעודה כדי לקיים מש"כ ליהודים היתה אורה. ועיי' בשע"ת בשם כנה"ג להדליק נרות ביום ולא ידע מקור לזה. ועיי' כל בו הובא בב"י סעודת פורים שעשתה בלילה ליי"ח היינו דוקא בלא נרות. ועיי' בסמ"ג סוף ה' מגילה סעודת פורים שאכלו בלילה ממש ליי"ח וכו' משמע שבנרות ש"ד. ו) עיי' רש"י נחמ"י י"א פ' ל"ב יהודא כמו יודא והה"א נכנסת בתיבה שלא לצורך א"כ יודא בעצמו שם הוא. ז) עיי' אבה"ע פ' בא פ' כ"ה שלא אכלו במדבר מצות ר"ן מן ועיי' בזוהר ויצא עה"פ ותצא לאה שבמדבר הי' הקב"ה מזמין להם לחם מארצינו שנקרא ארץ החיים ואח"כ אכלו את המן. ח) עיי' ירושלמי שבת פ' במה אשה ה"ה שאם א' חולה ודיבר עם חבירו מחוליותו ולא אמר לא עליכם נענש באותו חולה. ט) עיי' זוהר בראשית איתתא דנסיבת לתרין לע"ל תחזור לבעלה הראשון. ועיי' רבנו בחיי עה"פ לא תוכל להתעלם שהביא דיעות בזה. ובתשו' גאוני קדמאה כתבו שיש לנו כמה שאלות לשאול למשה רבע"ה ונשאל גם זה. י) עיי' רבינו בחיי פ' משפטים שלע"ל לא יהי' נוהג איסור בב"ח וכ"מ בתקוני זוהר שאמר אליהו הטעם שאסרו בב"ח לע"ל לא יהי' נוהג זה הטעם ועיי' במדרש תהלים קמ"ו אם לע"ל יהי' איסור בשאר איסורים. יא) עיי' בתרגום אסתר שמתנות לאביונים הוא מעה ועיי' בריטב"א מגילה שדי בפרוטה ובשע"ת הביא דעות ולא הביא ד' התרגום. יב) ידוע שצריכין לשמור מעין הרע ומכ"ש מאדם גדול וכ"כ רבינו בחיי ורמב"ן בשער הגמול ועיי' ירושלמי שבת פ"ו ה"ט. יג) עיי' מ"ת ויקרא שאם לא נצטער על השוגג בא לידי עבירה במזיד ובס' ערך ש"י פ' שמות הביא זה בשם המתרגום יד) שמעתי שהי' חסידים כשהי' נוסעים לצדיקים בחרו יותר לילך ברגליהם אף שהי' להם יכולת ליסע במרכבה ומצאתי בתרגום יונתן עה"פ כשש מאות אלף רגלי ומטליין על רגליהון ולא רכבין על סוסין. ט"ז) עיי' במכילתא דרשב"י שאריכות ימים של כבוד אב ואם הוא דוקא בא"י דכתיב על האדמה וכו' ובזה מדיוק הגמ' דחולין ק"י ע"ב שכפתו דלא מיקר אביו ואמו ועיי"ש בתוס' כיון שהי' בחול' וס"ל

כרשב"י ט"ז) במנורת המאור ח"א סוף סי' קנ"ב שההושענה הוא שמירה למחזיון בה בסכנת דרכים.

קול שאון

קול נהי נשמע מקהלת גה ער לא (ס' אויואר) (טרנסילבניה) כי עלה הכורת עליהם וגדע בחרות אפו את הארז בלבנון כי נלקח מאתם רבם עטרת ראשם ותפארתם ה"ה כבוד הרב הגאון הצדיק המפורסם גבר חכם בעוז מוכתר בנמוסין כש"ת מו"ה אברהם שלמה אליאש זצ"ל אב"ד דשם פתאום ביום שלא נאמר בו כי טוב יום ב' וארא ז"ך טבת ש. ז. פתאום תקפוהו חולשה והחזיר נשמתו בטהרה ליוצרו. במיטב שנותיו בן נ"ה שנה לימי חייו.

המנוח זצ"ל עסק כל ימיו בתורה ועבודה. מעודו ה' דבוק לצדיקי אמת וכולם חבבו אותו מאד. הדריך את קהלתו על דרכי התורה והיראה. וככוכב מזהיר האיר בעוזו יפעת תבונתו על בני עדתו. וכעמוד אש הלך לפנייהם לנחותם הדרך. ולא נשא פני איש. והרבה פעל ועשה לחזוק הדת בקהלחם. ויהי כאשר נשמע השמועה לא טובה כי כבה אור קהלתם לא קמה באיש כל רוח. כל עין דמוע תדמע. ומיד התאספו כל בני העיר לגמול חסד עם רבם. וקבלו לרב ואב"ד את בנו האהוב הרב המאה"ג וכו' מו"ה יעקב שמואל נ"י על מקומו אשר הוא ראוי לאותו איצטלא. ההלויה היתה ביום שלאחריו יום ג' כ"ח טבת בלוי' אנשים למאות אשר באו לחלק להנפטר את כבודו האחרון. בראשונה נשא עליו קינה ונהי בנו הה"ג ממלא מקומו ותאר את ערך האבדה הגדולה לפני קהל הנאספים. ואח"כ נשאו עליו מספד תמרורים בניו: הרבני החו"ב מו"ה מאיר נ"י ובנו הב' החו"ב המו"מ בתויר"ש מו"ה משה נ"י. ועוד רבנים רבים הספידוהו והדגישו כולם בפה אחד: חבל על דאבדין!

כוס תנחומין אנו מושיטים לכל משפחתו וביחוד לבנו ממלא מקומו הרה"ג מו"ה יעקב שמואל נ"י כולם יתנחמו בנחמת ציון וירושלם. ויוכה לנהל עדתו ע"פ רוח התורה והיראה עד ביאת ינון בב"א!

אכן עזרא לספר שמות נדפס עתה ע"פ ג' כ"י וע"פ נוסחאות הנמצאות
בספרים עתיקים עם הערות שונות בשם "תקנת
עזרא" ומבוא לקורות פרושי ראב"ע ז"ל לתורה ועם פי' משנה לעזרא
החזיר ושונה את כל דברי רבנו אבן עזרא בסגנון קל ומפרשם.
מאת התורני המשכיל הר' יהודה גייב פליישר מק' טימישוואר.

נפיש. דוד עה"ת ודרוש ע"ד פרדס. הי' גנוז בכת"י יותר מששים שנה
מהרה"ג מו"ה דוד נתן דייטש ז"ל אבד"ק קרעטשנוב והגליל
מחירו 60 לעי.

דרך נשר תשובה ברורה להלכה למעשה אודות העופות שנתחדשו ובאו
במדינת רוסיא ואוסטריאה. מהרה"ג ר' שמואל העלער ז"ל
אבד"ק צפת מחירו 25 לעי למחברים תמור ספריהם. להשיגם :

Rabin M. Deutsch str. Joan Creanga 10
SIGHETUL-MARMAȚIEI.

משנה ברורה מס' ברכות. מברר ומבאר לתלמודים המשניות בהדרגה
ע"פ הצעות ושאלות. ונספחו בראשו שני מאמרים "מאמר
ע"ד סדר הלמוד הנכון" ומאמר ידיעת מהות תורה שבע"פ וסדר הקבלה"
ובסופו תולדות התנאים הנזכרים במס' זו. מהרב חיים משה זילבערשטוק
מק' זלאטשוב.

חמדת ישראל קובץ מאמרים ממעלת עם ישראל. תעודתו ופעולתו גלותו
וגאולתו. יופיע בחוברת לפרקים מהנ"ל חוברת א' מחירו
10 סענט. הכתבת :

Ch. M. Silberschutz ZLOCZÓV.

חק ישראל כל דיני ערב פסח שחל בשבת מלוטש מש"ע והפוסקים
ומכמה ספרים שונים מסודרים דבר דבור על אופניו מהרה"ג
ר' ישראל וועלץ רב דחברה ש"ס ותופס ישיבה דקה"י בודאפעסט.

חק ישראל פארשריפטען פיר דאס פסח פסעט הכל כנ"ל בלשון אשכנז
מהרה"ג הנ"ל להשיגם :

Rabbi Velcz Izrael, Kertész u. 27 l. 12 BUDAPEST VII.

מיעד כל ח' קובץ כל דיני יאהרצייט הנמצאים בש"ס ופוסקים ובספרים
שונים מהרה"ג ר' יוסף הכהן שווארץ ר"מ דחברת מחזיקי
תורה בק' אראדיא מארע. להשיגם :

Rabin Josef Schwartz ORADEA MARE

מנורה דו-שבועון לספרות מדע. לתולדות חכמי ישראל ולעניני היהדות
מחירו לשנה 10 זהובים בחו"ל דולר 30 סנט. הכתבת :

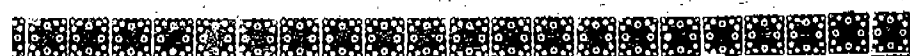
Red. Menorah Cegielniana 26 LODZ.

לחם אשר כולל חי' אגדה עה"ת ומועדים מהרה"ג ר' אשר אנשי
מיללער אבד"ק פֿעטראשעני נדפס בתכנית גדולה בתכי
מחזיק 232 עמודים. מחירו 100 לעי בחו"ל א' דולר (לרבנים ות
75 לעי) לחותמי הקבוצי אפרים הנחה הגונה. להשיגו :
Abroham Taub PETROSENI Transilvania.

תורת אבות מס' אבות עם ארבעים וחמשה פירושים טובים ונעימים
אברהם ישכר דוב לעווין מק' בראד, להשיגו :
Abroham Lewin Szkolno 12 BRODY Polonia.

פרקי הגיון על מס' אבות באור בדרך ההגיון על יסודת הסטורי
ר' יהושע גופשטיין מק' אוגוסטאוו.

נדרבות פי ח"ת על אגדת הש"ס מהרה"ג אליעזר חיים ואדמאן אבד"ק ש
דברו אל לב ספר רב הערך ונפלא במינו לרבנים ודרשנים כ
דרשות לכל מועדי השנה לימים נוואים ולשבת
הרה"ג המפורסם והסופר הנודע מו"ה בן ציון אייזענשטאדט
בראנזוויל נמצא איזה עשרות אכס' למכירה במחיר 2 דולר עם
או ספרים נכבדים כנגדו. להשיגו :
b. Eisenstadt 117 Sutter Ave BROOKLYN N. Y.

מחברים נכבדים ! אם חפצים אתם
בעבודה יפה בהגו

בית דפוס משובחת ובמחיר נמוך פנו לכם אל
של יעקב ווידער סעאיני (ס. וואראה)

המקבל להדפיס - כל מיני ספרים עתונים וכו'

בתנאים קלים ובמהירים נמוכים.

הכל נדפס על אותיות חדשות

ויפות היוצאות

מבית יציקתו

הכתבת :

JACOB WIEDERSEINI

Jud. Sătmăre,

R O M A N I A.

קבוצי אפרים

שנה ט'

קובץ מהי תורה בענין הלכה דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרות
לשאלות המסורות בעולם היהדות.

יופיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשט

בעל מחבר ספר אוצר התורה קמא ותנינא.

מתירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם ארפים מודעה פעם אחת לעבור.

KWITZEI EFRAIM

REVISTA LUNARĂ TALMUDICĂ-ȘTIINȚIFICĂ.

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL ANUAL

LEI 100

Redacția și Administrația

BUCUREȘTI, IV STR. TRAIAN 24

SEINI, (Romania) — 1930.

TIPOGRAFIA JACOB WIEDER.

יקרא דחיי כולל יותר מאלף וחמש מאות זכרונות מרבנים גאונים וצדיקים
מדורות ראשונים עד היום הזה זמן ושנת פטירתם ואצל הרבה
מהם גם שנת לידתם ע"פ סדר החדשים וע"פ א"ב. מלוקט ומסודר מהרה"ג
אפרים לנדא רב בבוקארעסט. מחירו ארבעים לעי ובחול' חצי דולר.

אונזער גייסט ארגאן פאר חזוק הדת והאמונה; ליטערארישע מאמרים. ערצעה
לונגען. ביאגראפיעס ושאלות לחכמי התורה ועוד ערשיינט
פארלייפ'ג 4 מאל. יעהרליך בהשתתפות רבנים. מטיפים ארטאד שרייבער
מחירו לשנה 2 דולר. הכתבת:

„Unzer Gaist“ Zamosc. z. Lub.

יד יהודה חלק חמישי על ש"ע יו"ד מן סי' מ' עד סי' ס'. מהרה"ג
המפורסם מו"ה יודא ליבוש לאנדא. ז"ל אבדוק"ק סאדאגארא
מחירו עם פארטא א' דולר. להשיגו אצל נכד המחבר.

Rabin Efraim Landau BUCURESTI. Traian 24.

משה ידבר דברים נחמדים עה"ת וחי' ש"ס וד' חלקי ש"ע ולקוטים על
—תנ"ך מהרה"ג משה פריידיגער ז"ל דע אבודע שהי' ראש הקהל
דקה"י בק' בידאפעסט. י"ל ע"י בניו הרה"ג ר' ישעי' ליב. הר' אברהם
והר' יקותיאל שיחיו.

הר' צבי עה"ת וחי' סוגיות הש"ס מהרה"ג צבי רייכמאן אבד"ק נאדי-איידא הכתבת:

H. Reichman Oberrabbiner Vel'ka-Ida Slovenska.

מליצי אש על חדשי ניסן וא"י. כולל תולדות וקורות גדולי ישראל
מסודרים על סדר ימי השנה ומרובא דרובא גם מח"ת שלו
מהרה"ג ר' אברהם שטערן דומ"ץ דקה"י נאוועזאמקי. להשיגו:

Rabin Abroham Stern NOVE ZAMKI Ceho Slovacia.

ברית שלום כולל ענינים להלכה למעשה בעשיית מצות מילה פריעה ומציצה
ונתינת טעם להרבה מנהגים הנוגעים לעניני בע"מ וסדר פריון

הבן מהרב שלום וואכמאן מוהל בק' ווארשא. להשיגו:

Rabin Szulim Wachman Mila 33 Warszawa.

דרכי שלום כללי הש"ס והפוסקים כולל דברים חדשים שלא נזכרו בספרי
הכללים מהרב הגאון רשכבה"ג מו"ה שלום מרדכי הכהן זצ"ל
אבד"ק ברעזאן. מחירו 4 זלאטים או 80 לעי להשיגו אצל בנו הרה"ג
ר' צבי נ"י. הכתבת:

H. Schwadron Starozokono 5. LWOW

דבר מאיר פלפולים נחמדים בכמה סוגיות הש"ס ודרושים בהלכה ואגדה
קל"ד סימנים. מכורך חצי דולר. גם בחילוף ספרים. להשיגו אצל המחבר:

Maier Rok Szeroka 6-KRAKOW.

חדשות מעולם היהדות.

מחאת רבני ראמני' נגד רדיפת דת ישראל ברוסיא.

הגזרות הנוראות אשר תקפו על אחינו הנדכאים במדינת רוסיא הסוביעטית פלחו את לב כל הרבנים מראמני'. הרב הכולל הסנטור דר' יעקב יצחק נימירובר קרא לאסיפה את חברי ועד הרבנים מעיר הבירה בענין הזה וכולם כפה אחד הסכימו לעשות מתאה בעברית ובראמנית נגד עלבון אחבי' הגתונים בצרה ובשבי'. נגד גזרת הדת גזרה שלא נשמע כמוה בכל דברי ימי העמים.

באסיפה הזאת קימו וקבלו עליהם כל חברי ועד הרבנים לעשות תעמולה בעבור חברה שומרי שבת. הרב הכולל דר' נימירובר תאר את הסכנה המרחפת על שמי היהדות ע"י הרעפאָרם של הקאלענדר הכללי שעומד על סדר היום של חברת העמים בנגענף. הועד הרבנים החליט למלאות את רצון הרבנים הגדולים ששומרים משמרת הקודש ולקבץ חתימות מכל היהודים מעיר הבירה שמוחים נגד התקנה הזאת שיכולה להיות מעוות שאינה יכולה לתקנה.

הרב הראשי דר' נימירובר קיבל ידיעה מהדר' מארק רב הכולל מק' צרנוביץ שרוצים ליקח את שבועת אומן מאנשי צבא היהודים בימי החג וביקש מאתו שיפריע את הדבר הזה שרוצים לעשות נגד דת הישראל. הרב הכולל דר' נימירובר השתדל תומ"י בענין זה וכ"ה עלתה בידו ושר הצבא נתן צו לבל ישביעו את אנשי הצבא היהודים בימי החג.

כמו בכל שנה ושנה כן גם בשנה זו חגגה החברה ש"ס דפה את חג סיום הש"ס בר"ח ניסן ברב פאר והדר ובסעודת שמחה של מצוה. בשנה זו היתה השמחה בכפלים כי מלבד הסיום הש"ס חגגו ג"כ הסיום על מס' כתובות שהיא היתה שיעור לימוד ברבים מדי שבת בשבתו. הסיום הש"ס נפלג בשנה זו לחבל להרב הג' הר' ברוך גלאנץ. והסיום של מס' כתובות נפלג לחבל להתורני המו"מ בתורה ובחכמה כשית מו"ה נתן נטע שפירא סגן הנשיא של החברה ש"ס. נשיא החבורה הרב הכולל דר' יעקב יצחק נימירובר פתח את החגיגה בנאום נחמד מתובל בהרבה מאמרי חז"ל ואחריו דברו

כל אחד ואחד מחברי ועד הרבנים דפה וגם איזה בעה"ב לומדי תורה דברו מענינא דיומא.

ביום י"ב י"ג וי"ד שבט ה' בברוקלין הועידה השנתית של "בנסת הרבנים" דארצות הברית וקאנאדא, בהועידה לקחו חבל כמאה וחמשים רבנים מובהקים. האסיפה היתה בביהכ"ג תורת אנשי חסד בברוקלין מקום אשר יכהן שמה פאר הרב הגאון המפורסם כש"ת מו"ה ישעי' יוסף מארגאלין נ"י. דברו הרבה ע"א עניני הישיבות וחינוך ושמירת ש"ק וכשרת וטהרת המשפחה ועוד ענינים העומדים על רומי היהדות. בעת המשתה שגערכה אח"כ נאם הרה"ג המפורסם מו"ה ישעי' יוסף מארגאלין דרוש נאה בפלפול על המאמר אל יפטור אדם וכו'. בעת הבחירות נבחר הרה"ג רג"ז מרגליות לנשיא. הרב הגאון המפורסם מוה"ר ישעי' יוסף מארגאלין לסגן הנשיא. הרה"ג ר' יוסף טובי' הלוי ליוני למזכיר, והרה"ג ר' מגשה מרגליות לגזבר.

מעות לעולם חזור! מסיבת שגיאת המדפיס לא נתפרסם בהחוברת ז"ח אות כ"ו שם כותב המאמר, לזאת הנני מודיע גלוי שבעל המאמר מאות כ"ו חוברת ז"ח הוא הרב ר' יעקב יצחק אפרים פישל בלומענקראנץ מק' ראדאמסק.

ל.

לתולדות הרבנים ברומניה.

הרבנות בבוקרשט לפני מאה שנה.

לפני מאה שנה, שמש בקהלת האשכנזים בבוקרשט הרב הזקן ר' חיים פוקשנר. אולם בימי שלטון רוסיה בנסיכות מולדובה וולכיה (תקפ"ט—תקצ"ד). נתגלגל הנה חזן בשם דוד ב"ר חיים היילפרין שידע לדרוש ברבים ולהתחבב עי"ז מאת המון העם. הרוכלים ובעלי המלאכה פרשו מן הצבור ויקבלו את הדרשן לרב עליהם. ובכן היו אז שתי עדות בעיר הבירה: האחת — הרשמית, עדת

העשירים והנאורים. שנשארו נאמנים לרבים הזקן. והשנית היתה עדת הפשוטים שר' דוד היילפרין מצא חן בעיניהם. המחלוקת הביאה לידי מעשים מבווערים. עד שר' חיים פוקשנר הוכרח לעזוב את העיר. אבל גם מתנגדו שיצא כמנצח מן המלחמה לא האריך ימים על משמרתו. הוא נדרד לקושטא ומולו הרע גרם שבאו עליו שם יסורים רבים וגדולים (תקצ"ז).

כן היה כסא הרבנות פנוי בבוקרשט משך שנים אחדות. בשעת הצורך היה בא הנה ר' מוידיל מפלוישט. לשמש בתור רב דמתא. בינתיים נודמן לכאן הרב ר' משולם זלמן בן ר' משה אפרים מקאליש. כנראה בא הלז על מנת להשתקע. עוד קודם חודש אלול תר"ג. אך למועד הזה הוא נתקבל באופן רשמי מאת ראשי הקהל. כתב הרבנות שנתן לו אז מענין מאד. והריני מביא לקמן את העתקה ככתבה וכלשונה בשפה המדוברת. עם כל נוסחותיה ושגיאותיה שהקורא יוכל לדקדק בהן. (מה שמצוין בין סימני ההסגרה הוא פירושי אני):

אנחנו ח"מ ששה נבררים זינט אינז צי זאממען גיגאנגין בהקאנצליי דאס פארשטענדר אמט דקע"י אישכנזים באקארעשט אנד צי געגין זענען אויך גיוועזין ביידע סטאריסטים (מגהוגי הקהלה) האבין מיר אויס גימאכט אללי בדעה מיישבת אין האבין גימאכט דאס כתב מיט הרב משה הרבני המפורסם מ' משולם זלמן על משך שני שנים לויט השווארנאל (פרטיבל) אין הרב הנ"ל דארף צי זיין לויט הפינקטין המבוארין למטה:

(1) דאס שכירות זאל הרב נעמין חמישם א"ר (אריות. lei) מדי שבוע בשבוע ובאופן תכיף וויא קהל וועט אים צי זעצין א דיין ווארין אזו איסט ג"כ פרבליבין אז ער מוז זיין מיט א דיין נאר דעם דיין וועלן מיר עקסטרא אויס זעצין זיין וואחין געלט נאר פאן די אנדריי אין קינפטין כמו פסק געלט חופה געלט גיטן געלט ובהנה וועט דער דיין נעמין איין דריטטעל.

(2) דאס שכירות העבט זיך אן מר"ח אלול תר"ג אין אפילא די גאבעלע (מכס-הבשר) וועט שפעטיר פרקויפט ווערדין וועט מאן איהם פר רעחנין מר"ח אלול מיט דעם וואס ער איסט דער ווייל מקבל פאן די העקירם.

(3) צוויי מענשן אז זע וועלן פאן זייער גיטן ווילן געהן
להרב שטייט איהם פריי זע צי מאכין איין דין תורה נאר אז איינער
וועט קימין טאר ער נישט מאכין קיין דין תורה אין ג"כ טאר ער קיין
גט קיינא קידשין קיין שבועה געבן ביז ער וועט נישט ער האלטן
אקוויטל מהקאנציליי פארשטעהר אמט. ג"כ הותנה בפירוש אז איין
בעל בית וועט וועלן מעג ער זיך שמעללן איין אנדרין זאל מסדר
קידשין זיין נאר באופן ער מוז פריד בעצאלן חופה געלט להרב
אין זאל נעמן אקוויטל דער נאך שטייט יעדען פריי וועמן ער וועט
וועלן זאל אים מסדר קידשין זיין.

(4) אז א סאדיט (נתין חוץ לארץ) וועט קימין מעג ער איהם
ג"כ מסדר קידשין זיין אז יענער וועט ברענגן אקוויטל מהסמאריסטע
שלו נאח דארף דער רב נאח פרעגן אויב ער איסט טאק א סאדיט
כפי הקוויטל שלו.

(5) בידארף מען להרב צי צאלן דירה געלט חמישה מאות
אדיות בכל שנה. ובפירוש אז הרב דארף נישט מאכין ביי זיך קיין
מניין אין עס שטעהט אים פריי צי קימין אין יעדער שיל מיז מאן
איהם זיין כבוד געבן.

(6) תכף ווי הרב וועט ערהאלטן דאס כתב בתוקף גיחתמים
מיט החותמים מפארשטעהראמט אין מיט הששה נכררים זייער אינער
שריפט דארף הרב אפ געבן אללע פאפירן מיט כתבים וואס זע
האבן מהקהל ווארן עד היום האבן זע קיינא מינדיסטע פאר דראנג
אן קהל נישט בפה אין נישט בכתב.

דיזעס האבן מיר בעשלאסן דאס איסט גיבליבן היינט יום
גימיל 3 אלול תרי"ג באקארעשט.

נאום צבי בן משה נאום משה בן יצחק

נא' יודל ווייער יוסף בן מו"ה שמואל

נא' מרדכי מעשיל ב"ר יוסף יוסף לוביל

נאום יעקב ב"ה מאער דוד מאיר כהן

כמעט כל החתומים הללו נודעים לנו ובפרט השנים האחרונות

„ראשי-המדינה“ בעת ההיא המנהיגים יוסף לבל (Josif Löbel)
ודוד מאיר הכהן (David Meer Cohanescu).

(המשך יבא) דר' מאיר בן אברהם הלוי

בוקר שט.

לא.

[סוף מחוברת ו'ח' אות כ"ג]

ולענד"ג שלפ"מ שביארתי משמע דהא שאין הכהן נושא את כפיו
בשעת אבילותו יש שני טעמים בדבר הטעם הראשון הוא שמא הדין כמקצת
הגאונים שס"ל דכל ז' ימי אבילות הוא מן התורה ולפי טעם זה נדחת
העשה דנשיאת כפים מפני האבילות אבל אם נאמר משום הטעם השני
שהוא רק מנהגא בעלמא וכמו שהביא המרדכי בפ' הקורא עומד בשם ה"ר
יעקב משפירא שדקדק מהירושלמי שר"ש בן פזי כד הוה חייש בראשו הוה
קאי אחורי עמודי ור"א נפיק לברא פי' כדי שלא יאמרו להם שיעלו לדוכן
אבל אם לא יצאו מביהכ"נ כמשמע שהיו עולים לנשיאת כפים וכמו שהביא הגהות
מיימוניות בסוף פרק ט"ו מה' נשיאת כפים וכן מה' שהביא הב"י בטור או"ח
בסי' קכ"ח את השבולי לקט בשם ר"י ב"ר יהודה הטעם שהמברך צריך
להיות שרוי בשמחה והוא אינו אלא מנהגא בעלמא ולפי"ז צריכין אנו לידע
אם המנהג יכול לבטל מ"ע דאורייתא אפילו בשב ואל תעשה ולענד"ג שאין
המנהג יכול לבטל מ"ע דאורייתא בשוא"ת וכמ"ש הקול אליהו באה"ע בח"א בסי'
י"ד וז"ל בני העיר שנהגו חומרא לעצמם ויש חשש שימשוך מאותו מנהג
איסור תורה וכש"כ אם יבא לביטול מצוה מה"ת ראוי לזלזל באותו מנהג
והביא ראיה מפסחים נ"י בסופו בני חוזאי נהגי דמפרשי חלה מארוזא
אתו ואמרו לרב יוסף א"ל ניכלה זר באפייהו וכ"כ הכנה"ג ביו"ד בסי'
רי"ד באות י"ח בשם המהרי"ק ולענד"ד יש להעיר לכאורה דהאין נוכל
ללמוד מהגמרא דפסחים דבדבר שעתיד לבא לידי ביטול מצוה מן התורה
דראוי לבטלו משום דמה שאמר ר"י שם לכו ניכלה זר באפייהו יכולים
ללמוד רק בדבר שהוא עתיד לבא לידי איסור תורה כאכילת טבל וכמ"ש
בשו"ת נוב"י במהד"ת בח' יו"ד בסי' ר"א שהחלה מפקיע את האיסור טבל
מן העיסה ובספרי תפארת מהרשי"ם בח' א' הנקרא שו"ת מהרשי"ם
בתשובה ד' דף ט': ביאר' את דברי הנוב"י אלו כל צרכה ומבואר שאם
לא הפריש חלה העיסה היא טבל ואכילת טבל הוא איסור תורה אבל אין
אנו יכולים ללמוד על ביטול מצוה משום דהא חלה בזמנ"ז קי"ל ביו"ד
בסי' שכ"ב ס"ע ב' שהיא רק מדרבנן וא"כ היה להם לאמר דמהתם שמעינן
שכשיש חשש שימשוך מהמנהג אפילו איסור דרבנן ראוי לזלזל באותו מנהג

ומאי איסור תורה דאמרי שם אלא שנוכל לאמר לענ"ד שאנו למידים זאת מהגמרא בקו"ח ומה במנהג שיש לחוש אפילו באיסור דרבנן אמרינן שמבטלין את המנהג כש"כ אם יש לחוש ש"ע"י המנהג יבא לבטל איסור תורה בודאי מבטלינן את המנהג. והנה בביטול מצות עשה שביטולה הוא בשב ואל תעשה מצאתי בספר חקרי לב בח' ב' ביו"ד וז"ל שמשום ספק מנהג לא דחינן עשה ואפילו דחיית העשה היא בשוא"ת והביא שם בדין כהן אבל שנחלקו הפוסקים אם נושא את כפיו בשבת והעלה שם שאעפ"י שהמנהג הוא כמ"ש הכנה"ג שלא לישא את כפיו בשבת בכ"ז יש להסתפק דשם לא נהגו כן אלא דוקא כשיש כהן אחר שם משום דאז ליכא משום ביטול מ"ע אבל כשאין שם כהן אחר אפשר דלא נהגו לבטל מ"ע ולבסוף הביא שם בשם הספר שלמי ציבור שכתב בדף קמ"ה שמשום מנהג לא דחינן שום מצות עשה ואפילו שביטולה בשב ואל תעשה ובשוא"ת הרא"ש בכלל נ"ה בסי' יו"ד הביא שאין כח ביד ב"ד בזמה"ז לנהוג מנהג שיבא לידי ביטול מ"ע דדוקא חכמי הגמ' היה להם כח לבטל דבר בשב ואל תעשה כמו שופר ולולב וכיוצא בזה. ובספרי תפארת מהרש"ם בח' התשובות בסי' י"א באות ב' ביארתי שזהו שאמרו שיש כח בחכמים לעקור דבר מה"ת בשוא"ת הוא רק לפי שעה אבל לא לגמרי עשה"ה אבל ב"ד בזמה"ז אין כח בידם אפילו הם גדולים לבטל שום דבר אפילו בשב ואל תעשה וכמ"ש הרא"ש שם. והנה הגבאי דחברה ש"ס דבית הכנסת שלי מוהר"ר יהודא צדוק ב"ר פנחס הלוי מ"ר לעווין שאל אותי בעת שכתבתי התשובה הזאת מהגמרא פסחים פ"ב: מהא דמוקי שם רב אשי דהגידין ישרפו בששה עשר בניסן בשמנו של גיד הנשה משום שישראל עם קדושים הם ונהגו שלא לאכול את השומן של גיה"נ ומשום הכי מעיקרא לשריפה קאי אלמא דאע"ג דמן התורה מותר והיה צריך לאוכלו כדי שלא יעבור על הלאו דלא תותירו מ"מ כיון שנהגו שלא לאוכלו עובר על הלאו דלא תותירו משום שהביטול הוא בשוא"ת והוא רק כדי לקיים המנהג משמע שאם הביטול הוא בשוא"ת אנו מקיימין את המנהג ולכאורה היא קושיא עצומה.

ולענ"ד אינו קושיא משום דשאני מנהג שנעשה משום סייג לתורה וכמ"ש רש"י ז"ל בחולין צ"א. דתניא שמנו של גיד מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור ופי' רש"י שם והכא בשומן הגיד קאמר דדמותר מדאורייתא וישראל קדושים העושין סייג לתורה נהגו בו איסור עכ"ל. ולפי"ז בדין הוא שיעבור כיון שהוא משום סייג לתורה ואין שום ראייה ממנהג זה לשאר מנהגי איסור שאינן משום סייג ובחילוק זה יש לחלוק ג"כ בין מנהג שנזכר בגמרא שנהגו כל ישראל לשאר מנהגים ובשוא"ת שיבת ציון בסי' ו' כתב דמה שנהגו באיזה מקומות למכור את המצות וגם את העליות כדי להרבות הכנסת בית הכנסת ומשום זה כופין את הכהן לצאת מביהכ"נ בשעת קריאת הראשון יש לבטל מנהגם משום דעליית הכהן ראשון לתורה הוא מדאורייתא וכמו שמבואר במשנה ובגמרא גיטין נ"ט ולא אמרינן בזה שהמנהג מבטל

הלכה וכמו שפסק הרמ"א בח"מ בסי' רפ"ב שאם נהגו שאין הבכור נוטל פי שנים אין לילך אחר המנהג ואם בדיני ממונות שיש קצת מקום לאמר דמהני מדין הפקר ב"ד בכל זה פסק הרמ"א שאין לילך אחר המנהג כש"כ בדבר מצוה בודאי לא אמרינן שנלך אחר המנהג עכ"ל. והנה לפ"מ שביארו הרבה פוסקים האחרונים דאף נגד איסור דרבנן לא אמרינן מנהג מבטל הלכה לא היה להשיבת ציון לכתוב את הטעם דעליית כהן ראשון לקריאת התורה הוא מדאורייתא משום שדבר זה אינו פשוט דהא איכא הרבה פוסקים שסוברים דהדרשה של וקראתו לקרות לכהן ראשון הוא רק מדרבנן וכמ"ש התוספות בגמרא חולין פ"ו. ובספרי דרושי מהרש"ם בח' התשובות חרחבתי את הענין הזה ולפי"ז דאף אם אינו אלא מדרבנן יש לבטל המנהג ג"כ אלא שלענ"ד שהשיבת ציון הוצרך לזה לפי שאין כאן איסור בקום ועשה על מה שעוברים במה שאין קורין לכהן ראשון משום שהוא רק בשב ואל תעשה והא שהכהן אינו עולה ע"י כפיה הנה הכפיה עצמה אינה האיסור אלא רק גרמא לעבור בשוא"ת ובכהאי גוונא יוכל היות שאם היה זה רק מדרבנן לא היה לנו לבטל המנהג משום דאפשר לאמר שבדרבנן מנהג מבטל הלכה בשב ואל תעשה אבל כיון שהוא מדאורייתא אף בשוא"ת יש לבטל המנהג משום דאין כח ביד המנהג לבטל מצוה דאורייתא אפילו בשוא"ת ורק במנהג שהוא לסייג או למיגדר מילתא או מנהג שהוזכר בתלמוד ונתפשט בכל ישראל כמו בשמנו של גיד שישאל קדושים הם ונהגו ב"י איסור וכמו שביארתי לעיל. ועיין בפ"ח בדיני מנהגי איסור כלל עשירי ובשבו"י בח"ב סי' ו' ובפרי תואר בסי' ל"ט ובשוא"ת זרע אמת בח' ג' באו"ח בסי' ס"א מה שהאריכו בענין זה. ולענ"ד דמהא שביארתי משמע דכל הפוסקים סוברים דבדאורייתא אין המנהג מבטל הלכה אפילו בשב ואל תעשה ורק בדרבנן איכא שסוברים שמנהג מבטל הלכה ויש שסוברים שאפילו בדרבנן ג"כ אין המנהג יכול לבטל הלכה אפילו אם יהי' ע"י שוא"ת והנה נשיאת כפים בכהן הוא מ"ע מדאורייתא ומה שהאבל אינו עולה לנשיאת כפים בתוך שבעה הוא משום שמקצת גאונים סוברים שכל שבעת ימי אבילות הם מדאורייתא ולכן חלק המחבר בין שבעה לאחר שבעה אבל כל שלשים יום בקרובים אחרים לכו"ע הוא רק מנהגא בעלמא ולכן לא הזכיר הרמ"א בהגה את השלשים יום בקרוביו בנשיאת כפים ורק הזכיר אביו ואמו וי"ב חדש ולכן מש"כ המג"א שם באו"ח בסי' קכ"ח סע"ק ס"ו שה"ה כל שלשים בשאר קרובים מחויבים אנו לאמר שהוא מיירי בחול או אפילו בשבת אבל ביו"ט שנאמר בו שמחה בודאי מחויב הכהן האבל בתוך שלשים לעלות לנשיאת כפים משום דאבילות דשלשים על שאר קרובים אינו אלא מנהגא בעלמא ואין בכח של המנהג לבטל מ"ע דאורייתא של נשיאת כפים אפילו בשוא"ת ולכן הכהן האבל בתוך שלשים מחויב לישא את כפיו אליבא דכו"ע וראיתי להגאון בעל חפץ חיים שליט"א מה שהביא במשנה ברורה שלו באו"ח בסי' קכ"ח

באות קכ"ו וז"ל ואם אין שם כהנים בביהכ"נ חוץ מהאבל מותר להאכל לישא את כפיו תוך י"ב חדש על אביו ואמו או תוך ל' על שאר קרובים ובשער הציון שלו באות קכ"ז הביא זאת משו"ת כנסת יחזקאל שבסי' י"ב והעתיקו גם בעל דה"ח לדינאודלא כמג"א וכן משמע ג"כ בחידושי רעק"א ויש להקל כמותם דהרי בלא"ה הוא מנהגא בעלמא עכ"ל.

ולענד"נ שמשום זה השמיטו הרמב"ם ז"ל והטור באו"ח בסי' קכ"ח שכהן אבל לא ישא את כפיו וטעמם ונמוקם עמם משום שהוא רק מנהג בעלמא והאבל מחויב בכל מצות האמורות בתורה בלא שום חילוק היינו בכל מצות עשה ול"ת ואין המנהג יכול לבטל הלכה שהיא מדאורייתא אפילו בשב ואל תעשה ונשיאת כפים היא מצות עשה ולכן אמר ר' יהושע בן לוי בגמרא סוטה ל"ח: כל כהן שמברך מתברך וכו' וכל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בג' עשה ולכאורה המלה "כל" שאמר ר' יהושע בן לוי נראה כמיותרת והרי יכול לאמר כהן המברך וכו' וכן כהן שאינו עולה להוכן ולמה אמר את המלה "כל" אלא להראות שהמלה כל בא לרבות והראה בזה המלה "כל" שדוקא אלו שחשבו בגמרא מגילה והרמב"ם בפס"ו מה' נשיאת כפים בהלכה א' והטור באו"ח בסוף סימן קכ"ח הם אינם נושאים את כפיהם אבל שאר כהנים מחויבים לקיים את המצות עשה שלהם ולישא את כפיהם ולפי"ז צדק הרב במה שפסק שהכהן שהוא אבל בתוך שלשים ביום טוב על אחיו שלא שינה את מקומו ולא יצא מבית הכנסת בשעה שהש"ץ קרא כהנים לית מאן דפליג שהוא מחויב לקיים את המצות עשה של נשיאת כפים וכמו שביארתי וכ"ז אני כותב רק להלכה ולא למעשה עד שיסכימו עוד רבנים גדולי הדור וכל מי שיכתוב בדין זה אדפיס בליג את דבריהם בספרי השלישי הנקרא בשם עטרת מהרש"ם.

ישעיה יוסף מארגנאלין

רב אב"ד לחברה תורה אנשי חסד בברוקלין

מחבר ספרי דרושי מהרש"ם ותפארת

מהרש"ם ג"ח שו"ת הלכה ואגדה.

לב.

נוסחאות שונות בתלמוד בבלי.

המצייר אינו יכול לצייר את פרצוף חייהם של גדולינו ההסטוריים. רק אם הוא קורא את דבריהם מה שהניחו אחריהם למען שלא יאבד שמם. יש והמצייר קורא את דבריהם. וסגנון לשונם הוא ככה נאה ויפה. חסגנון חודר לתוך תוכו של המצייר, והוא עושה אחר זה תמונה, והיא

ככה נאה ורצינית, עד שכל אחד ישבע שזה באמת תמונתו של המצויר. דברים אלו נאמרו בזמן שהדברים אשר הניחו אחריהם הגדולים הם לפנינו בשלמות, הטעקסט משומר לנו. הדבר אינו כך בזמן זה שכל אחד מרשה לעצמו להשחית או לתקן את דבריהם. כך — בטעקסט בלתי משומר — יוצאים אנו לפנינו את כל התורה אשר הניחו לנו אחריהם גדולינו, עד אשר המציא יוהניס גוטנברג בחציה הראשונה של המאה החמשה עשר את מכונת הדפוס.

לרגלי עבודתי בתלמוד בבלי מצאתי אגדה אחת חשובה מאד, לא יכולתי אמנם לצמצם את הנוסחאות הרבות ממנה לכן אמרתי להכריע בין הנוסחאות ולברר את הנוסחא הנכונה ואני אקוה שמאמרי זה ישפיע על הרבה לומדים, וגם הם ישתדלו לברר את הנוסחא הנכונה בתלמוד בבלי. סוף-כל-סיף בא עתה — אחרי תקופה ארוכה של פלפול וסברא — הזמן להוציא את התלמוד בבלי בהוצאה מדעית חשובה עם תקוני נוסחאות.

* * *

והאמר רבה בר בר-חנה :
כי הוה אזלינא בתריה דרבי יוחנן
למיכל פירי דגינורס, כי הוינן בי
מאה, הוה מנקטינן לכל חד וחד
עשרה עשרה ; כי הוינן בי עשרה
הוה מנקטינן לכל חד וחד מאה
מאה ; וכל מאה מינייהו הוי מחזיק
להו צנא בת תלתא סאוי, והוי אכיל
להו לכולהון, ואמר : שבועתא דלא
טעים לי זיונא, אימא מזונא.
עירובין דף למ"ד.

אמר רבה בר בר-חנה : כי הוה
אזלינן בתריה דר' יוחנן למיכל פירות
גינורס, כי הוינן בי מאה, מנקטינן
ליה לכל חד וחד עשרה עשרה ;
וכי הוינן בי עשרה, מנקטינן ליה
כל חד וחד מאה מאה ; וכל מאה
מינייהו הוה מחזיק להו צנא בר
תלתא סאוי, ואכיל להו, ומשתבע
דלא טעים זיונא, זיונא סלקא דעתך?
אלא אימא מזונא.
ברכות דף מ"ד.

(1) בנוסחא שלפנינו : „אמר רבה בר בר-חנה“. בכתב-יד פריס המובא בספר „דקדוקי סופרים“ על מסכת ברכות הנוסחא : „אמר רבה בר רב חנה“.

עיי' ב„סדר הדורות“ חלק שני (הוצאת משכיל לאיתן ורשה 1882 צד 331) בערך „רבא בר בר-חנא“ שכתב : „ויש אומרים דשם אביו (של רבא בר בר-חנא) בר-חנא“. לפי סברא זו אין כאן שום חילוק בין הנוסחאות. מצאתי אמנם ב„אוצר ישראל“ לאיונשטיין בערך „רבה בר בר-חנא“ שכתב : „רבה בר-רבה בר-חנא“, ולפי זה יש כאן חילוק גדול.

ברור הדבר שרבה בר בר-חנה היה תלמידו של רבי יוחנן, ומסתבר שרק תלמידו אמר : „כי הוה אזלינן בתריה דרבי יוחנן“. נמצא שהגירסא הנכונה לפנינו.

(2) במסכת ברכות לפנינו הנוסחא : „כי הוה אזלינן“, בכתב-יד

מינכן הנוסחא אמנם: "כי הוה עיילין". וכן הגירסא גם ב"אוצר הגאונים" להחכם ב. מ. לעווין בחלק ה"תשובות" צד 98: "ודאמר רבה בר בר-חנה כי הוה עיילין". בין נוסחאות אלו אי-אפשר לי לדאבוני להכריע, יבאו נא אחרים ויכריעו.

הנה במסכת עירובין לפנינו הנוסחא: "כי הוה אזלינא", אמנם בכתב-יד מינכן ממסכת עירובין וכן במסכת עירובין דפוס סלוניקי רפ"ב הגירסא: "כי הוה אזלינן" כמו במסכת ברכות. הגירסא "אזלינן" היא הנכונה, כמו שנאמר להלן: "כי הוינן".

(3) לפנינו: "כי הוה אזלינן בתריה דרבי יוחנן". במסכת עירובין דפוס סלוניקי רפ"ב הגירסא "בתריה דרבי".

הגירסא "בתריה דרבי" אי-אפשר לקבל מחמת טעמים שונים. ואחד מהם הוא: בתלמוד ירושלמי מסכת עירובין פרק שלישי הלכה א' נאמר: "אמר רבי חייה בר בא: רבי יוחנן אכל חליטין ואמר: לא טעמית מידי בהווא יומא". מאמר זה נשנה אחר כך במסכת נדרים פרק ששי הלכה א' ובמסכת נוזר פרק ששי הלכה ט"ז. ובמדרש רבה בראשית פרשה צ"ד סימן ב"ז. "הערוך" בערך "אליטין" מביא את לשון המדרש רבה וגורס "אליטין" תחת "חליטין"*) ומפרש שהם "פירות גינוסר". אנו רואים איפוא שהמעשה אשר ספר לנו רבה בר-חנה בתלמוד בבלי נשנה כמה פעמים בתלמוד ירושלמי ובכל מקום היה רבי יוחנן נושא הספור. דבר זה די לנו לראיה שהגירסא "בתריה דרבי יוחנן" היא הנכונה. וגירסת דפוס סלוניקי משובשת. וחסר שם מלת "יוחנן".

החכם רבינוביץ בעל ה"דקדוקי סופרים" רוצה אמנם לקיים גם את הגירסא "בתריה דרבי" וכותב: "ואולי נשמט בטעות (מלת "יוחנן") אבל יכולה הנוסחא להתקיים כדאמר בסנהדרין ה' (כי הוה נחית רבה בר בר-חנה לבבל) אמר ליה רבי חייא לרבי בן אחא יורד לבבל, נמצא שבזמן אחד היה רבה בר-חנה עם רבי ויתכן שרבי היה נושא הספור ולא רבי יוחנן. אבל מה עושה החכם רבינוביץ עם המאמר בתלמוד ירושלמי ובמדרש רבה? (סוף יבא)

נפתלי פריעד

פרנקפורט א. מ.

לג.

מדרש פליאה הובא בספרים על פסוק, מה בצע כי נהרוג את אחינו, נהרוג את אחינו ונברך ברכת המוציא. נראה ודריש בצע לשון בציעת הפת.

(*) אין כאן המקום לדבר בפרטות על-דבר חמלות "חליטין אליטין". להם יחדתי מאמר מיוחד.

ודברי המדרש סתומים. ונ"ל לומר בדרך חידוד. דהנה ידוע דשנאת אחים ליוסף הי' מחמת קנאה כדכתיב ויקנאו בו אחיו. וא"כ קשה על יעא"ה איך באמת לא ירא לעשות קנאה בין אחים. ומוכרחים לומר דסברת יעקב כן הי' דקנאה לא שייך רק באנשים שהם כולם שווים במדריגה אחת ואין לאחד שום יתרון על חברו. אבל כשאחד יש לו יתרון במעלה על חברו לא שייך קנאה. כמו למשל שאין לאיש המוני שום קנאה במה שחולקין לת"ח כבוד יותר ממנו יען כי יש לת"ח יתרון עליו במעלה. וא"כ יוסף שהי' לו יתרון על אחיו כתרגומו על בן זקונים. בר חכים הוא ליה. לכך סבר יעקב שבודאי לא יקנאו בו אחיו כיון שיש ליוסף יתרון עליהם. ונ"ל דזה מבואר בכתוב. וישראל אהב את יוסף מכל בניו. וקשה איך לא ירא מקנאת אחים. וקאמר הטעם כי בן זקונים הוא לו כתרגומו בר חכים. וא"כ סבר יעקב שבודאי לא יקנאו בו מחמת יתרונו עליהם. והנה יעא"ה הי' לו ראי' נכונה לסברתו הנ"ל ממשנה מפורשת דאיתא במשנה פ' כיצד מברכין. על פירות האדמה אומר בפה"א חוץ מן הפת שעל הפת אומר המוציא לחם מן הארץ. ולכאורה קשה על משנה זו. דאיתא במס' מגילה האומר על קן צפור יגיעו רחמיך משתקין אותו. ופליגי תרי מ"ד בטעמא דמלתא ח"א מפני שעושה מידתו של הקב"ה רחמים וח"א מפני שמטיל קנאה במעשי בראשית וא"כ למ"ד משום דמטיל קנאה קשה איך מברכין ברכה מיוחדת על הפת דהיינו המוציא הלא מטיל קנאה בשאר פרי האדמה ואסור להטיל קנאה במ"ב. אלא ע"כ מוכרחים לומר דלא דמי דגבי קן צפור אין לעופות שום יתרון על בהמות וחיות ע"כ שייך שפיר קנאה כפירש"י על העופות חס ועל הבהמות לא חס. אבל בפת שנשתנה למעליותא משאר פרי האדמה ויש להפת יתרון שפיר לא שייך קנאה כסברת יעקב. ויש להעמיס זו בלשון הגמ'. מפני חשיבותא ר"ל שיש לו יתרון לזאת שפיר קבעו לו ברכה לעצמו ולא חששו משום מטיל קנאה במ"ב והבן. והשתא יבוא ביאור המדרש כמין חומר. דהנה למה רצו אחי יוסף להרגו הלא מחמת קנאה שהי' להם עליו הרי נראה בעליל שלא סברו כסברת יעקב הנ"ל רק סברו שקנאה שייך אפילו באדם שיש לו יתרון וז"ש להם יהודא. נהרוג את אחינו ונברך ברכת המוציא כלומר הלא הוא תרתי דסתרי אהדדי דכשנהרוג את אחינו מחמת קנאה ולא נביט על זה שיש לו יתרון עלינו א"כ האין נברך ברכת המוציא על הפת הלא נטיל קנאה במ"ב. וא"כ ממ"נ אם נברך ברכה מיוחדת על הפת מחמת שיש לו יתרון ואין חוששין לקנאה א"כ אין לנו להרוג את אחינו מחמת קנאה בעבור היתרון שיש לו עלינו ואם נהרוג את אחינו ולא נביט על היתרון א"כ אין לנו לברך ברכת המוציא על הפת רק בורא פרי האדמה כמו על שאר פירות האדמה שלא להטיל קנאה. וכל פטטיא בישינ בר מפטטיא דאורייתא.

הק' שמואל חייפמא

המכונה מיראפאליר רבן מנויארק.

לד.

"ימין אפרים"

מהרב מו"ה אפרים הלוי ז"ל בהרב מו"ה דוב מאיר ז"ל מקאליש
ובסוף ימיו הי' מגורו בעיר וויעלון. נמסר לדפוס ע"י בנו הרב מ'
אליעזר ליפמן הלוי נ"י אבד"ק ילאווי.

בא (י' א') הכבדתי את לבו במדרש (פי"ג) מהו הכבדתי שעשה
הקב"ה את לבו ככבד הו' שהיא מתבשלת שני' כו' כך נעשה לבו של
פרעה כו' ול"ה מקבל דבריו של הקב"ה כו' לרוב הזרות שבמאמר אולי
יש להמליץ בכוונתם ז"ל דידוע שמלך דומה ללב שע"י הדם הו' והמזוקק
שהולך ומשפיע, ממנו תוצאות חיים לכל אברי הגוף, אכן פרעה בגזירותיו
האכזריות של הרג ואבדן נפשות יפול עליו לומר שהשפעתו היתה כולה
דם עכור ומזוהם ככבד זה שכולה דם (רש"י חולין ק"ט: בד"ה הכבד ובדף
ק"י: בד"ה כבדא) וכשמתבשלת תנן בתרומות (פי"י מ"א) הכבד אוסרת
ואינה נאסרת מפני שהיא פולטת ואינה בולעת, כך פרעה שהי' טרוד
לפלוט דם בשפע ול"ה מקבל דבריו של הקב"ה כלום הי' לבו ר"ל ענין
מלכותו, דומה לכבד המתבשלת, אולם דם שבישלו אמרי' במנחות (כ"א.)
דאינו עובר עליו, דהבשול מחליש כחו ועי"ז אבד צורתו ומהותו ונפיק
מתורת דם כמ"ש הראשונים ז"ל ועי' חולין (ק"י"א.) משריק שריק וברש"י
ז"ל שם, כך פרעה שהי' הולך ופולט ושופע דם בשצף קצף והרבה לענות
את ישראל בגזירות צנוים ויסורים למכביר, ולא הטה און לקבל, לשמוע
ולבלוע אף מאומה, זה עצמו הי' סיבת מפלתו אידו ושברו, ואמר שני' לרבו
מפלתו כתוספות בישול אחר בישול דפועל בלח, כך אמ"ל הקב"ה למשה
בא אל פרעה לך והודרו בשליחותך כי כבר קרב קצו ולא יאריך ימים
על ממלכתו עוד, שהרי אחר מכה זו של ארבה בא רק החשך שכל עקרו
לא הי' אלא כדי שיוכלו ישראל לחפש אחר מטמונותיהם של מצריים כדי
לקיים ואח"כ יצאו ברכוש גדול כדאמרי' במדרש לקמן (פי"ד) ואח"ז כבר יצאו.

לה.

מסכת סוטה דף ל"ד: א"ר. יהושע כבר ביקש משה עליו רחמים
שנאמר ויקרא משה וג' ע"כ סו"פ שמצינו בקרא שנקרא יהושע קודם
שלוח מרגלים הרבה י"ל דעיקר שינוי השם היה להורות על שהוא משרתו
המיוחד לו כי כן היה הדרך בימים הראשונים שהאדון יקרא למשרתו
המיוחד לו בשם חדש כמו שקרא פרעה ליוסף צפנת פענח וכן נבוכדנצר
לדניאל חנניא מישאל ועזריה אך עם כל זה היה בכל שינוי השם איזה
טעם כמו בפרעה שקרא ליוסף צפנת פענח על שם דטמורין מגליין ליה
ובכן וודאי גם אדונינו משה רע"ה כששינה שם הושע ביום עמדו לפניו
לקרא יהושע היה בו טעם על דרך הנבואה להתפלל עליו להנצל מעצת
מרגלים לעתיד. דוד ארנשטיין, יאססי.

קבוצי אפרים

שנה ט

קובץ מחי תורה בענין הלכה דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרותי
לשאלות המנסרות בעולם היהדות.

יופיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשט

בעל מחבר ספר אוצר התורה קמא ותנינא.

מחירו לשנה מאה רע"ז.

מחברים השולחים ספריהם אדפיס מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZEI EFRAIM

REVISTĂ LUNARĂ TALMUDICĂ-ȘTIINȚIFICĂ.

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL ANUAL

LEI 100

Redacția și Administrația

BUCUREȘTI, IV STR. TRAIAN 24

TELEFON 82/16

SEIN1, (Romania) — 1930.

TIPOGRAFIA JACOB WIEDER.

יקרא דחיי כולל יותר מאלף וחמש מאות זכרונות מרבנים גאונים וצדיקים
מדורות ראשונים עד היום הזה זמן ושנת פטירתם ואצל הרבה
מהם גם שנת לידתם ע"פ סדר החדשים וע"פ א"ב, מלוקט ומסודר מהרה"ג
אפרים לנדא רב בבוקרעשט, מחירו ארבעים לעי ובחול"ל חצי דולר.

אונזער גייסט ארגאן פאר חוץ הדת והאמנה: ליטערארישע מאמרים, ערצעה
לונגען, ביאגראפיעס ושאלות לחכמי התורה ועוד ערשיינט
פארלייפג 4 מאל יעהרליך בהשתתפות רבנים, מטיפים ארטאד שרייבער.
מחירו לשנה 2 דולר, הכתבת:

„Unser Gaist“ Zamosc z. Lub.

יד יהודא חלק חמישי על ש"ע יו"ד מן סי' מ' עד סי' ס'. מהרה"ג
המפורסם מו"ה יודא ליבוש לאנדא, ז"ל אבדק"ק סאדאגארא
מחירו עם פארטא א' דולר, להשיגו אצל נכד המחבר.

Rabin Efraim Landau BUCURESTI. Traian 24.

משה ידבר דברים נחמדים עה"ת וחי' ש"ס וד' חלקי ש"ע ולקוטים על
תנ"ך מהרה"ג משה פריידיגער ז"ל דע אבודע שהי' ראש הקהל
דקה"י בק' בודאפעסט, י"ל ע"י בניו הרה"ג ר' ישעי' ליב, הר' אברהם
והר' יקותיאל שיחיו.

מליצי אש על חדשי ניסן ויאיר, כולל תולדות וקורות גדולי ישראל
מסודרים על סדר ימי השנה ומרובא דרובא גם מח"ת שלו
מהרה"ג ר' אברהם שטערן דומ"ץ דקה"י נאוועזאמקי, להשיגו:

Rabin Abroham Stern NOVE ZAMKI Ceho Slovacia.

ברית שלם כולל ענינים להלכה למעשה בעשיית מצות מילה פריעה ומציצה
ונתינת טעם להרבה מנהגים הנוגעים לעניני בע"מ וסדר פדיון
הבן מהרב שלום וואכמאן מהל בק' ווארשא, להשיגו:

Rabin Szulim Wachman Mifa 33 Warszawa.

דרכי שלום כללי הש"ס והפוסקים כולל דברים חדשים שלא נזכרו בספרי
הכללים מהרב הגאון רשכבה"ג מו"ה שלום מרדכי הכהן זצ"ל
אבדק ברעזאן, מחירו 4 זלאטיס או 80 לעי להשיגו אצל בנו הרה"ג
ר' צבי נ"י, הכתבת:

H. Schwadron Starozokono 5. LWOW

דבר מאיר פלפולים נחמדים בכמה סוגיות הש"ס ודרושים בהלכה ואגדה
קליד סימנים, מכורך חצי דולר גם בתילוף ספרים, להשיגו אצל המחבר:

Majer Rok Szeroka 6 KRAKOW.

בבית המערכת נמצא למכירה ספר מנחת עני על התורה והמצוה
ענינים יקרים מלאים מוסר ויר"ש בדרך פרדס מחירו חצי דולר עם המשלוח.

אבן עזרא לספר שמות נדפס עתה ע"פ ג' כ"י וע"פ נוסחאות הנמצאות
בספרים עתיקים עם הערות שונות בשם תקנת
עזרא ומבוא לקורות פרושי ראב"ע ז"ל לתורה ועם פי' משנה לעזר
החזון ושונה את כל דברי רבנו אבן עזרא בסגנון קל ומפרש מאת
חתורני המשכיל הר' יהודה ליב פליישר מק' טימישואר.

עמודי שש הספד על הרה"ג מו"ה יחיאל מיכל זצ"ל מאסטראווצי ונוסף
לזה דרוש שתי תקנות שהתקין ר' יוחנן בן זכאי מהרה"ג ר'
יחזקאל הלוי מנאשליסקי דרוש חסד ואמת מהרה"ג נחום אש אבד"ק
טשענסטחוב ודרוש תחיית המתים מהרב משה אלתר להשיגו :

M. Halter Ogrodova 14 CZESTOCHOWA Polonia.

תולדות נ"ח דרושים עה"ת ולקוטים על פרקי אבות ועל איזה מס' מהרה"ג
נפתלי חיים נאטמאן ז"ל. י"ל. ע"י נכדו הרב אברהם פנחס
ווייסמאן סופר סת"ם מק' חוראב מחירו ג' זלאטיס, הכתבת :

A. Pinkas Weisman CHYROW Polonia.

חלק יעקב יפרד לשתי מהדורות, חלק הפלפולים יכיל ל"ז מאמרים בפלפול
וסברא וחלק הנאומים דרשות על שבתות ויו"ט מהרה"ג יעקב
אביגדור אבד"ק דראהביטש.

קהלת דוד כולל ד"ת באגדה ודרוש להלכה ולמעשה נחלק בשלשה חלקים
קהלת דוד, שביל דוד ויאמר דוד מהרב ר' דוד אצאפ. הכתבת :

David Ocap ul. Tranguta 4 Pultusk.

משנה ברורה מס' ברכות. מברר ומבאר לתלמודים המשניות בהדרגה
ע"פ הצעות ושאלות. ונספחו בראשו שני מאמרים, מאמר
ע"ד סדר הלמוד הנכון ומאחר ידיעת מהות תורה שבע"פ וסדר הקבלה
ובסופו תולדות התנאים הנזכרים במס' זו. מהרב חיים משה זילבערשוטץ
מק' ולאטשוב.

באר שלמה לקוטים באגדה ומוסר ע"פ א"ב מספרי גדולי עולם עם הוספות
מהמחבר מהדורא קמא מהרה"ג שלמה צוקער אבד"ק האלאס
והגליל. הכתבת :

Zuker Salamon Oberrabbiner NAGYHALASZ Ungaria

מדרש חב"ש טוב לקוטים מכל תורותיו ומאמריי של הבעש"ט זצ"ל מהרב
יהודא ליב אברהאם. להשיגו:

Abroham Lipot EDELENY Com. Borsod Ungaria

להתודע ולהגלות כי הם היקר עצי העולה על יו"ד עם הרבה
הוספות והגהות מכבוד אמו"ר זצ"ל נדפס פעם שנית, בי הראשונים מגודל
חשיבותם ונחיצותם ספו תמו ורבים וגם שלמים בקשו אותי למהר ולהדפיסם
כי הספר הזה ב"א כנפיו תועלת גדול למורי הוראה בישראל ולשוקדי על
דלתי התורה כי יראה מקור כל דין ושרשיו בדברי קדמאי ובתראי חוש
מהר ימצא מבוקש במחברת הנוכחי. מחיר הס' עצי העולה ח"ר 20
טשעכישא קרונין. דברי ידיכם מרדכי בן לאדאמו"ר זצ"ל בעהמח"ס ברכת
הבית ב"ח. עצי העולה ב"ח. שערי טהר על הל' נדה. ח' אברהם עה"ת.
מנוחה ושמחה ע"ט על דיני נשים, מקור הברכה. לא אשיב לשום אדם
עד שישלח לי מעות קדימה. אדרסא:

Einhorn M. Maszarik 38 MUNKACEVA.

מנורה דרשבועון לספרות מדע, לתולדות חכמי ישראל ולעניני היהדות
מחירו לשנה 10 זהובים בחו"ל דולר 30 סנט. הכתבת:

Red. Menorah Cegielniana 26 LODZ.

תורת אבות מס' אבות עם ארבעים וחמשה פרושים טובים ונעימים מהרה"ג
אברהם ישכר דוב לעווין מק' בראד, להשיגו:

Rabin Abroham Lewin Szkolno 12 BRODY Polonia.

עילות של היום תי' עה"ת בדרך פשט פלפול ודרוש מהרה"ג ר' שלמה
דאמיניץ מק' וויעליצקא.

רמזי אלול רמזים על חודש אלול ע"פ דרכי החסידות עם קונט' הבאה
לפרקים על פרקי אבות מהרה"ג הנ"ל.

אוצר התורה לתקנת בני בהלכה אגדה דרוש ושו"ת. המתחדשים במשך
החודש יולי פעם בחודש העורך הרה"ג שושן הכהן ס"ט.
מחירו לשנה 30 פראנק ובחו"ל 2 דגלר. הכתבת:

Chochan de R. Kh. Cohen Djerba (Tunis)

בנדר אבות לתולדות ולספרות בהשתתפות גדולי הרבנים וטובי הסופרים
מחירו לשנה 2 דגלר. כל ספר הנשלח להמערכת יודפס לו מנורה הכתבת:

Red. Jajne Zalkiewska 25 LWOV

חדשות מעולם היהדות.

יום עלות המלך קרל השני על כסא המלוכה בראמני הגדולה הוא יום טוב גם בעבור כל היהודים. זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו. חברי הפרלמנט היהודים ובראשם הרב הכולל דר' נימירובר לקחו חלק בהשיבה של מעלה בהפרלמנט בהענין הזה. הציר מר דר' עבנער דבר בשם הפרלמנטרים היהודים. הסנטור הרב הראשי דר' נימירובר שלח להוד מלכותו ברכת מלגמה בשם כל הרבנים מהארץ הזאת.

גם בשנה הזאת השתדל הרב הראשי דר' נימירובר אצל שר ההשכלה שהבחינה בבתי ספר העברים לא תהי' ביום השבת.

בעת שהצורר היהודים הידוע קווא חרף וגרף את דת היהודים בהפרלמנט, תומ"י ביום השני ציר ישראל הרב הכולל דר' נימירובר נאם נאום בהסנט נגדו גם צירים אחרים יהודים ואינם יהודים מחאו נגד החירוף הזאת לחלל דת הישראלי בהפרלמנט.

ע"פ החוק החדש הרבה רבנים נקראו ליקח חבל בועדי העיר והמחוזות. בעיר הבירה באקארעשט, הרב הראשי דר' נימירובר נקרא להיות יועץ בועד המחוז והרב דר' אלפערן בועד העיר. בקישונוב הרה"ג מר יהודא ליב צירלזאן, במשערנאוויץ הרב הראשי דר' מארק, בסאדאגורא הרב משה לנדא, בהארלוי הרב מענדל ראבי נאוויש וכו'. בכ"ז נשארו הרבה ערים שלא נקראו הרבנים להמשרה הזאת שיש להם הזכות מצד החוק. הסנטור הרב הראשי דר' נימירובר דיבר בענין הזה בישיבת הסנט.

ע"פ החוק החדש שקבלו אותו לע"ע בסנט שאין שום חרות למוסדות הצדקה ולקבוצי כספים לשם מצוה רק הכל צריך להעשות תחת השגחת קאמיטע אפיציאלי לעניני הצדקה, עלתה ביד הסנטור הדר' נימירובר שהקהלות תהינה יוצאות מן הכלל הזה ותהי' להן הרשות לעשות כל מה שנחוצן להן גם בעתיד. קבלו בהסנט גם ההצעה של הדר' נימירובר שבהקאמיטע האפיציאלית יקחו חבל

הכמרים מכל דת ודת וביניהם גם הרבנים מהקהלות שאוכלוסיהן היהודים מרובים.

ברכת מז"ט וגדא טבא לכבוד ידידי הרב הגאון האמיתי חו"פ המפורסם בחבוריו היקרים כש"ת מו"ה חיים מרדכי ראללער נ"י אבר"ק ניאמין. ליום הביאו את בתו המושלמת מרת טאבא תחי' תחת צל חופת דודים עב"ג החתן המושלם במעלות כמר אברהם צוויבעל שיחי'. יתן השי"ת שיחי' בשעטומ"צ ולבנין עדי עד.

אברך בברכת מז"ט לבבית את ידידי הרה"ג התו"ב כש"ת מו"ה יוסף צבי כ"ץ נ"י רב וחבר לוועד הרבנים דפה בוקארעסט ואח"כ כב"ב היק' שיחי' לארוסי בתם המושלמת מרת פרידא תחי' עם החתן העלם המושלם כמר זלמן גראסמאן נ"י. יהא רעווא שיחי' בשעטומ"צ ולקשר של קיימא ויזכו לראות בהם ובכיו"ת שיחי' רב תענוג ונחת.

לתולדות הרבנות בבוקרשט. (המשך)

אמנם, אף לפני התמנותו הראשית של ר' משולם זלמן, לא היתה קהלת בוקרשט בלי מנהל דתי. נראה הדבר שהדין ר' עוזר מנחם מנדל בן הרב מברלד, שמש בתור מורה צדק עוד קודם סוף שנת תר"ג. ואם הרב מפלוישט ר' דוד מודל הי' בא כפעם בפעם לעיר הבירה בלי ספק לא היו קוראים אותו אלא לענינים יוצאים מן הכלל שר' עוזר הנ"ל לא היה יכול לפתור אותם בעצמו.

אבל גם מזלו של ר' משולם זלמן גרם שלא יאריך ימים על כסא הרבנות בבוקרשט. אך עברו ארבע שנים מאז שנתמנה ע"י הראשים (אלול תר"ג). וועד הקהלה התאסף לדון על התפטרותו. מה און מצאו טובי העיר עמי הארצות ברבם הזקן, אין אנו יודעים. אחת ידוע לנו: שבישיבת ראשי הקהל מיום 9 ינואר 1848 (תר"ח) קימו את כתב הפטורין שלו ממשרת הרבנות. הנה מה שמצאתי רשום בפנקס הישן על אודות הענין הזה:

9 גענארו 1848. „בעשטעיגט המכתב מהרב דפה ר' משולם

זלמן כפי השואי (!) אז הרב האט גיגעמין מקע"י 116 (אדומים)
 וליסע מכאן עם פאמיליע שלו ושלא יהי' לו רשות לעולם לבוא
 בהתורה בתורת רב ולא לעשות איזה תחבילה להיות בכאן רב ומ"ן.
 ואנחנו ח"מ קבלנו המכתב הנ"ל אם רעכט כפי מיר זענין מעדיי
 לארין (בחירי הקהל) שנה זו" נא'... נא'...

איש לא בא על החתום, כנהוג. אעפ"כ, ברור לנו שר' משולם
 זלמן עזב את משמרתו באמת בזמן ההוא. הוא נדרד ליאסי, שהיתה
 אז עיר ואם בישראל ומרכז רבני חשוב, ושם נפטר באותה שנה ממש.
 קברו סמוך ל"אהל" הגאון ר' מרדכי ב"ר משה חיים, ועל מצבתו
 חרותים הדברים דלקמן:

פ"נ איש רב פעלים מגזע
 תרשישים ומצוקי ארץ
 גודרי גדר ועומדי בפרץ
 הרב הגדול מו"ה משולם
 זלמן אשר חי' אב"ד בק"ק
 באקרעשט בהרב המאה"ג
 מו"ה משה אפרים אשר
 חי' אב"ד בק"ק קאליש ותמו
 ימי שני חייו פה ער"ח
 תמוז תר"ח תנצב"ה.

לאחר שנתפטר ר' משולם זלמן ממשרת הרבנות בבוקרעשט
 נתקבל כאן ר' לוי יצחק פרנקל, שהי' גם הוא יחסן "מגזע תרשישים":
 נכדו של ה"חכם צבי", ר' ישראל בעש"ט, ה"קדושת לוי", ור' חיים
 משרנוביץ בעל "סדורה של שבת" ו"באר מים חיים" על התורה.

דר' מאיר בן אברהם הלוי

בוקרשט.

לוי.

בדין ערות שבטלה מקצתה בטלה כולה.

הנוב"י במה"ת בח' אה"ע בסי' ע"ו בדה"מ ויותר מזה אמינא כתב
 ז"ל דגוף דין זה דנמצא אחד מהעדים קרוב או פסול שעדות כולם בטלה
 יש לנו לעיין בו אם שייך בדיני קדושין וכבר דברתי לעיל שגוף הדבר

שפסקו כרבי נגד ר' יוסי וכר"נ נגד שמואל רבו הוא נגד כללי הש"ס ואמנם אחרי שהקדמונים אחזו שער והרי"ף והרא"ש נתנו טעם שהלכה כר"נ בדיני וכבר תמהתי לעיל שזהו נגד ר' ששת חבירו אבל לא נגד שמואל רבו וכו' וא"כ בגיטין וקידושין למה נכריע כר"נ נגד שמואל ובשלמא לשיטת התוס' שם במכות דף ו' ע"א בדה"מ ר' יוסי וכו' שחילק בין ד"ג לד"מ הוא משום שבד"מ בשנים גופיהו אין לנו ראיה שאם נמצא עד אחד קרוב או פסול שגם עדותו של השני בטל שהרי גם עד אחד מחייב שבועה ולכן מחלק ר' יוסי בין דיני נפשות לדיני ממונות א"כ בגיטין וקדושין שאין עד אחד מועיל מודה ר' יוסי עצמו שאם נמצא אחד קרוב או פסול שעדותן כולה בטילה אפילו הן מאה אבל לשיטת רש"י שהטעם הוא דבד"נ כתיב והצילו העדה וזה לא שייך בגיטין וקדושין וא"כ ר' יוסי סובר בגיטין וקדושין שתתקיים העדות בשאר ושמואל אמר הלכה כר' יוסי ואף שהלכה כרב נחמן בדיני מ"מ הלכה כשמואל באיסורי ונימא שבגיטין וקדושין תתקיים העדות בשאר עכ"ל.

ולענ"נ שדברי הנוב"י אלו לכאורה צריכין עיונא רבה וכיון שזכותי לראות את דברי הדר גאונים בירחון הנעלה היוצא בירושלים „קול תורה" בעובדא דהוא בקדושין ולכן הרהבתי עזו בנפשי לכתוב להדר גאונים את דברי הנוב"י משום שהם תמוהין מאוד ועל דברי אלו שכתב הנוב"י הוא היסוד והבסיס שבנו עליהם המחמירין והרבה עגונות נשארו ולולי דבריהם ראיתי פה לכתוב בענין זה רק להלכה ולא למעשה משום דאמרינן בגמרא במכות ו' במשנה ומה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטילה אף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה מנין אפילו מאה ת"ל עדים אמר ר' יוסי בד"א בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיים העדות בשאר רבי אומר אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות ופי' רש"י אחד ד"מ נמי עדותן בטלה ואמרינן שם בגמרא איתמר א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ורב נחמן אומר הלכה כרבי וכן פסק הרמב"ם בפ"ה ה"ג מה' עדות שאם נמצא אחד מהן קרוב או פסול בטלה העדות בין בדיני ממונות בין בדיני נפשות וכתב שם מרן הכ"מ ז"ל לאחר שהביא את המקור מהגמרא מכות דף ו' את הפלוגתא דר' יוסי ורבי שהלכה כר"נ דפוסק כרבי משום דהלכתא כוותיה בדיני ואע"ג דשמואל רביה הוה מ"מ הלכה כר"נ משום דרבינא דהוא בתרא מוקי בפ"ק דסנהדרין ט"ז שר"מ כר"י ס"ל ורבנן כרבי אלמא הלכה כרבי וכו"כ שם הרדב"ז והגהות מ"מוניות באות ב' וכו"כ שם הל"מ עש"ה וכו"כ שם הר"ח שהלכה כרבי משום דרבא מפרש לטעמיה והמחבר בה"מ בסי' ל"ו סע"א כתב עדים רבים שנמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה וכתב שם הש"ך בסע"ק ג' בשם רבינו פרץ דצריך לברר עדים בגיטין וקדושין דאל"כ רגילות הוא שעומדים שם קרובים ופסולים ועדותן בטלה וכן נהגו העולם והקצה"ח באות א' שם הביא שאם שניהם היינו הקרובים והפסולים והכשרים כווננו להעיד או לא כווננו

להעיד ה' נמצא אחד מהם קא"פ ועדותן בטילה ולכן ראוי ונכון לכל מס"ק לייחד עדים בשעת הקדושין וכו' והביא שם את הריטב"א דקדושין וז"ל דבקדושין לא בעינן אתם עדי מיהו כל היכא שיש באותו מעמד כשרים ופסולים או קרובים צריכין לייחד עדים דאם לא כיון דאיכא עד פסול ביניהן עדות כולן בטילה ואע"ג דאמרין להו למחזי אתיתון היינו דוקא בד"מ ובד"נ שאין העדות מתקיימת עד שבאו לב"ד ושעת ראייה לא חשיב עדות אבל הכא בקדושין אין העדות באה לאמת הדבר בלבד אלא אפילו ידעינן דהכי קושטא דמלתא שקידשה אינו מקודשת בלא העדות וגוה"כ הוא וכיון דאיכא צירוף פסולי עדות עמהם עדות כולן בטילה דומיא דבעלמא כשיש צירוף פסול כשבאין לב"ד להעיד שעדות כולן בטילה וכן הורה הלכה ולמעשה וכו' עש"ה.

ולענד"נ דהא דאמרין אם האי דינא דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה תליא אם אנו נפסוק כרבי שם במכות דף ו' דהוא סובר דגם בדיני ממונות עדות כולן בטילה ולכן אף בעדי קדושין כן הוא או אם נפסוק כר' יוסי דסובר דדוקא בד"נ אמרין עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה אבל לא אמרין כן בד"מ וממשמעות הרמ"א בהגה בסי' מ"ב סע"ד באה"ע שכתב דעדי קדושין א"צ דרישה וחקירה משמע דעדי קדושין כעדי ממונות דמיא וכמו שפסק הרמב"ם בפ"ג ה"א מה' עדות דדוקא בדיני נפשות בעי העדות דו"ח אבל לא בדנ"מ ולפי"ז אין העדות בקדושין בטילה אך מצאתי שהב"ש באה"ע בסי' קל"ג סעק"א הביא את אשר כתב הר"ן בפירוש שדיני אישות דומין לד"נ עש"ה ולפי"ז יש לחלק ולאמר שאעפ"י שקדושין דומין לדיני נפשות בכל זה לענין דו"ח יש להם דין ממון משום דבממון גם כן צריכין לדרוש ולחקור מן התורה וכמו שאמרו בגמרא סנהדרין ב': אלא משום שלא תנעול דלת בפני לוין אמרו חז"ל שד"מ לא בעי דו"ח וכיון שגם בקדושין שייך נעילת דלת וכמש"כ הריב"ש בסי' קצ"ג הביאו הב"ח באה"ע בסימן מ"ב בדה"מ וכתב הריב"ש משו"ה עדי קדושין לא בעי דו"ח אף שקדושין דומה לד"נ ואמרין בהו לכו"ע דאם אחד מהם קא"פ עדות כולן בטילה והב"י בטור אה"ע בסי' י"א הביא בשם הרשב"א בתשובה סי' קי"א בח"ג שעיקר הדין להלכה ולמעשה דעדי קדושין א"צ חקו"ד משום דהשתא מיהת אדיני נפשות קא מסהדי וכו' וכן כולהו סוגיות משמע ודאי דלא בעי חקו"ד בעידי גיטין וקדושין אלמא דבגיטין וקדושין לתנייהו בדו"ח דאף הם כד"מ משום דבדידהו נמי איכא נעילת דלת וכו' עכ"ל עש"ה הרי יש לצדד ולאמר דעדי קדושין בעקרים דמי לד"מ משום דהשתא מיהת לאו אד"נ קא מסהדי והב"ש באה"ע בסי' מ"ב סעק" י"ב הביא בשם המרדכי שלענין דרו"ח קי"ל שקדושין דומה לד"מ וא"כ אם נאמר שעדי קדושין א"צ דרו"ח ש"מ דדומים לגמרי לד"מ עכ"ל ועיין בשו"ת בית אפרים באה"ע בסי' מ"ב ובשג"א שפלפל שם גם עדי נשים דומים לד"מ או לד"נ והנה אפילו נאמר דעדי קדושין דמי לד"מ מ"מ הא אנן קי"ל דגם בדיני

ממונות אם נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה וכמו שביארתי לעיל והגאון רעק"א בתשובותיו בסי' צ"ד כתב דכל הפוסקים ראשונים ואחרונים פסקו כרבי דגם בד"מ אם נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדות כולן בטילה והביא שם ראיה מהא שכתב הרמ"א ז"ל שפסק באה"ע בסי' מ"ב דאין חוששין לקדושין בעד אחד ש"מ דסובר דקדושין דומין לד"נ וכן מבואר שם בח"מ בסע"ק ו' ובב"ש בסע"ק ח' דבעדי קדושין אמרינן גם כן דעדות כולן בטילה בנמצא אחד מהם קא"פ וכמו שהביא התוספות במכות דף ו' בדה"מ שמואל עש"ה. (המשך יבא)

ישעי' יוסף מארגאלין

ראב"ד בברוקלין מחבר ספרי דרושי ותפארת
מהרשי"ם ג"ח שו"ת הלכה ואגדה.

לז.

הרהורים ובאורים.

פסחים ד' אייבו קיים. א"ל אימא קיימת וכו'. עיין פרש"י ז"ל: וי"א בניחותא היה משיבו רב על מי שאינו שואל, כדי שיבין מן הכלל וקשה בעיני לומר שיוציא רב דבר שקר מפיו. ע"כ.
ומאי קושיא, דילמא ומשום ומוציא דבה וגם שלא לצערו ולא יבין מהר להדיא ויוצא לבו אמר הכי?

ואפשר לומר, משום דמצינו, שרב הי' מקפיד והיה נוהר מלהוציא דבר שקר מפיו אפילו במקום שמותר לשנות וכגון מפני דרכי שלום ואפילו לעשות שלום בין איש לאשתו, כדי שלא ירגיל עצמו בכך, וכדאמר לי' רב לחייא בריה — יבמות ס"ג — את לא תעביר הכי, שנאמר למדו לשונם דבר שקר וגו'.

שם, בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק, המשכיר בית לחבירו, בחזקתו בדוק, או אין חזקתו בדוק? וכו' אמר ר"נ בר יצחק תניתוה: הכל נאמנין וכו', מ"ט מהימני? לאו משום דחזקתו בדוק, וכו'.

ולענין הלכה, כתב הב"ח הנה בהגהת מיימוני משם רא"ם ושאר גאונים מחמירין, דכל תיקו דאיסורא לחומרא ואפילו בדברי סופרים, וצריך עיון, דשמא דוקא, היכא דאסיקנא בתיקו, אבל הכא ר"נ בר יצחק פשיט לה להתירא, אע"ג דדחינן לה, מ"מ לא שבקינן למאי דפשיט ליה לר"נ בר יצחק מקמיה דחוי בעלמא דקאמר עלה, גם הרמב"ם ובעל המאור ורי"ץ גיאות ועוד כולם פסקו להקל — והכי נקטינן.

ועיין גדה כ"ד כה"ג: בהמה גסה יולדת לתשעה, יולדת לשבעה או לא ילדה? אמר ר"נ בר יצחק, ת"ש: הימנו ולמטה אסור, לאו אגסה,

ושקיל וטרי בגמרא כהאי גונא דלעיל בפסחים — ויש מהמפרשים שאומרים דבעיא היא דלא אפשר. אע"ג דלא אסיקנא בתיקו, ועיין בתנא שור יו"ד סי' י"ג. אות ט"ו דתמיה לי' על הפרישה והסוברים עמו' וכתב דמחורתא דאישתמיטת' להו להנך רברבתא הך בעיה דגמרא דנדה אבל באמת לפי דברי הב"ח הנ"ל אין שום תמיה, כיון דלא סלקא הגמרא בתיקו ורב נחמן בר יצחק פשיט ליה מפשט, ואע"ג דדחינן לה מ"מ, באופן דחי עד יום ח' נוכל לסמוך אדרב נחמן בר יצחק, ולא לומר דאישתמיטתא להו גמרא מפורשת.

שם ה', שאני הכא, דאמר לא ימצא, ולכן אזלינן לחומרא אף להמ"ד דהנ"ל לכמ"ד — ולקמן דף ה' שאני הכא, דאפקי' רחמנא בלשון לא ימצא, ואזלינן לקולא, לומר דוקא מי שמצוי בידך, יצא זה שאינו מצוי בידך. שם ע"ב, תוס' ד"ה לא אמרינן מתוך, דאי אמרינן מתוך שרי, אע"ג דבעינן צורך היום קצת, הכא מה שמבער הוי צורך. עיין בר"ן ד"ה הנמצא דכיון דנפיק ידי חובתו בבטול ליכא צורך היום קצת — וזה לסעמיה, דעיקר בדיקה וביטול הוא כפירוש רש"י ז"ל, משום שלא יעבור בכל יראה וזה די בביטול, אבל דעת התו' שלא יבא לאכול, או הביעור הוא צורך היום קצת.

שם ז', פסח וקדשים מאי איכא למימר? ומפרש רש"י ז"ל, הבעלים נצטוו, דכתיב וסמך ידו ושחט. עיין בהגהות רב פריינקיל ז"ל ובהגהות הרש"ש ז"ל, ומלבד זאת, מפורש בפסח עצמו ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל, ששלוחו של אדם כמותו? ואולי אפשר לומר, שקושית הגמרא מפסח וקדשים היא לא מברכת השחיטה פריך אלא מברכת אכילת פסחים וקדשים ומתרץ הגמרא, אין הכי נמי, כלומר שמברך אקבוצ' לאכול את הפסח לאכול את הובח.

הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' חו"מ כתב אוצרות יין ושמן שאינן צריכות בדיקה, דוקא כשאינו מסתפק מהם, אבל במסתפק, משמע דצריכין בדיקה. והראב"ד ז"ל השיג, עיי"ש. ולולי דמסתפינא להכניס ראשי בין ההרים הגדולים אמרתי, כי מסקנת הגמרא לקמן ח' ע"ב, מוכח כדעת הרמב"ם ז"ל, דאמרינן הכי קאמר וכו', ואוצרות יין ושמן נמי אין צריך בדיקה, ובמה אמרו שתי שורות במרתף? מקום שמכניסין בו חמץ ובמסתפק ואחרווייהו קאי, על אוצרות יין ואוצרות שמן דתני מעיקרא, וכנראה מזה דהדרה הגמרא מהסברא דלעיל ע"א ששמן יש לה קבע לאכילה, והעיקר כהרמב"ם דתלי במסתפק או לא מסתפק. — (עוד יבא)

מנשה מרגליות, ברוקלין.

לח.

מס' בכורות כ"ו, בעי ר' ינאי התולש צמר מעולה תמימה מהו וכו' דחטאת ואשם כו' כיון דלכפרה אתי לא משהו להו דבכור ומעשר וכו'.

כי תבעי לך דעולה וכו' או דלמא כיון דעולה נמי מכפרא אעשה לא משהו להו. ע"כ ע"ש היטב, ולא איפשטא, וכן פסק הרמב"ם בפ' א' מה' מעילה הלכה יו"ד שלגבי עולה הוא ספק ע"ש, ולכאורה קשה מאי קמבעי' ליה הא יש למפשט ממתניתן מפירשת במס' ערכין דף כ"א ע"א וז"ל המתניתן חייבי ערכין ממשכנין וכו' חייבי חטאות אין ממשכנין, חייבי עולות ממשכנין וכו' ופירש"י שם אע"ג דעולה מכפרת אעשה הואיל ולאו חובה היא עליה לא חשיב ליה כפרה ואתי לאשהוי' ע"ש ועי' בפירוש המשניות להרמב"ם במשנה זו, הרי מוכח בפירוש שבשביל כפרת העשה לא יחיש אותו לאשהוי', וא"כ מאי קמבעי' ליה וצ"ע גדול לכאורה, — וגם על הרמב"ם יש לתמוה ולעיין דפוסק בה' מעשה הקרבנות פ' י"ד הל' י"ז דממשכנין וגבי צמר עולה פוסק שהוא ספק ודו"ק.

מס' בבא בתרא קמ"ג: ההוא דאמר נכסי לבניי הוה ליה ברא וברתא מי קרי אנשי לברא בני, א"ד לא קרי וכו' ת"ש ובני דן חושים כו' ובני פלוא אליאב כו' ההוא דאמר נכסי לבנאי הוה ליה ברא ובר ברא קרי אינשי לבר ברא, ברא, או לא, ע"ש ופירש"י ובר ברא, בן של אותו בן, או של אחר שמת, ובד"ה מי כו' או לא קרוי ליה ברא והאי דקאמר לשון רבים היינו כדאמרן לעיל ובני פלוא אליאב, ע"ש, וקשה ליה בשלמא בבן של אחר שמת דמדיון תורה הוא יורש שיין שפיר האיבעי' דאיכרי לבר ברא ברא א"כ אין להוציאו מחזקתו ד"ת המגיע לו חלק ירושה, ואי לא קרי לבר ברא בע"כ דעתו הי' על בנו לחוד וכדאמרן ובני פלוא אליאב, — אבל במאי דפירש"י בן של אותו בן מאי קא מבעי' ליה כלל, לו יהא דקרי לבר ברא ברא, מ"מ הא כבר פשטנון מבני פלוא אליאב דגם לבן אחד קרוי בני, וכיון דלדידן מסתפקא בדעתו איך הי' אם כונתו הי' גם על בן הבן, או על הבן לחוד ודאי אין לנו כח להוציא מספק וליתן לבן הבן שאינו יורש ע"פ ד"ת ומאי קא מבעי' ליה כלל, גם אי תפס מפקינן מני' בע"כ בכה"ג, והנראה ליישב דאיתא בש"ע ח"מ סי' רמ"ח סי' ז' אמר כל נכסי ליורשי והי' בשעת נתינה בת אחת, ואח"כ נולדו לו בנים זכתה בהן הבת דלא הי' כונתו רק על היורשים שהי' לו בשעת הנתינה, ע"ש, ואיתא בגמרא ב"ב האומר נכסי לפלוני ומת פלוני בחיי הנותן יחזיר לנותן, דלו ולא ליורשיו, ולפ"ז שפיר מצינו נ"מ בההיא דאמר נכסי לבני והוה ליה בן של אותו בן וכגון יעקב שאמר נכסי לבני, והו"ל בן אחד ראובן, ולראובן הי' לו בן ששמו משה, וכגון שפירש יעקב בהדיא בשעה שאמר נכסי לבני, ולא להיורשים, א"כ למ"ד האומר נכסי לפלוני ומת המקבל בחיי הנותן כנו' דמסתמא נמי חוזר להנותן, דלו ולא להיורשים קאמר, ואחר אמירת יעקב נכסי לבני נולד ליעקב עוד בן אחד שמו שמעון ומת משה בן ראובן, ואחר מת יעקב, ובא שמעון בן יעקב לקבל לו חלק ירושתו המגיע לו מן התורה מאביו, וטוען ראובן שכשאמר יעקב נכסי לבני עדיין לב נולד שמעון ואינו מגיע לשמעון כלום, מטעם דלא הי'

כונתו אלא על היורשים שה' לו בשעת הנתינה, וטוען שמעון קרי אינשי לבר ברא, ברא, וא"כ שפיר יש לפרש כוונת יעקב בשעת הנתינה גם על משה בן ראובן, וכיון שמת, חזר חלקו ליעקב ועכשיו עכ"פ מגיע לו חלק משה בן ראובן שחזר ליעקב חצי מחלקו, ואין לראובן כח להוציא מדין תורה באמרו שכונתו לא הי' רק על ראובן לחוד, דקרי אינשי לברא בני בלשון רבים, דאדרבא כיון דיש לפרש ג"כ על בר ברא ויש לפרש כן כדי להעמידו בחזקת שמעון שהוא יורש מן התורה עכ"פ שהוא חצי חלק משה בן ראובן ודו"ק.

מס' פרה, משנה ז': וז"ל לא היתה פרה רוצה לצאת אין מוציאין עמה שחורה, שלא יאמרו שחורה, שחטו, ולא אדומה, שלא יאמרו שנים שחטו ובתוס' יו"ט ד"ה שלא וכו' ושחט אותה ולא אותה ואת חברתה, וא"ת כיון דדייק אותה דושחט אמאי מצטריך שלא יאמרו, ולא מדייק נמי אותה דוהוציא, הא מילתא מתרצה בגמ' — יומא מ"ב ע"ב — דת"ק ר"ש היא דדריש טעמא דקרא ע"ש, ומזה הי' כצ"ע על הרמב"ם שבפ"ד מה' פרה הל' א' וב' כתב לטעמא דת"ק, ובמקומות הרבה פוסק דלא כר"ש, והכ"מ לא העיר בזה כלל, והי' נראה לומר דלק"מ, לפי מה שפסק רבינו בסוף פ' הנ"ל הל' י"ח שחט את הפרה ונשחטה בהמה אחרת עמה וכו' כשרה, ומסיק שם הכ"מ דצ"ל דגרסת רבינו בגמ' חולין ד' ל"א ע"ב נשחטה בהמה אחרת עמה לר' נתן שתיהן כשרות וכו' פשיטא, ס"ד ושחט אותה א' רחמנא ולא אותה ואת חברתה, ואפי' בהמת חולין נמי קמ"ל, הרי לגרסא זו מוכח דלר' נתן לא משמע לי' למדרש מאותה, רק דומי' דידה, דהא לדידה' שפיר הוה מצי למדרש אפי' לבהמת חולין וכגון דשחטה שלא בכונה, דלא מפסל מטעם מלאכה, אלא בעכ"ל דלא משמע לי' למדרש אלא דומיא דידה דוקא, ואולי מטעם סברת התוס' גמר' חולין ד' ל"ב ד"ה אבל כו' דהקשו מדאמרינן בזבחים וכפר עליו ולא על חברו, חברו דומיא דידה ל"ש ולפ"ז ודאי לית לן לדחקי ולאוקמי מאן ת"ק ר"ש היא דדרש טעמא דקרא דלא כהלכתא, אלא דשפיר מתפרש דת"ק ר' נתן היא דס"ל דלא משמע למידרש מאותה רק דומיא דידה, והוצרך להני טעמי' ובע"כ צ"ל דעולא דיומא ד' מ"א ע"ב פליג ארבא בגמ' דחולין שם וס"ל דגם לר"נ משמע למדרש גם לבהמת חולין, ובתי' התוס' אקושי' דזבחים לשם ע"ש, משום זה הוכרח לדחקי' ולאוקמי מאן ת"ק ר"ש היא ודלא כהלכתא, אבל רבינו שפסק כרבא נגד עולא, ות"ק ר' נתן הוא ודאי הוצרך להנך טעמי', וכן מורה כונתו ולשונו בריש פרה אין שוחטין ב' פרות אדומות בפעם א' שנאמר ושחט אותה לפניו, ונראה הכונה ברור.

יוסף טובי' הלוי

ראב"ד, דכל ק"ק הספרדים מטורקיא, ברוקלין.

לט.

(סוף מחוברת ט"י אות ל"ב)

4) „למיכל פירות גינוסר“, כך הגירסא במסכת ברכות לפנינו, אמנם במסכת עירובין הגירסא: „פירי דגינסר“.

בכתב־יד מינכן ממסכת עירובין הגירסא: „פירות גנוסר“, כמו במסכת ברכות, וכן בפרוש רש"י על מסכת עירובין נראה שהי' לפניו הגירסא כמו במסכת ברכות, גם כאן אי־אפשר לי לדאבוני לחכריע בין הנוסחאות. לדעת מה זה „גנוסר“? עיין בספר „ארץ ישראל ושכנותיה“ להחכם י. ז. הורביץ (וינה תרפ"ג) בערך „גניסר“.

5) בנוסחא שלפנינו במסכת ברכות: כי הוינן בי מאה, מנקטינן ליה לכל חד וחד עשרה עשרה; וכי הוינן בי עשרה, מנקטינן ליה כל חד וחד מאה מאה. חוץ מנוסחא זו יש לנו עוד שבעה נוסחאות אחרות ואלו הן: א. במסכת עירובין לפנינו: „כי הוינן בי מאה, הוה מנקטינן לכל חד וחד עשרה עשרה; כי הוינן בי עשרה, הוה מנקטינן לכל חד וחד מאה מאה“.

ב. בכתב־יד מינכן ממסכת ברכות ועירובין: „כי הוינן בי מאה, מנקטינן ליה עשרה עשרה; וכי הוינן בי עשרה, מנקטינן ליה מאה מאה“, כן הגירסא גם במסכת ברכות דפוס סונצינו רמ"ד, וינציאה ר"פ, בזיליאה של"ח, קרקא שס"ב.

ג. בכתב־יד פריס ממסכת ברכות: „כי הוינן בי עשרה, מלקטינן ליה מאה מאה; וכי הוינן בי מאה, מלקטינן ליה עשרה עשרה“.

ד. בכתב־יד אקספרד ממסכת עירובין: „כי הוינן בי מאה, מנקטינן מאה מאה“, וכן הגירסא גם בספר „בית נתן“ הכולל שנוי נוסחאות ממסכת ברכות שהועתק מכתב־יד ישן הנכתב על קלף הובא ממצרים, ויצא לאור עם הערות על־ידי החכם נחמן נתן קורניל (וינה 1854). החכם קורניל העיר שם שגם במסכת עירובין מהכתב־יד הנזכר הגירסא: „כי הוינן בי מאה, מנקטינן מאה מאה“.

ה. במסכת עירובין דפוס פיזארו המובא בספר „דקדוקי סופרים“ הנוסחא: „כי הוינן בי מאה, הוה מנקטינן עשרה עשרה; כי הוינן בי עשרה, הוה מנקטינן מאה מאה“, כן הגירסא גם במסכת עירובין דפוס וינציאה רפ"ב, וינציאה ש"ו על־ידי יוסטיניאן, בזיליאה של"ח, קושטא של"ד, אמסטרדם ת"ד על־ידי בנבנשתי.

ו. במסכת עירובין דפוס סלוניקי רפ"ב הגירסא: „כי הוינן בי מאה, מלקטינן ליה עשרה עשרה; וכי הוינן בי עשרה, מלקטינן ליה מאה מאה“. ז. בספר „אור זרוע“ להרב יצחק ברבי משה מוינה, הלכות סעודה סימן קס"א (זיטאמיר 1862 צד 54) הנוסחא: כי הוינן בי עשרה, מלקטינן ליה [כל חד וחד מאה] מאה; כי הוינן בי מאה, מלקטינן ליה עשרה

עשרה". המלות: "כל חד וחד מאה" אשר סגרת, נוספו בספר "אור זרוע" מהמוציאים לאור, אבל ב"אור זרוע" המקורי לא היו.

להכריע בין הנוסחאות הרבות עלי לספר מקדם מה שספר לנו רבה בר בר-חנה, ואחר כך נראו ממילא את "הנוסחא הנכונה."

רבה בר בר-חנה ספר: כאשר הלכנו — רבה בר בר-חנה וחבריו — בתריה דרבי יוחנן* לאכול פירות גנוסר, היה הדבר כך: כאשר היינו אצלו — אצל רבי יוחנן — מאה תלמידים אספנו לו כל אחד ואחד מאתנו, עשרה עשרה פירות; כאשר היינו אצלו עשרה תלמידים, אספנו לו כל אחד ואחד מאתנו, מאה מאה פירות.

אנו רואים איפוא שהתלמידים אספו את הפירות ונתנו אותן לרבן, לרבי יוחנן, והוא אכל אותן. ואח"כ אמר: "שבועתא דלא טעים לי זיונא". אם גם התלמידים אכלו פירות גנוסר, לא ספר לנו רבה בר בר-חנה, אמת, הוא אמר: "כי הוה אזלינן בתריה דרבי יוחנן למיכל פירות גנוסר", אבל זהו רק כלל, אולם הפרט, אם אכלו, והיאך אכלו, זאת לא אמר. אנו למדים להלן שם במסכת ברכות: "רבי אבהו אכיל עד דהוה שריק ליה דודבא מאפותיה, ורב אמי ורב אסי הוו אכלי עד דנתור מזייהו, רבי שמעון בן-לקיש הוה אכיל עד דמריד", אבל זהו ענין בפני עצמו, ורבה בר בר-חנה לא ספר זאת, וענין זה בא רק דרך אגב, ואם נאמר שרבה בר בר-חנה ספר גם זאת, גם אז יכולים אנו לומר, שכאשר ספר את המעשה מרבי יוחנן, לא התחשב עם חבריו, להודיע לנו אם הם אכלו או לא, ורק אחר כך ספר דרך אגב גם מחביריו.

לפי דברים אלו יוצא ברור שנוסחאות אלו אשר חסר בהן תיבת "ליה" אחר "מנקטינן" (או מלקטינן) הן משובשות.

עתה אומר אני שהגירסא המדיקת היא בכתב-יד מינכן, ועל-פיה צריכים אנו לתקן את כל הגירסאות, ואומר מדוע?

בנוסחאות אחדות הגירסא "מלקטינן" ולא מנקטינן". שנוי זה נתהווה מחמת אי-ידיעה, סופר אחד אשר לא ידע לכוון את המלה "מנקטינן" להענין, בעבור שלא ידע פרושה, חשב שצריך להיות "מלקטינן" ולא "מנקטינן" וכך הגיה. אבל באמת המושג של "מנקטינן" דומה להמושג של "מלקטינן". עיין תלמוד בבלי מסכת בבא-מציא (דף פ"ג) שנאמר: "ולחזי היכי נהיגי בעיר חדשה, ונחזי מהיכא קא אתו בנקוטאי", ופרוש רש"י שם: "בנקוטאי, שנחלקטו ממקומות הרבה...", ועיין ב"הערוך" ערך "נקט" א' בכתב-יד אקספרד וכן בספר "בית נתן" הגירסא: "כי הוינן בי מאה,

(* דרך מוסיי שהתלמיד ילך אחרי הרב. עיין בתלמוד בבלי מסכת יומא (דף ל"ו) שנאמר: "תניא: שלשה שהיו מהלכין בדרך, הרב באמצע, גדול בימינו, וקטן משמאלו... תרגומא רב שמואל בר-פפא קמיה דרב אדא, כדי שיתכסה בו רבו". ועיין בפרוש רש"י שם שכתב: "כדי שיתכסה בו רבו הא דקתני 'מימינו', לא שילך אצלו, אלא מאחוריו, ומיהו גדול לימין, וקטן לצד שמאל אצל גדול, ושניהם אחורי הרב ממש". עיין לעיל במאמרי אות 1.

מנקטינן מאה מאה". על גירסא זו כבר חוה את דעתו החכם רבינוביץ ב"דקדוקי סופרים". ואמר שזהו "גוזמא יותר מדאי". וחסר כאן אחר תיבת "מנקטינן" המלות: עשרה עשרה; וכי הוינן בי עשרה. מנקטינן ליה". זה רגיל בכתב־יד כי כאשר עמד הסופר אצל מלת "מנקטינן" הראשונה, חשב שכבר הוא עומד אצל השניה. ודלג בעבור זה שורה שלמה.

התיבות "כל חד וחד" (או: "לכל חד וחד") אשר חסרים בכל הנוסחאות חוץ מהנוסחא שבמסכת ברכות ועירובין לפנינו — חסרים בצדק. הם נוספו על ידי המאוחרים לפי גירסת רבנו שלמה לוריא בספרו "חכמת שלמה" (קרקא שמ"ז). ב"חכמת שלמה" אשר לפנינו חסר הגהה זו. ולפי דעתי לא רצה הרש"ל להגיה את נוסחת הגמרא, רק לפרש אותה, וכתב אחרי תיבות: "מנקטינן ליה" על גליון הש"ס שלו המלות: "כל חד וחד" (ולא: "לכל חד וחד"). וכלומר: מנקטינן ליה כל חד וחד עשרה עשרה הכונה, והמאוחרים חשבו שהוא הגיה בזה את נוסחת הגמרא, כמו שקרה כמה פעמים עם דברי הרש"ל, עיין בהקדמתו של רבינוביץ לספר "דקדוקי סופרים" ממסכת ברכות צד 23.

בכתב־יד פריס וכן בספר "אור זרוע" נתחלפו המשפטים, הסיבה לזה איני יודע, וכן נשאר עוד שנויים קטנים בין הנוסחאות, אשר כל מעתיק מרשה לעצמו לשנות, אבל זה ברור לנו עתה שהגירסא הנכונה היא בכתב־יד מינכן.

נפתלי פריעד

פרנקפורט דמיין.

מ.

"שעשועי אפרים"

מהרב מוהר"ר אפרים הלוי ז"ל בהרב מוהר"ר דובער מאיר זצ"ל מקאליש ובסוף ימיו חי מגורו בעיר ווילנאהן. נמסר לדפוס ע"י בנו הרה"ג מ' אליעזר ליפמאן הלוי אבד"ק ילאווי.

עקב (י"א י') ואת כל היקום אשר ברגליהם, זה ממנו ש"א שמעמידו על רגליו (רש"י) ובמד"ר (פי"ח) אפי' היו כלים ביד הכובס כו' ובאין ונבלעין עמהן ארשב"נ אפי' מחט שהיתה שאולה ביד ישראל כו' היתה נבלעת שנא' וירדו גו' וכל אשר להם גו' ע"ש, קרוב לומר דגם חלקם בארץ שהי' לכ"א מיוצאי מצרים כדאמרי' בב"ב והביאו רש"י פינחס (כ"ו נ"ה) נאבד ונתכוון גם הוא כדאשכחן בגיטין (נ"ז) דהארץ נתכווצה כשגרם החטא, ארץ צבי כתיב בה ע"ש, וי"ל בזה מה שטרחו המפרשים למה הוזקקו בנות צלפחד לומר (פינחס כ"ז ג') והוא לא הי' גו' בעדת קרח, ולהאמור אלמלי נמנה ביניהם לא נשאר להן כל תביעה לאחות הארץ.

בבית המערכת נמצא למכירה ספר "מנחת עני" על התורה והמצוה
ענינים יקרים מלאים מוסר ויר"ש בדרך פרדס. מחירו חצי דולר עם המשלוח.

אשרי האיש חיבור מיוסד להזהיר את בני"על האיסור בעון התחברות
לרשעים ועווריהם מהרה"ג ישעי' אשר זעליג מרגליות, ירושלים.

מגבורי החסידות ח"ר חוברת ג' רבי ברוך ממזיבון מהרב מ. י. גוטמאן
אבד"ק ליאובה :

אבן עזרא לספר ישמות נדפס עתה ע"פ ג' כ"י וע"פ נוסחאות הנמצאות
בספרים עתיקים עם הערות שונות בשם "חקנת

עזרא" ומכאן לקורות פרושי ראב"ע ז"ל לתורה ועם פי' משנה לעזרא
החוזר ושונה את כל דברי רבנו אבן עזרא בסגנון קל ומפרשם.
מאת התורני המשכיל הר' יהודה ליב פליישער מק' טימישוואר.

עמיד' שיש הספד על הרה"ג מו"ה יחיאל מיכל זצ"ל מאסטראווצי ונוסף
לזה דרוש שתי תקנות שהתקין ר' יוחנן בן זכאי מהרה"ג ר'
יחזקאל הלוי מנאשליסקי, דרוש חסד ואמת מהרה"ג נחום אש אבד"ק
טשענסטחוב ודרוש תחיית המתים מהרב משה אלתר, להשיגו :

M. Halter Ogdova 14 CZESTOCWA Polonia.

תולדות נ"ח דרושים עה"ת ולקוטים על פרקי אבות ועל איזה מס' מהרה"ג
נפתלי חיים נאטמאן ז"ל, י"ל, ע"י נכדו הרב אברהם פנחס
ווייסמאן סיפר סת"ם מק' חוראב מחירו ג' זלאטיס. הכתבת :

A. Pinkas Weisman CHYROW Polonia

חלק יעקב יפרד לשתי מהדורות, חלק הפלפולים יכול ל"ז מאמרים בפלפול
וסברא וחלק הנאומים דרשות על שבתות ויו"ט מהרה"ג יעקב
אביגדור אבד"ק דראהביטש.

חמים אלקטרי בשבת כנ"ל הרצאה אדות חמום חבשיל בשבת ע"י גוי
על תנור אלקטרי ע"י כלי שעות הנקרא עלעקטרישע
שאלטאוהר מהרה"ג שלמה פראנקפורטער רב דקה"י, "אהבת רעים" בברלין.

מישנה ברורה מס' ברכות. מברר ומבאר לתלמודים המשניות בהדרגה
ע"פ הצעות ושאלות. ונספחו בראשו שני מאמרים "מאמר
ע"ד סדר הלמוד הנכון" ומאחר ידיעת מהות "תורה שבע"פ וסדר הקבלה"
ובסופו תולדות התנאים הנזכרים במס' זו. מהרב חיים משה זילבערשוטץ
מק' זלאטשוב.

חמדת ישראל קובץ מאמרים ממעלת עם ישראל. תעודתו ופעולתו גלותו
וגאולתו. יופיע בחוברת לפרקים מהנ"ל חוברת א' מחירו
10 סענט. הכתבת :

Ch. M. Silberschutz ZLOCZOW.

באר שלמה לקוטים באגדה ומוסר ע"פ א"ב מספרי גדולי עולם עם הוספות
מהמחבר מהדורא קמא מהרה"ג שלמה צוקער אבד"ק האלאס
והגליל. הכתבת :

Zuker Salaman Oberrabbiner NAGYHALASZ Ungaria

מדרש ריב"ש טוב לקוטים מכל תורותיו ומאמריו של הבעש"ט זצ"ל מהרב
יהודה ליב אברהאם. להשיגו :

Abroham Lipot EDELENY Com. Borsod Ungaria

חק לישראל ח"ב קובץ מכל דיני ערב פסח שחל בשבת והוספת נחוצות
להס' חק לישראל ח"א מלוקט מש"ע ופוסקים מהרה"ג ר'
ישראל וועלץ רב דחברה ש"ס ותופס ישיבה דקה"י בודאפעסט.

מתוק מדבש חלק שלישי דרושים נחמדים לכל עתות השנה מהרה"ג ר'
גדלי' סולווערסטאן אבד"ק וואשינגטאן
בסוף נבחר חלק שני דרושים כנ"ל מהנ"ל.
נחלי אש דרושים כנ"ל מהנ"ל.

תפארת גדולה שו"ת מגאונים וקדושים נדפס מכת"י. להשיגו :

H. Gelernter Kolgfaia 2 ZAMOSZ z. Lud.

מנורה דו-שבועון לספרות מדע, לתולדות חכמי ישראל ולעניני היהדות
מחירו לשנה 10 זהובים בחו"ל דולר 30 סנט. הכתבת :

Red. Menorah Cegielniana 26 LODZ.

תורת אבות מס' אבות עם ארבעים וחמשה פירושים טובים ונעימים מהרה"ג
אברהם ישכר דוב לעווין מק' בראד. להשיגו :

Rabin Abroham Lewin Szkolno 12 BRODY Polonia.

נדבות פי ח"ת על אגדת הש"ס מהרה"ג אליעזר חיים ואדמאן אבד"ק שידלאוצי.
דברו על לב ספר רב הערך ונפלא במינו לרבנים ודרשנים כולל ט"ו
דרשות לכל מועדי השנה לימים נוראים ולשבחות מאת
הרה"ג המפורסם והסופר הנודע מו"ה בן ציון אייזענשטאדט אבד"ק
בראנוויל נמצא איזה עשרות אכס' למכירה במחיר 2 דולר עם המשולח
או ספרים נכבדים כנגדו. להשיגו :

Rabbi B. Eisenstadt 117 Sutter Ave BROOKLYN N. Y.

מחברים נכבדים ! אם חפצים אתם
בעבודה יפה בהגהה

משובחת ובמחיר
נמוך פנו לכם אל בית דפוסו של יעקב ווידער
סעאיני (ס. וואראהל) המקבל להדפיס כל מיני ספרים עתונים
וכו' בתנאים קלים ובמחירים נמוכים. — הכל נדפס על אותיות
חדשות ויפות היוצאות מבית יציקמו
הכתבת :

JACOB WIEDER SEINI (Jud. Săltmar) Romania.